

Tractatvs De Sacramentis Et Censvris

Hurtado, Gaspar

Moretus, 1633

Tractatvs De Sacramentis In Genere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94788](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94788)

TRACTATUS DE SACRAMENTIS IN GENERE.

DISPUTATIO PRIMA.

De natura & essentia Sacramenti.

DIFFICULTAS PRIMA.

*Utrum usus nominis SACRAMENTVM, qui est
apud Catholicos, sit rectus.*

HERETICI nostri temporis Catholicos irrident, quia nomine *Sacramentum* vtuntur pro signo sanctitatis & gratiae; quia significatio haec est noua, & minimè in Scriptura re-
perta.

Catholici tamen nomine *Sacramentum* pro signo sanctitatis rectè vtuntur; quia nomen *Sacramentum*, quod in Scriptura accipitur pro signo rei occultae, praesertim sacrae, vt Daniel. 2. & ad Ephes. 5. aptè accommodant ad significandam rem significantem gratiam & sanctitatem quae est occulta & sacra. Quod autem nouiter accommodent nomen *Sacramentum* ad gratiam & sanctitatem significandam, non est irritio, sed laude dignum; quia res ipsa per illud significata, nempe res significans sanctitatem & gratiam, etiam fuit à Deo nouiter ad id instituta.

Nomine autem *Sacramentum* in dicta acceptione Catholicorum vtuntur Tertullianus lib. de Praescriptionibus aduersus haereticos, cap. 16. Cyprianus lib. 3. Epistola 43. Lactantius lib. 4. Diuinarum institutionum, cap. 17. Hieronymus in cap. 44. Ezech. Augustinus Epist. 118. Victor Papa Epist. 2. Anastasius II. Epist. ad Anast. cap. 8. Nicolaus I. in suis Rescriptis, tit. 11. cap. 5. & Concilium Lateranense sub Innocentio III. & Constantiense, & Florentinum, & Tridentinum.

DIFFICULTAS II.

Utrum Sacramentum definiri possit.

Ocham & Aliacensis in 4. quæst. 1. & Gabriel dist. 31. q. 1. art. 3. existimant, Sacramentum definiri non posse; quibus fauere videtur Aristoteles 7. Metaph. cap. 4. dum soli sub-

stantia definitionem tribuit: & ratione videtur probari, quia Sacramentum non est vnum per se, sed per accidens ex pluribus aggregatum.

Scotus verò in 4. distinct. 1. quæst. 2. Vasquez Scotus. disput. 128. & communiter Theologi, existimant Vasquez. Sacramentum definiri posse; & merito, quia, quamuis Sacramentum coalescat intrinsecè ex rebus diuersorum praedicamentorum, nempe ex significatione Sacramentali, & ex re materiali, cui conuenit dicta significatio (sicut nomen ex voce & significatione) est tamen verè vnum ex illis coalescens, quia coalescit ex illis tamquam ex potentia & ex actu coniunctis & vnitis: ac proinde definiri potest per vnum genus, eadem proportionem vnum, qua Sacramentum ipsum; & per vnā differentiam, sicut definiri potest, & de facto definitur nomen ab Aristotele 1. de Interpretatione cap. 2.

Quod verò Sacramentum non sit vnum omnino per se, sed aliquo modo per accidens ex pluribus verè vnitis aggregatum, non obstat vt definiri possit, cum sit vnum vera vnione eorum ex quibus coalescit, (vt album ex corpore & ex albedine) & non sola temporis continuatione, vt bellum; neque sola loco coniunctione, vt cumulus lapidum; quæ ex defectu vnionis eorum ex quibus coalescunt, non possunt aptè definiri.

Aristoteles autem vbi supra, dum ait soli substantiae conuenire definitionem, tantum intelligit primariè; sicut ipsi soli primariè conuenit esse ens, quia accidentia sunt entis entia.

DIFFICULTAS III.

Quid sit Sacramentum.

Sacramentum variè à Catholicis definitur, Magister. quia in primis Magister in 4. dist. 1. definit illud, quod sit, *Inuisibilis gratia visibilis forma*, &

eiusdem gratia similitudinem gerens, & causa existens. Dicitur visibilis, id est, sensibilis, sumpta denominatione à visu, quia est sensus omnium principalissimus.

Hug. VII. Secundò, Hugo de S. Victore lib. 1. de Sacramentis, part. 9. c. 2. definit Sacramentum, quòd sit *Corporale vel materiale elementum, foris sensibilibus propositum, ex similitudine representans, ex institutione significans, & ex sanctificatione continens aliquam invisibilem & specialem gratiam.*

S. Thom. Tertiò, S. Thomas quaest. 60. artic. 2. definit Sacramentum, quòd sit, *Signum rei sacrae sanctificationis nos: subintelligitur formaliter.*

Catechif. Pij V. Quartò, Theologi Catechismi Pij V. definiunt Sacramentum, quòd sit, *Res sensibus subiecta, quae ex Dei constitutione, sanctitatis & iustitiae tum significanda tum efficienda vim habet.*

Tandem quintò Sacramentum definiri potest, & à non paucis definitur, quòd sit, *Signum sensibile sanctitatis.* Definitio haec, quoad rem attinet, convenit cum definitionibus praedictis: & nobis maximè probatur, quia clariùs quàm illae explicat naturam Sacramenti in genere; quia illae aliae, vel relinquunt aliquid, quod obscurè subintelligitur; vel continent aliquid, quod ad rationem Sacramenti est minimè necessarium.

In hac ergo definitione *signum* (quod intelligitur verum indefectibiliter, seu infallibiliter, quantum est ex parte ipsius, nisi ex parte suscipientis ponatur obex) est genus, aut ponitur pro genere: & in ea additur *sensibile*, quia etiam si possint à Deo institui Sacramenta in actu aliquo interno spiritali, medio quo gratia significetur ipsi habenti eum actum, quia ex eo actu spiritali sic instituto posset illum habens excitari ad deveniendum in notitiam sanctitatis aut gratiae, quae ex institutione Dei danda esset; nihilominus Sacramentis de facto institutis, de quorum natura communi loquimur, convenit necessariò esse sensibilia, & ratio sensibilis pertinet intrinsecè ad illud materiale adequatum Sacramenti, cui inest significatio sacramentalis illi proveniens ex institutione Christi, quia Christus de facto res sensibiles in Sacramenta instituit.

Et quare nulla res sensibilis, neque verbum aliquod sensibile possit esse signum sanctitatis indefectibiliter verum (eo modo quo convenit Sacramentis) nisi ex institutione Dei, ut patet, quamvis in rebus institutis à Christo ad significandam sanctitatem sit proportio aliqua naturalis ad id, (& in verbis ab ipso institutis sit significatio aliqua sanctitatis, illis ex humana institutione proveniens) nihilominus institutio Dei non exprimitur, imò neque subintelligitur in dicta quinta definitione nobis maximè probata: quia divina institutio non pertinet intrinsecè ad significationem sanctitatis, quia tantum est quasi causa efficiens, aut forma extrinseca, ex qua rei sensibili & verbo sensibili advenit sacramentalis significatio vera sanctitatis: & quia consecratio, quae inest verbis & rebus à Christo institutis in Sacramenta, nihil aliud est quàm ipsa sacramentalis significatio sanctitatis, ideò in ea quinta definitione non fit mentio consecrationis sub nomine consecrationis, quia re ipsa exprimitur nomine signi.

In dicta autem quinta definitione particula *sanctitatis*, aut respectus signi sensibilis ad sanctitatem, ponitur pro differentia; quia signum sensibile per respectum & ordinem ad sanctitatem contrahitur ad esse Sacramenti, & distinguitur ab aliis signis sensibilibus, quae non sunt propriè Sacramenta.

DIFFICULTAS IV.

Quenam sit sanctitas quam Sacramentum significat, & cuius significatione constituitur.

SUPponimus, sanctitatem esse duplicem, alteram internam animae & coram Deo, qua efficitur iusti, & Deo amici, & heredes ipsius; alteram non simpliciter sanctitatem, sed tantum secundum quid, qualis est remotio alicuius impedimenti ad cultum divinum, & etiam exterior consecratio seu dedicatio ad illum, qualis erat sanctitas legalis, quae pluribus Sacramentis veteris legis conferebatur, & qualis in nova lege est absolutio ab excommunicatione, & prima tonsura, & professio solennis, & consecratio Abbaris.

Hoc ergo supposito, difficultas est, Cuius sanctitatis, ex his duabus, significatione constituitur Sacramentum.

Canus Relectione de Sacramentis in genere, Canus. par. 1. ad finem, & Bellarminus de Sacramentis, Bellarm. cap. 12. existimant, Sacramentum in communi constitui significatione sanctitatis in communi, prout abstrahit à sanctitate interna & simpliciter, & à sanctitate externa & secundum quid; quia de ratione Sacramenti in communi est, quòd sit signum practicum seu factuum eius quod significat, Sacramenta autem veteris legis efficiebant sanctitatem externam & legalem, & Sacramenta novae legis sanctitatem internam & coram Deo, & tam vetera quàm nova significabant id quod efficiebant: ergo ratio Sacramenti, quae est communis Sacramentis veteribus & novis, sita est in significatione sanctitatis in communi, abstrahentis ab interna & externa.

S. Thomas verò quaest. 60. artic. 1. & 2. Val. S. Thomas. que disp. 128. cap. 5. & communiter Theologi docent, rationem Sacramenti in genere, seu in communi, sitam esse in significatione sanctitatis internae & coram Deo, non sanctitatis externae, neque sanctitatis in communi. Quod satis indicat Augustinus 19. contra Faustum August. cap. 16. dum ad finem, de Sacramentis novis ait, per ea significari donum spirituale aeternum; & antea dixerat, eandem rem per Sacramenta quae defierunt, (id est, vetera) significari ac per nova: & Eugenius IV. in suo Decreto fidei, Eugen. IV. habito in Concilio Florentino post ultimam sessionem, & approbato ab ipso Concilio, dum supponit, antiquis Sacramentis & novis commune esse significare gratiam seu sanctitatem internam, & inter se differre, quia nova illam significant & causant, antiqua, verò tantum illam dandam esse per Christum figurabant, id est significabant.

Et id ratione probatur: quia Sacramentum, quod in Scriptura accipitur pro signo rei occultae,

culta; præsertim sacra, apte etiam in stricta acceptione accommodatum fuit signo gratiæ internæ simpliciter sanctificantis, ut diximus Difficultate 1. sanctitas autem externa & legalis neque est occulta, quia est externa & legalis, neque simpliciter sanctificans; ergo ratio Sacramenti in communi strictè accepti, de quo nunc loquimur, non consistit in significatione sanctitatis externæ, neque sanctitatis in communi, sed tantum sanctitatis internæ & simpliciter. Et confirmatur: quia si significatio sanctitatis externæ, aut in communi, adhuc practica & factiva illius, sufficeret ad rationem Sacramenti strictè sumpti, verè in hac noua lege gratiæ, præter septem Sacramenta gratiam conferentia, essent admittenda plura alia strictè Sacramenta veteribus similia, ut prima tonsura, consecratio Abbatis, professio solemnisi in Religione, absolutio ab excommunicatione; quia hæc omnia significant & conferunt sanctitatem quandam externam, imò eam significant & conferunt infallibiliter, quamuis eam non significant & conferant ex institutione Dei, quia ad sanctitatem externam infallibiliter significandam & conferendam sufficit institutio Ecclesiæ; quia sanctitas hæc ab Ecclesia confertur ex ipsius institutione (excepta absolutione ab excommunicatione, quæ dimanat ex institutione diuina) & diuina institutio ex eo tantum est necessaria ad rationem Sacramenti; quia ad hanc requiritur vera & infallibilis significatio sanctitatis internæ; ad hanc autem significationem requiritur diuina institutio, quia sanctitas interna ex solius Dei institutione significari & conferri potest.

DIFFICULTAS V.

Vtrum ad rationem Sacramenti requiratur, quòd sit signum practicum & factuum sanctitatis.

Canus. Bellarminus. Suarez. Egidius. Reginaldus.
CANUS & Bellarminus ubi supra, Suarez disp. 1. Egidius quæst. 60. art. 2. dub. 1. & Reginaldus lib. 26. cap. 1. partem affirmatiuam tuerentur. Primò, quia in Scriptura, quando sermo est de Sacramentis strictè sumptis, raro dicuntur significare, & frequenter dicuntur consecrare, sanctificare, aut initiare, ut patet Exodi 28. & Levitici 8. & de Baptismo ad Tit. 3. dicitur, quòd sit lauacrum regenerationis; ergo Sacramento non solum conuenit significare, sed etiam facere. Secundo, quia si ad rationem Sacramenti sufficeret esse signum sanctitatis, non factuum illius, matrimonium Adami in statu innocentie fuisset strictè Sacramentum, quia significabat mysterium Incarnationis, & gratiam per Christum dandam: imò etiam efus mannae, quia significabat Eucharistiam, & gratiam dandam per ipsam: & transitus Maris rubri, quia significabat Baptismum, & gratiam dandam per ipsum.

Auctores tamen huius sententiæ eam diuersimodè defendunt, quia Canus, Bellarminus & Reginaldus existimant, ad rationem Sacramenti requiri, quòd sit factuum eiusdem sanctitatis cuius est signum; Suarez verò & Egidius existi-

mant, ad rationem Sacramenti requiri quòd sit signum gratiæ, & sufficere quòd sit factuum sanctitatis legalis.

S. Thomas verò quæst. 60. art. 1. Sotus in 3. dist. 1. q. 1. art. 2. Vasquez disput. 128. cap. 1. & Ochagavia quæst. 3. docent, & meritò, ad rationem Sacramenti strictè sumpti sufficere quòd sit signum nudum sanctitatis & gratiæ, absque eo quòd sit factuum eiusdem, neque alterius: quod indicat Eugenius IV. in suo Decreto, dum assignans discrimen inter Sacramenta veteris legis & nouæ, ait in eo differre, quòd Sacramenta veteris legis non causabant gratiam, sed tantum illam dandam esse per passionem Christi figurabant; Sacramenta verò nouæ legis illam continent & conferunt. Vbi supponit, ad rationem Sacramenti sufficere, significare sanctitatem, aut de præsentia collatam, aut postea conferendam, & non esse necessarium conferre sanctitatem aliquam, cum rationem genericam Sacramenti in veteribus, & eorum differentiam à nouis, inuenierit in eo tantum, quòd significabant seu figurabant gratiam conferendam, quamuis non ab ipsis.

Et ratione probatur: quia eo ipso, quòd aliquando Sacramentum significat gratiam sanctificantem, absque eo quòd aliquid efficiat, est specialiter Sacramentum distinctum ab omnibus alijs rebus, & mysterijs significantibus alias res sacras distinctas à gratia & sanctitate sanctificantem; ergo ad rationem Sacramenti specialiter & strictè sumpti, sufficit nudè significare gratiam, & non est necessarium eam aut aliud efficere.

Quòd autem in Scripturâ Sacramentis strictè sumptis frequenter tribuatur quòd aliquid efficiant, non conuincit, id requiri ad rationem Sacramenti; quia Scriptura non definit Sacramenta, sed narrat quid efficiant, quamuis efficere non requiratur ad rationem Sacramenti. Et ex eo, quòd ad rationem Sacramenti sufficiat significare gratiam sanctificantem, non fit, ea, quæ ab aduersarijs enumerantur, esse Sacramenta strictè & specialiter sumpta, quia nullum eorum significabat gratiam sanctificantem esse conferendam, etiam si aliqua eorum ob sui naturalem analogiam & proportionem fuerint umbra, & figura, & aliqualis representatio gratiæ: ut transitus Maris rubri, quamuis fuerit umbra & figura Baptismi, & gratiæ seu ablutionis interioris per Baptismum dandæ; & efus mannae, quamuis fuerit umbra Eucharistiæ, & gratiæ seu refectiois interioris per illam dandæ; & matrimonium Adami in statu innocentie, quamuis fuerit umbra & figura incarnationis, & gratiæ seu unionis interioris per Christum dandæ; nullum tamen eorum fuit strictè Sacramentum, quia nullum eorum significabat gratiam conferri, neque conferendam esse, quia non fuerunt à Deo ad id instituta. ex cuius defectu, multa alia non fuerunt strictè Sacramenta, quamuis fuerint figura & aliquales representationes gratiæ sanctificantis, ut serpens æneus, & aqua de petra illa fluens.

DIFFICULTAS VI.

Utrum ad rationem Sacramenti requiratur, quod sit signum demonstratiuum sanctitatis presentis.

Canus.
Bellar.
Valent.
Seb. Per.

CANUS, & Bellarminus ubi supra, Valentia disput. 3. quaest. 1. punct. 1. & Sebastianus Perez Episcopus Oxoniensis, quaest. 60. num. 8. docent, ad rationem Sacramenti requiri, quod sit signum demonstratiuum sanctitatis presentis, quæ in ipso usu Sacramenti confertur; & non sufficere quod sit signum prognosticum futura (quamuis Canus & Bellarminus nomine sanctitatis intelligant sanctitatem in communi, prout abstrahentem à sanctitate interiori, & à sanctitate legali; Valentia & Episcopus Oxoniensis sanctitatem interioriorem) quia significatio prognostica sanctitatis futura, & danda, etiam conueniebat Sacrificijs veteris legis, quia ex diuina institutione significabant Sacrificium cruentum Christi, cuius erant figura & aliqualis representatio naturalis, & etiam fructum dandum per illud, & tamen non erant strictè & absolute Sacramenta: ergo ad rationem Sacramenti non sufficit significatio prognostica sanctitatis futura, sed necessaria est significatio demonstratiua sanctitatis presentis.

Sotus.
Vasq.

Sotus verò in 4. distinct. 1. quaest. 1. artic. 2. & Vasquez disputat. 128. cap. 5. docent, & merito, ad rationem Sacramenti sufficere, quod sit signum prognosticum gratia postea danda, quod supponit Eugenius IV. in suo Decreto, dum Sacramentis veteris legis (quæ supponit fuisse absolute Sacramenta) tantum attribuit, quod significabant gratiam per passionem Christi, tamquam sufficiens ut essent Sacramenta. Et ratione probatur, quia eo ipso, quod aliquod signum sit prognosticum infallibile sanctitatis futura, est speciale signum & sanctitatis sanctificantis, siue ipsum subiectum cui applicatur signum illud, siue alterum subiectum, ergo est specialiter & strictè Sacramentum.

Quod autem significatio prognostica gratia futura conuenit Sacrificijs veteris legis, non obstat: quia etiam erant strictè Sacramenta, ut dicemus Disputatione 11. Difficult. 111. quamuis non in quantum Sacrificia; quia erant Sacrificia, quatenus ipsis recognoscebatur Deus auctor vitæ & mortis: erant verò Sacramenta, quatenus verè & infallibiliter, quantum est ex parte ipsorum (quia ex Dei institutione) significabant gratiam dandam per Sacrificium cruentum, seu passionem Christi, cuius erant figura & umbra naturaliter.

DIFFICULTAS VII.

Utrum significatio sanctitatis in Sacramenti sit realis, vel rationis.

CONUENIUNT Doctores, significationem Sacramentalem sanctitatis non esse entitatem aliquam realem in se intrinsecam, sed tantum esse quid extrinsecum in se (extrinseca videli-

cet relatio ad sanctitatem) quia ex institutione diuina, ex qua dicta significatio conuenit Sacramentis, nihil potest illis intrinsecum conuenire, sicut neque vocibus ex institutione hominum.

Est tamen difficultas, An dicta significatio, seu relatio extrinseca ad sanctitatem, sit realis ante conceptionem intellectus, an tantum sit rationis, tantum obiectiue existens in intellectu.

Palacios in 4. dist. 1. disp. 1. Suarez disput. 1. sect. 3. & Egidius q. 60. art. 2. n. 14. docent esse realem; quia Sacramentum, institutione diuina semel facta, verè, nullo intellectu considerante, significat sanctitatem, sicut paries verè à parte rei videtur, ergo.

Sotus verò in 4. distinct. 1. q. 2. Sotus q. 1. Scotus art. 1. & Vasquez disput. 128. cap. 4. docent, tantum esse rationis, ab intellectu formatam; & merito: quia ex institutione diuina extrinseca materia & forma Sacramenti, nihil illis à parte rei seu reale conuenire potest; quia intelligi nequit, à parte rei esse aliquid reale in se pure extrinsecum, pullulans ex aliquo ex se intrinseco ab intrinseco distinctum à parte rei, sed tantum est quid formatum ab intellectu, præsupposita institutione Dei quasi fundamento: sicut intelligi nequit, visum esse in pariete, esse in se aliquid pure extrinsecum reale, conueniens à parte rei parieti à visione existente in visu, ex ipsa visione oriens & pullulans, sed tantum esse quid formatum ab intellectu, præsupposita visione in visu tamquam fundamento: quando enim paries videtur, tantum est à parte rei paries, & visio, & non aliud extrinsecum.

Vnde, sicut paries à parte rei non est formaliter visus ab aliquo tamquam à forma ipsi parieti intrinseca, quia tantum est visus obiectiue, & quasi fundamentaliter à visione, tamquam ab actu, versante extrinsece circa ipsum parietem, & quasi à fundamento; ita etiam materiale adæquatum Sacramenti, cui conuenit significatio Sacramentalis, est significans sanctitatem à parte rei, non formaliter ab aliquo tamquam à forma sibi intrinseca, sed tantum fundamentaliter ab institutione diuina tamquam à forma sibi extrinseca, & quasi à fundamento: dicitur autem formaliter significans à significatione formata, & concepta ab intellectu, quasi à forma intrinseca, sicut paries dicitur formaliter visus ab extrinseca denominatione, seu relatione visi ad visionem, formata ab intellectu.

DIFFICULTAS VIII.

Utrum Sacramentum vniuocè conueniat nouis & veteribus.

NON pauci neque indocti existant, Sacramentum analogicè, & non vniuocè conuenire nouis & veteribus sacramentis (quod etiam in hac Academia Complutensi docuit Doctor Tena Episcopus Tortosæ) quia Sacramenta noua significant gratiam ut conferendam à se ipsis, vetera verò ut conferendam ab alio; ergo significare Sacramenti, seu significatio Sacramentalis, qua ut forma totali constituitur Sacramentum, analogicè conuenit vtrique, sicut

sicut esse seu ens conuenit analogicè Deo & creaturis, ex eo quòd Deus sit ens à se, & creatura sit entia ab alio.

Bellar.
Vasq.
Suar.
Egid.

Bellarminus verò lib. 1. cap. 12. Vasquez disputat. 128. c. 5. Suarez disput. 1. sect. 2. & Egidius quest. 60. art. 4. dub. 2. existimant, Sacramentum vniocè conuenire Sacramentis nouis & veteribus; & meritò: quia significare, seu significatio gratiæ, qua vt forma totali constituitur Sacramentum, vniocè conuenit vtriusque, quia ex vna parte res significata, nempe gratia, est eadem, quamuis Sacramenta noua eam significant vt præsentem, & vetera vt futuram; & ex altera parte ipsum significare est eiudem rationis & speciei.

Ad rationem ergo pro aduersariis adductam, concedimus, ens analogicè analogia attributionis conuenire Deo & creaturis, quia Deus est ens à se, & creatura sit entia ab ipso Deo; negamus tamen, Sacramentum analogicè conuenire nouis & veteribus, quamuis noua significant gratiam causalem ab ipsis, & vetera ab alio: quia Deus, ex eo quòd est ens à se, est ens simpliciter, & infinitum, & per essentiam; creatura verò, ex eo quòd sit entia ab ipso Deo, sit entia per participationem, & imitationem ad Deum infinitum ens, ac proinde per attributionem ad ipsum: Sacramenta verò noua, ex eo quòd sint signa gratiæ causalem ab ipsis, non habent quòd sint signa per essentiam, & infinita simpliciter; Sacramenta verò vetera, quamuis sint signa gratiæ causalem ab alio, adhuc à Sacramentis nouis, non sunt signa per participationem, & imitationem, & attributionem ad noua.

DIFFICULTAS IX.

Utrum omnia Sacramenta nouæ legis perficiantur rebus & verbis.

Conueniunt Doctores, quinque Sacramenta, nempe Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Extremam Vnctionem, & Ordinem, perfici rebus & verbis, quod est notissimum.

Est tamen difficultas, an etiam Sacramenta Pœnitentiæ & Matrimonij perficiantur rebus & verbis.

Durandus. Durandus in 4. dist. 1. quest. 3. num. 8. partem negatiuam tuetur: quia Sacramentum Pœnitentiæ perficitur solis verbis; nempe verbis pœnitentis, & verbis Sacerdotis absoluentis, absque rebus; & Sacramentum Matrimonij regulariter fit solis verbis vtriusque contrahentis, & aliquando solis nutibus, absque verbis, loco eorum.

Eugen. IV. Reliqui tamen Theologi partem affirmatiuam meritò tradunt: quod expressit Eugenius IV. in suo Decreto fidei, vbi postquam omnia septem Sacramenta enumerauit, ait: *Hæc omnia Sacramenta tribus perficiuntur; rebus tamquam materia, verbis tamquam forma, & personâ ministris.* vbi loquitur de rebus & verbis propriè & strictè, quia paulò post, dum instituit sermonem de Matrimonio, ait hoc regulariter fieri per verba; quod addit, quia aliquando fit nutibus. Per verba ergo intelligit propriè & strictè verba, prout distingui-

tur à quocumque, quod etiam possit gerere vicem verborum, ac proinde per res etiam intelligit propriè & strictè res.

Et ratione probatur: quia Sacramentum Pœnitentiæ non tantum perficitur verbis pœnitentis & absoluentis, sed etiam perficitur dolore pœnitentis, qui verè est res; imò confessio pœnitentis aliquando fit nutibus, & non verbis; & semper, etiam quando fit verbis, versatur circa peccata, quæ sunt res, saltem quoad id quod habent à voluntate, & sunt materia remota Sacramenti Pœnitentiæ; quibus omnibus accedit satisfactio, qua pœnitentia integraliter perficitur, & est res saltem quoad id quod habet à voluntate. Et id etiam Matrimonio conuenire, facile ostendi potest: quia in primis perficitur rebus, cum in eo corpora contrahentium, & corporum traditiones & acceptationes, sint materia circa quam, sicut aliæ res, & earum traditiones & acceptationes in aliis contractibus: imò aliquando perficitur nutibus absque verbis, quod non contradicit Eugenio IV. in dicto Decreto generaliter dicenti, omnia Sacramenta perfici rebus & verbis, quia id postea restringit, addendo, Matrimonium (id est vinculum Matrimonij) regulariter effici per consensum verbis expressum: quod addidit, quia aliquando efficitur per consensum nutibus, absque verbis, expressum. Vnde id, quod antea dixit, omnia Sacramenta perfici rebus & verbis, verum est regulariter, non quia in aliis Sacramentis à Matrimonio non semper contingat, sed quia in Matrimonio non semper contingit: & idèò quando dixit Eugenius, omnia Sacramenta perfici rebus & verbis, non addidit illam particulam *regulariter*, ne existimaretur eam particulam etiam habere locum in aliis Sacramentis, sed postea tantum, quando loquebatur de Matrimonio.

DIFFICULTAS X.

Utrum Sacramenta noua perficiantur rebus tamquam materia, & verbis tamquam forma.

Conueniunt Doctores, Sacramenta noua perfici rebus tamquam materia, & verbis tamquam forma, vt expressit Eugenius IV. in suo Decreto fidei: res autem dicuntur materia, & verba dicuntur forma in omnibus Sacramentis; in aliquibus, quia assimilantur materiæ & formæ, & in aliis, quia verè sunt materia & forma. Assimilantur autem res materiæ, & verba formæ, in illis Sacramentis ad quæ res & verba intrinsecè pertinent, vt in quinque Sacramentis, excepto Matrimonio, & etiam Eucharistia: & assimilantur in eo, quod res ob analogiam plura significantes determinantur per verba, quibus coniunguntur, vt simul cum illis significant effectum sacramentalem, & non aliam rem, vt videre est in infusione aquæ, ob varias qualitates aquæ, humiditatem videlicet & frigiditatem, ex se significante lotionem & refrigerationem mysticas, quæ per verba illa, *Ego te baptizo in nomine Patris*, &c. determinatur, vt simul cum verbis non significet refrigerationem, sed lotionem & mundationem spiritualem; res verò & verba sunt

sunt vera materia, & vera forma, quando ambo non pertinent intrinsecè ad Sacramentum, quia tunc res sunt materia circa quam, & verba sunt forma quæ circa illas versatur: in Matrimonio enim, quod non constat intrinsecè rebus & verbis, res, nempe corpora contrahentium, aut eorum traditiones & acceptiones, sunt vera materia circa quam, quia circa eas versantur verba exprimentia consensum, ac proinde tunc verba simili proportionem sunt vera forma, non intrinsecè constitutiva Sacramenti, sed quasi extrinseca, quæ circa materiam versatur. Et in Eucharistia, quæ etiam non constat intrinsecè rebus & verbis, res sunt vera materia circa quam, & verba sunt vera forma quæ circa illas versatur, quia verba quibus Eucharistia perficitur, versantur circa panem & vinum, ex quibus etiam perficitur tamquam ex materia circa quam, ac proinde ipsa etiam sunt forma modo dicto, nempe quasi extrinseca ipsi materiæ, imò etiam ipsi Sacramento consistenti in solis speciebus consecratis.

Caiet.
Vasq.

Observandum est, ut optime Caietanus q. 60. artic. 6. & Vasquez disput. 129. nu. 20. in Sacramento præter significationem vocum, quam habent ex institutione hominum, & præter aliqualem significationem, seu representationem, seu similitudinem naturalem rerum, esse etiam aliam significationem sacramentalem, ex institutione Christi convenientem toti materiali Sacramenti, siue toti composito ex materia & forma, ut speciebus Eucharistia, & verbis & consensui Matrimonij, siue composito ex rebus ut materia, & ex verbis ut forma, ut in reliquis quinque Sacramentis: & significationem sacramentalem, etiam eam quæ convenit toti materiali, quod est dicto modo compositum, ipsi soli toti materiali composito convenire, non partibus seorsim sumptis, neque essentialibus, neque integralibus homogeneis, quia Christus ipsum solum totum instituit in signum & causam gratiæ. Imò ipsi toti vni simplicem & indivisibilem significationem convenire, non divisibilem in partes, quarum una correspondeat vni parti totius materialis, & altera alteri parti: & non solum esse indivisibilem obiectivè, id est respectu gratiæ, quæ est obiectum dictæ significationis; ita ut una pars totius materialis, siue pars sit essentialis, siue integralis homogenea, non respondeat vni parti gratiæ, & altera alteri, sed omnes simul toti gratiæ: sed etiam esse indivisibilem formaliter & in se, & quasi subiectivè, ita ut omnibus partibus simul sumptis ipsius totius materialis una indivisibilis significatio sacramentalis conveniat, quod significationi sacramentali, utpote respectui extrinsecò, siue reali, siue rationis, qui non indiget extendi ad extensionem subiecti, potest optime quadrare; Christus enim partes ipsius materialis simul sumptas, siue essentielles, siue integrales homogeneas, instituit indivisibiliter in signum & causam totius gratiæ absque divisione aliqua, & correspondentia significationis, & virtutis causandi, non solum respectu gratiæ significatæ, quod est obiectum ipsius significationis, & effectus virtutis Sacramenti, sed etiam respectu partium totius materialis Sacramenti; ac proinde significatio sacramentalis, & virtus causandi conveniens ex institutione Christi ipsi toti materiali Sacramenti, est indivisibiliter in solo ipso toto

materiali, tota in toto, sed non tota in qualibet parte, (neque pars in parte) eo modo quo significatio humana conveniens cuicumque voci ex institutione hominum, convenit indivisibiliter toti voci, & omnibus litteris simul sumptis, & nullo modo partibus seu litteris seorsim. In quo utraque dicta significatio differt ab anima rationali, quæ non solum est tota in toto corpore, sed etiam est tota in qualibet parte corporis.

DIFFICULTAS XI.

Quomodo res & verba, quibus tamquam materia & forma Sacramenta perficiuntur, pertineant ad ipsa Sacramenta.

Supponimus, Sacramentum esse quoddam compositum, seu coalescens ex significatione sacramentali tamquam ex forma totali, & ex materiali quodam, quod est subiectum cui inest & convenit dicta significatio; sicut domus componitur ex figura tamquam ex forma totali, & ex materialibus tamquam ex subiecto cui inest & convenit figura illa.

Hoc ergo supposito, difficultas est, quomodo res & verba, quibus totale materiale Sacramenti perficitur tamquam materia & forma, pertineant ad ipsum materiale (ac proinde ad ipsum Sacramentum) an intrinsecè, an verò extrinsecè.

Sotus in 4. dist. 3. & 14. art. 1. docet, in Sacramentis res, quatenus extrinsecè connotant verba, esse partem intrinsecam; non verò ipsa verba, etiam si necessariò connotentur, ut ablutionem in Baptismo; quia in artificialibus tota eorum substantia consistit in materia, ut extrinsecè connotante formam, ut sedile in ligno, & connotante figuram fedilis, & illi soli convenit forma seu figura artificialis fedilis: sed Sacramentum est quoddam artificiatum morale; ergo tota eius substantia consistit in solis rebus, ut extrinsecè connotantibus verba, & illis solis convenit significatio sacramentalis.

Sotus verò in 4. distinct. 3. & 8. & 16. qu. 1. & dist. 14. qu. 4. docet, in Baptismo res & verba esse partes intrinsecas Sacramenti: in Pœnitentia verò sola verba, ut extrinsecè connotantia actus pœnitentis, pertinere intrinsecè ad illam; quia effectus sacramentalis Pœnitentiæ solis verbis absolutorius, ut extrinsecè connotantibus actus pœnitentiæ, significatur, effectus verò Baptismi rebus & verbis simul; ergo in Pœnitentia solis verbis convenit significatio sacramentalis, & in Baptismo rebus & verbis simul; ergo res & verba in Baptismo intrinsecè pertinent ad totale materiale Baptismi, in Pœnitentia verò sola verba.

Vasquez disp. 129. cap. 3. Suarez disp. 2. sect. 2. Vasq. Egidius qu. 60. num. 37. & communiter Theologi docent, & merito, res & verba, quibus tamquam materia & forma perficiuntur Sacramenta in usu & in actione consistentia, esse partes intrinsecè pertinentes ad ipsa, seu ad materiale totale ipsorum, & illis significationem sacramentalem inesse: ex quibus nonnulli idem docent de rebus & verbis, quibus perficitur Eucharistia: quod plures, & nos negamus; imò id etiam negamus.

gamus de rebus quibus perficitur Matrimonium.

Et in primis res & verba, quibus perficiuntur Baptismus, Confirmatio, Pœnitentia, Extrema Vnctio, & Ordinatio in vſu conſiſtentes, pertinere intrinſecè ad hæc ipſa Sacramenta, ex eo conſtat, quia ex vna parte in his Sacramentis tam res quam verba habent ſuam ſignificationem proportionatam gratiæ Sacramentali, quia res habent ſignificationem ſeu repræſentationem naturalem proportionatam gratiæ, & verba ſignificationem ex institutione hominum, & ex altera parte Chriſtus inſtituit dicta Sacramenta eis rebus & verbis perfici; ergo abſque fundamento, imò contra rationem, negabitur, Chriſtum res & verba ſimul ſumpta inſtituiſſe ad ſacramentaliter ſignificandam & cauſandam gratiam, ac proinde intrinſecè pertinere ad dicta Sacramenta, quia intrinſecè pertinent ad materialia totalia, quibus ſignificatio Sacramentalis inest.

Id autem, cui contra noſtram doctrinam inniſtitur Scotus, nempe totam ſubſtantiam rerum artiſciatarum, vt ſedilis, ſitam eſſe in ſola materia, vt extrinſecè connotante formam, falſum eſt: quia abſque dubio res artiſciata, vt ſedile, directè & ex æquo coaleſcit ex materia & forma, vt ſedile ex ligno & ex figura, etiam ſi nomina ſignificantia res artiſciatas, quando ſunt ſubſtantia, forſan ſupponant directè pro forma vt extrinſecè connotante materiã, vt ſtatua, ſedile, & domus: nomen verò Sacramenti potius ſupponit pro materia, vt connotante formam inſtar nominum adiectiuorum, ſed non pro materia partiali, (in quo etiam deceptus fuit Scotus) ſed pro materia totali cui inest ſignificatio Sacramentalis, ſicut album ſupponit pro ſubiecto, quod eſt compositum phyſicum, vt connotante albedinem; & non pro materia prima, vt connotante formam ſubſtantialem: atque adeò nomen Sacramenti ſupponit pro materiali totali (ſiue composito ex rebus & verbis, quando eſt ſic compositum, ſiue pro non ſic composito) vt connotante ſignificationem Sacramentalem, & non pro rebus, quæ ſunt materia partialis, vt connotantibus verba, quæ ſunt forma partialis.

Id quoque cui inniſtitur Scotus, vt in Sacramento Pœnitentiæ ſola verba abſolutionis pertinent intrinſecè ad materiale totale illius (& conſequenter ad ipſum Sacramentum Pœnitentiæ) & non actus pœnitentis, etiam eſt falſum, quia non tantum verbis abſolutionis, ſed etiam rebus conuehit ſignificatio Sacramentalis gratiæ ex institutione Chriſti, quamvis non ſeorſim vtriſque, ſed vtriſque ſimul. Imò ſignificatio non Sacramentalis gratiæ non tantum conuenit verbis abſolutionis, ſed etiam actibus pœnitentis: his naturaliter, ob analogiam & ſimilitudinem quam habent ad gratiam purgatiuam ſeu ſanatiuam peccatorum, & verbis ſignificatio ex institutione hominum, quamvis his clarè conueniat, actibus verò pœnitentis obſcure.

Ex dictis conſtat, in Baptiſmo, Confirmatione, Pœnitentia, Extrema Vnctione, & Ordinatione eſſe duplicem compositionem ex materia & forma: alteram, qua Sacramentum coaleſcit ex toto materiali composito ex rebus & verbis tamquam ex materia totali, ſeu tamquam ex ſubiecto totali, & ex ſignificatione Sacramentali tamquam ex forma totali; alteram, qua materiale totale (cui

conuenit ſignificatio Sacramentalis) componitur ex rebus tamquam ex materia partiali, & ex verbis tamquam ex forma partiali: ſicut in domo etiam eſt duplex compositio, altera ex omnibus materialibus tamquam ex materia totali, & ex figura tamquam ex forma totali; & altera, qua materiale totale (cui inest figura) coaleſcit ex fundamento & parietibus tamquam ex materia partiali, & ex tecto quo completur & formatur materiale domus, tamquam ex forma partiali.

Quòd verò res & verba in Euchariftia, nempe panis & vinum & verba conſecrationis, quibus tamquam materia & forma perficitur Euchariftia, non pertineant intrinſecè ad ipſam, ſed tantum extrinſecè panis & vinum vt materia circa quam, & verba conſecrationis & forma extrinſeca, quæ verſatur circa panem & vinum, & efficit conſecrationem ſpecierum, probatur: quia ſolis ſpeciebus conſecratis continentibus Corpus & Sanguinem Chriſti, conuenit ſignificare & cauſare gratiam Sacramentalem Euchariftiæ, non panis & vino iam corruptis, neque verbis quæ iam tranſierunt. Et quòd corpora contrahentium, & eorum traditiones & acceptiones, quibus perficitur Matrimonium, non pertineant intrinſecè ad ipſum, ſed tantum extrinſecè, & tamquam materia circa quam; & quòd verba exprimentia conſensus contrahentium, & ipſi conſensus expreſſi per verba, pertineant intrinſecè ad Matrimonium, probatur: quia verbis & conſenſibus conuenit ſignificare & cauſare gratiam, vt dicimus Tractatu de Matrimonio Diſp. 111. Diffic. XXI. quia in eis ſaluatur tota ſubſtantia contractus Matrimonij, quem Chriſtus inſtituit & eleuauit ad ſignificandam & cauſandam gratiam.

Id autem quod dicimus, nempe res quibus perficitur Matrimonium tamquam materia, & res & verba quibus perficitur Euchariftia, non pertinere intrinſecè ad ipſa Sacramenta, non contradicit Eugenio IV. in ſuo Decreto fidei, dicenti, omnia Sacramenta perfici rebus vt materia, & verbis vt forma, quia notanter non dixit, Sacramenta conſtitui aut conſtare rebus vt materia, & verbis vt forma, quo denotaret, res & verba intrinſecè pertinere ad Sacramenta; ſed dixit, Sacramenta perfici, quo non denotat intrinſecè pertinere (quamvis ſic poſſint pertinere intrinſecè) quia res non ſolum perficiuntur partibus intrinſecis, ſed etiam cauſa efficiente, & materia ex qua, & materia circa quam, & alijs; & idè etiam dixit Sacramenta perfici miniſtro, quamvis miniſter & eius intentio non pertineant intrinſecè ad Sacramentum.

Inter ea autem, quibus Sacramenta intrinſecè conſtant ſiue tamquam partibus eſſentialibus, ſiue tamquam partibus integralibus, requiritur aliqua vnio, aliàs ex eis non poterit componi, & fieri vnum. Hæc autem vnio, vt pote moralis cuiusdam compositi moralis, conſiſtit in habitudine morali: qua forma, ſalua ſua veritate, dicitur accedere ad materiã, & vna pars integralis ad alteram. Ad hanc autem vnionem non ſemper requiritur ſimultas aliqua temporis inter partes ipſas quæ vniuntur, ſed aliquando; & numquam requiritur ſimultas temporis phyſica, ſicut neque vnio inter partes ipſas eſt phyſica, ſed ſufficit ſimultas moralis, talis videlicet, qualis requiritur, & ſufficit, vt formæ ſecundum moralem æſtim-

estimationem, & communem hominum usum, dicantur cadere supra materiam proximam. Vnde in Baptismo, & Confirmatione, & in Extrema Unctione, & in Ordinatione, in quibus requiritur simulitas temporis, non sufficit parua; quia forma horum Sacramentorum non erunt vera, si inter materiam proximam & formam ad sit magna temporis distantia, quia multo tempore post transactam abluitionem, aut multo tempore ante ipsam non erit verum, Ego te baptizo, aut abluo, & sic de alijs tribus dictis: in Pœnitentia verò post actus pœnitentis multo tempore post, potest absolutio validè conferri, sicut etiam in iudicio forensi (instar cuius Pœnitentia est instituta) multo tempore post discussionem causæ fieri solet absolutio aut condemnatio, toto scilicet tempore post quo actus pœnitentis dicuntur moraliter permanere: tamdiu autem dicuntur moraliter permanere, quamdiu permanent habitualiter, id est, quamdiu non retractantur, neque expressè neque implicite. Et eodem modo in Matrimonio, quod intrinsecè ex consensibus utriusque contrahentis expressis, & eorum expressionibus, quasi integraliter componitur, tamdiu potest consensus & expressio posterioris differri, quamdiu prioris habitualiter perseverat, ut dicimus Tractatu de Matrimonio Disput. III. Difficul. VIII.

In Eucharistia verò (quamvis non composita ex materia & forma, ac proinde inter ea quibus perficitur non requiritur unio) requiritur magna simulitas temporis inter ipsa verba & inter res, ob Pronomen demonstrativum, quo sub speciebus materiæ demonstratur Corpus aut Sanguis Christi: & in Matrimonio inter verba & inter corpora, inter quæ non est necessaria unio, requiritur omnimoda simulitas temporis.

DIFFICULTAS XII.

Utrum verba, quibus Sacramenta perficiuntur, sint concionatoria, an consecratoria.

Error est hæreticorum nostri temporis, verba, quibus perficiuntur Sacramenta, aut quibus fructus eorum percipitur (in quo hæretici variant) non esse consecratoria, seu Sacramentalia, quibus insit significatio & vis causandi ex divina institutione, sed tantum esse concionatoria, seu instructoria, quibus proponitur diuina promissio iustificationis ab ipso Deo faciendæ, ut excitetur fides diuina iustificationis promissæ, cui fidei hæretici attribuunt iustificationem: & ideo ipsi aut non vtuntur verbis determinatis quibus Ecclesia vtitur, sed quibuslibet alijs, quibus excitent populum ad credendum diuinam promissionem iustificationis; aut si eis vtuntur, siue solis, siue simul cum alijs concionatorijs, non tamen vt consecratorijs, sed vt instructorijs ad excitandam fidem dictæ promissionis. Quibus facere videtur Augustinus Tractatu 80. in Ioannem, dum ait: *Vnde ista tanta virtus aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat, nisi faciente verbo, non quia dicitur, sed quia creditur? Nam & in ipso verbo aliud est sonus transiens, aliud virtus manens, hoc est verbum fidei quod predicamus.* vbi Augustinus denotat, verbum, ex quo

August.

in aquam derivatur virtus iustificandi, esse verbum concionis, quia loquitur de verbo, quod predicatur; & fidei, quod dum creditur, abluat cor: & loca Scripturæ, quibus id ostendit Augustinus, id indicant, quia id ostendit locis, in quibus mundatio cordis tribuitur fidei, & verbo fidei.

De Fide tamen est, verba, quibus Sacramenta perficiuntur, esse consecratoria, quibus vel significatur & causatur gratia, vel materia Sacramentalis consecratur; & eis solis perfici abque alijs concionatorijs. Quod perpetua & constante Ecclesiæ traditione constat, quæ semper vta est verbis Sacramentorum non ad instruendum (ad quod apta non sunt) sed ad significandum & efficiendum vel gratiam, vt in sex Sacramentis; vel consecrationem specierum, vt in Eucharistia (ad quod sunt maximè apta) & non est vta alijs concionatorijs.

Augustinus autem vbi suprâ potius faveat Catholicis quàm hæreticis, quia ibi explicans illud Ioann. 15. *Iam vos mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis*, intendit generaliter ostendere, verbum Dei, siue Sacramentale siue doctrinale, habere vim mundandi; vt etiam constat ex testimonijs quibus id confirmat: quia in quibusdam est sermo de verbo doctrinali seu concionatorio; & in alijs de Sacramentali seu consecratorio. Docet ergo, verbum Dei, siue Sacramentale siue doctrinale, habere vim iustificandi, non quatenus dicitur, id est, non ratione soni, sed quatenus creditur, id est, quatenus significat rem quæ creditur, quamvis diuerso modo; quia verbum Sacramentale fidei mundat perfecte significando & efficiendo in nobis ipsam sanctitatem ex opere operato, quamvis non exciet neque generet fidem in nobis: verbum verò doctrinale seu concionatorium fidei, tantum mundat inchoatè & dispositivè, excitando in nobis fidem quæ est initium iustificationis.

DIFFICULTAS XIII.

Utrum res & verba, quibus Sacramenta nouæ legis perficiuntur, sint determinata.

Hæretici, dicti Pauliciani, affirmant, Sacramenta nouæ legis verbis determinatis perfici, non determinatis rebus: e contra verò hæretici nostri temporis affirmant, perfici rebus determinatis, non determinatis verbis.

De Fide tamen est, omnia Sacramenta nouæ legis perfici rebus & verbis determinatis, id est, præscriptis à Christo, & non relictis humano arbitrio: quod perpetua traditione constat, cui Eugenius IV. innixus assignavit in suo Decreto fidei determinatas res, & verba determinata, quibus omnia Sacramenta nouæ legis perficiuntur. Et in Scriptura sacra pro Baptismo & Eucharistia, res determinatæ, & determinata verba, quibus perficiuntur, exprimuntur à Christo: & pro Pœnitentia verba determinata, quibus vt formæ perficitur, facile deducuntur ex illis verbis Christi Ioannis 20. *Quorum remisistis peccata, remittuntur eis.*

Ex quo constat, Sacramenta nouæ legis non posse

posse validè perfici aliis verbis, neque aliis rebus, nisi præscriptis à Christo; quia nihil potest verè significare & efficere gratiam Sacramentalem, nisi quod fuerit à Deo institutum ad id, aut ab altero habente à Deo commissionem ad id; Deus autem nihil aliud instituit ad id, neque alicui commisit facultatem instituendi res & verba in Sacramenta, nisi soli humanitati Christi.

Observandum est, in quo Theologi conveniunt, Christum easdem res & eadem verba instituisse & præscripsisse in Sacramenta pro toto orbe, & non varias res & varia verba pro Ecclesia Latina, & Græca (in quo decepti sunt Innocentius IV. in cap. 1. de Baptismo & eius effectū, Felinus, & alij Iurisperiti) quia non constat varias res neque varia verba pro variis Ecclesiis instituisse: neque id erat expediens, sed potius oppositum, ut sic fideles omnes magis sub eisdem Sacramentis sint uniti, sicut sunt sub eodem Domino, & sub eadem fide, & sub eodem Sacrificio.

Vnde forma, & etiam materia, quæ Ecclesiæ Latinæ (id est ministris illius) sufficit ad valorem Sacramenti, etiam sufficit Ecclesiæ Græcæ, & econtrā, quia scilicet eadem materia & etiam eadem forma instituta est à Christo pro toto orbe, ac proinde Ecclesiæ Græcæ validè baptizaret sub ea forma, sub qua validè baptizat Latina, nempe, *Ego te baptizo*, &c. & Ecclesiæ Latinæ validè baptizaret sub ea forma sub qua validè baptizat Græcæ, nempe, *Baptizetur servus Christi*, &c. Et Græci validè consecrarent in pane azymo, in quo consecravit Christus, & validè consecrant Latini: & Latini validè consecrarent in pane fermentato, in quo consecrant Græci, quamvis Latinus peccet non servando usum suæ Ecclesiæ dum in ea existit, & Græcus non servando usum suæ, dum in ea existit. Sufficit autem Ecclesiæ Græcæ ad valorem Baptismi, dicta forma Ecclesiæ Latinæ, & econtrā, quia scilicet est eadem substantialiter, quia in utraque idem sensus continetur, qui est anima verborum: & Græcus validè consecraret in pane azymo, & Latinus in fermentato, quia uterque panis non est materia substantialiter distincta, sed substantialiter eadem, quia uterque est verè panis, imò eiusdem speciei infima.

Et non solum Sacramenta nova perficiuntur rebus & verbis, sed etiam Sacramenta veteris legis constabant rebus determinatis, sed absque illis verbis, ut circumcisio, consecratio Sacerdotis, iustrationes, & sacrificia.

In lege verò naturæ, si aliqua fuerunt Sacramenta, quæ in lege scripta non fuerunt, quamvis constabant rebus, sed non determinatis; quia sicut tunc homines nulla lege externa regebantur a Deo, sed tantum inspiratione & instinctu Dei, ita etiam nullus illis fuit à Deo præscriptus ritus, nullaque res, sed unusquisque, prout Deus inspirabat, utebatur Sacramentis, aut aliis remediis.

DIFFICULTAS XIV.

Verum mutatio materie & forme Sacramentorum inualidet illa.

Conveniunt Doctores, Sacramenta inualidari, quoties materia aut forma à Christo præfixa ita variatur, ut non maneat eadem substantialiter absolute & simpliciter, quia quæcumque materia aut forma, quæ substantialiter & absolute & simpliciter est alia & distincta ab ea quam Christus præfixit, est insufficientis ad valorem Sacramenti, quia solus Christus potest instituere materiam & formam sufficientes & validas ad conferendam gratiam; non verò inualidari quoties materia aut forma non variantur substantialiter, sed tantum accidentaliter, nisi forsan in forma Baptismi & Confirmationis variatio nominum trium personarum illa inualidet, ob peculiarem rationem in propriis Tractatibus assignandam.

Tunc autem res, quæ Sacramentum perficitur ut materiā, quamvis varietur, solum variatur accidentaliter, & non substantialiter, ut advertunt Suarez, & Egidius quest. 60. num. 79. *Suarez. Egidius.* quamdiu manet eadem moraliter, id est, quamdiu manet apta ad usum, ad quem Christus voluit esse aptam. Vnde quia Christus pro materia Baptismi instituit aquam naturalem, ut aptam ad usum communem lauandi, quamdiu sic manet apta, dicitur manere eadem substantialiter, siue frigida sit, siue calida. Et quia pro materia consecrationis corporis instituit panem, ut aptum ad manducationem communem, quamdiu est sic aptus, est idem substantialiter, siue sit azymus, siue fermentatus: quoties verò res, quæ Sacramentum perficitur ut materiā, non manet eadem saltem moraliter, id est, saltem apta ad eum usum ad quem Christus voluit esse aptam, non dicitur manere eadem substantialiter, sed substantialiter distincta, ut aqua rosacea, siue differat specie physica, siue non, ab aqua naturali, quia non est apta ad communem usum lauandi: & massa non cocta, siue specie physica differat siue non differat à massa cocta, quia non est apta ad communem usum manducandi.

Tunc verò verba, quibus ut formā Sacramentum perficitur, etiamli variantur, tantum dicuntur variari accidentaliter, & non substantialiter (ut advertunt Vasquez disp. 124. cap. 7. *Suarez. Vasquez. Egidius.* & Egidius, & communiter Doctores) quamdiu in verbis, siue antiquis siue novis, in quæ fit mutatio antiquorum, manet aut inest eadem significatio sensus intenti à Christo, quia significatio est anima verborum: sed non sufficit, quod maneat aut inest eadem significatio ex conventionem tantum aliquorum verbis conveniens, sed requiritur quod maneat eadem significatio communis & usualis; quia sicut Christus non instituit res pro materia, nisi ut aptas ad communem usum, ita non instituit verba pro forma, nisi ut significantia communi & usuali significatione. quoties verò in verbis, siue antiquis siue novis, non manet neque eis inest eadem significatio sensus à Christo intenti, dicuntur variari, & esse distincta substantialiter.

Ex dictis constat Primò, solam variationem idiomatis in verbis non necessariò esse substantialiter (ac proinde illam non necessariò vitare verba à Christo instituta) quia possunt mutari in verba alterius idiomatis habentia eandem significationem; & continentia eundem sensum, sicut de facto mutata sunt ex idioma Syriaco, aut Hebraico (in quo Christus verba Sacramentorum instituit) in varia & distincta idiomata: neque necessariò variari substantialiter ex eo, quòd in verbis eiusdem misceantur idiomata, quia etiam tunc possunt eundem sensum & eandem sententiam significare & continere: neque necessariò variari substantialiter ex eo, quòd mutentur in alia verba à consuetis, quia possunt mutari in alia æquivalentia, habentia eandem significationem (imò in alia synonyma;) ad hoc autem, quòd dicantur habere eandem significationem, non sufficit quòd significant confusè idem quod alia significant distinctè, sed etiam est necessarium quòd significant idem distinctè, ex defectu cuius, nomen *Trinitas* non solum non est synonymum, sed neque æquivalens nominibus *Patris*, & *Filij*, & *Spiritus sancti*.

Secundò constat, transpositionem verborum non necessariò variare substantialiter ipsa verba, quia potest non mutare significationem, ut contingit quando dicimus, *Ego baptizo te in nomine Spiritus sancti, & Filij, & Patris*: mutat tamen significationem (quidquid dicat *Ægilius*) quando dicimus, *Ego baptizo in nomine Patris, &c.* quia tunc nullus est legitimus sensus.

Tertiò constat, interpolationem verborum non necessariò variare substantialiter ipsa verba, quia potest esse tam parva, ut moraliter censeantur una oratio, ac proinde quòd retineatur eadem significatio; ut contingit, quando minister propter tussim deinetur à prolatione verborum sequentium: variabit autem illa substantialiter, quoties interpolatio est tanta, ut moraliter non censeantur una oratio, quia tunc verba amittent suam significationem cum qua Christus illa instituit.

Quartò constat, additionem verborum non necessariò variare illa substantialiter, siue verba, quæ adduntur, misceantur cum verbis formæ, siue his iam completis superaddantur; quia non quæcumque additio corrumpit significationem sensus à Christo intenti, neque illum falsificat, ut contingit quando Græci consecrantes dicunt, *Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur*; & quando dicitur: *Ego te baptizo in nomine Patris omnipotentis, & Filij sapientis, & Spiritus sancti paracliti*. Et hoc est verum, quamvis id quod additur, sit error, aut errorem contineat, si non pugnet cum veritate verborum formæ, ut si dicatur: *Hoc est corpus meum, & Filius non est æqualis Patri*: imò etiam quando dicitur: *Hoc est corpus meum, quod pro vobis non tradetur* (quidquid *Vasquez* dicat num. 106.) quia quamvis hoc additum sit falsum, verba tamen antecedentia, in quibus forma sufficienter continetur, nempe, *Hoc est corpus meum*, remanent vera, quia additum illud non est determinativum corporis, sed tantum est propositio, in qua particula *quod* refert corpus, quod est subiectum ipsius propositionis additæ: posset

autem esse determinativum corporis, si in Christo fuissent duo corpora, quorum vnum fuisset traditum, & alterum non. Additio autem variat substantialiter verba formæ, quando corrumpit sensum eorum à Christo intentum, ut quando dicitur: *Ego te baptizo in nomine Patris maioris, & Filij minoris, & Spiritus sancti minimi*; & etiam quando dicitur: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, & B. Virginis*. Si hæc addatur ad invocandam Virginem, tamquam habentem auctoritatem, ut verè significatur, quia particula *in nomine*, sub qua cadit dictum additum, communi vñ auctoritatem denotat.

Quintò constat, subtractionem alicuius verbi formæ non necessariò variare substantialiter verba, quia non quæcumque subtractio destruit sensum à Christo intentum, ut contingit, quando à forma Baptismi auferitur particula *ego*, & à forma consecrationis particula *enim*: variat autem illa substantialiter, quando corrumpit dictum sensum, ut si à forma Baptismi auferatur nomen alicuius personæ, & à forma consecrationis particula *meum*.

Sextò constat, corruptionem verborum formæ non necessariò variare illa substantialiter, quia non semper destruit sensum à Christo intentum, ut contingit quando verba corrupta non efficiunt, adhuc ex vñs accommodatione, alium sensum legitimum, nisi à Christo intentum, ut contingit quando dicitur: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filia, & Spiritus sancta*; quia quamvis qualibet vox seorsum non significet quod necessarium est ad formam baptismi; omnes tamen simul in eo actu baptizandi efficiunt sensum à Christo intentum, non ex rigore sermonis, sed ex communis vñs accommodatione, quod sufficit ad valorem Sacramenti: alias balbi & blasæ linguæ non possent validè Sacramenta administrare: corruptio autem verborum variat illa substantialiter, quando verba ob corruptionem neque ex rigore sermonis, neque ex vñs accommodatione efficiunt sensum à Christo intentum, ut quando dicitur, *Hoc est corpus meum; Ego baptizo te; Ego te baptizo in nomine Patris, &c.*

Observandum est, in quo Doctores conveniunt, variationem seu mutationem substantialem materiæ aut formæ, quantumvis exigua sit, non solum inuvalidare Sacramentum, sed etiam esse mortalem: accidentalem verò, quamvis non inuvalidet Sacramentum, esse illicitam, utpote contra præscriptum Ecclesiæ; & esse mortalem, quando est magna, ut quando quis in consecratione calicis omittit illa verba, *novi & æterni testamenti, &c.* esse tamen solum venialem, quando est exigua, ut quando in consecratione omittitur particula *enim*. In casu tamen necessitatis nullum committitur peccatum in variatione accidentali, quamvis magna, ut si occurrat necessitas Baptismi, & non sit alius qui possit baptizare, nisi ille qui nequit proferre verba absque corruptione, aut nisi ille qui nescit baptizare nisi vernaculo sermone.

DIFFICULTAS XV.

Virum variatio seu mutatio verborum, facta intentione introducendi errorem, inuoluet Sacramenta.

Difficultas hæc tantum procedit, quando non mutatur significatio substantialis verborum formæ: quia si ita mutatur ut destruat, certum est Sacramentum inuolui, quamuis mutatio non fiat intentione introducendi errorem, sed inaduertenter; & si ita mutetur significatio substantialis, quod fiat æquiuoca, continens plures sensus, intentum videlicet à Christo, & alium, tunc ex intentione ministri pendet efficere validè Sacramentum, aut illud annullare: quia si verba sic mutata & æquiuoca proferat in sensu intento à Christo, efficit validè Sacramentum, & si in alio sensu (quod est in sua potestate) annullabit Sacramentum. Vnde, qui vteretur hoc verbo *Absoluatur*, seu *absolutio*, quod est æquiuocum, ut significet absolutionem per modum imperantis, & iudicis (quod est de essentia formæ absolutionis) & ut significet absolutionem per modum deprecantis, verè absoluit, si illo utatur in priori sensu; secus verò, si in posteriori.

Richardus ergo in 4. distinct. 3. art. 2. quæst. 3. Aliacen. quæst. 2. art. 1. & Antoninus 3. par. tit. 14. cap. 13. docent, mutationem formæ, quamuis solum accidentalem, eo ipso quod sit animo introducendi nonum errorem, aut eo ipso quod sit ex errore, quo existimatur eam mutationem esse necessariam ad valorem Sacramenti, illud annullare. Quod expressum videtur in canone 86. *Retulerunt*, de Consecratione, distinct. 4. qui desumptus fuit ex Zacharia Epistola 2. ad Bonifacium Episcopum, dum de quodam, qui baptizatus fuit sub illis verbis, *In nomine Patrie, & Filie, & Spiritu sancta*, dixit: *Si ille qui baptizauit, non errorem introducens aut heresim, sed pro sola ignorantia locutionis, infringendo linguam, baptizans dixisset, non possumus consentire ut denuò baptizetur*. Vbi à contrario sensu videtur supponi, intentionem introducendi errorem irritare Sacramenta, quamuis verba aliàs contineant sensum à Christo intentum, sicut prædicta verba continent, aliàs quamuis ex ignorantia proferantur, non sufficerent ad valorem, & tamen in eo Canone dicitur tunc sufficere.

Et ratione probatur: quia qui mutat verba formæ à Christo instituta, existimans eam mutationem esse necessariam ad valorem Sacramenti, non potest habere intentionem faciendi quod facit Ecclesia, & quod Christus instituit, quia existimat, ad valorem Sacramenti non sufficere quod Christus verè instituit, & Ecclesia facit tamquam sufficiens: quod præcipue verum videtur in eo qui mutat formam aliquid addendo, quod existimat esse essentialia formæ; ut si quis verbis consecrationis Corporis addat, *quod pro vobis tradetur*, existimans id esse necessarium ad valorem consecrationis (ut de Græcis refertur) quia tunc non intendit eisdem verbis, quibus Christus & Ecclesia, signifi-

ficare & efficere quod Christus voluit significari & effici.

Durandus verò in 4. distinct. 3. quæst. 2. Paludan. quæst. 1. Suarez disput. 2. lect. 5. Valquez disput. 129. cap. 7. & Egidius quæst. 60. art. 8. dub. 1. docent, nullam mutationem verborum formæ, quamuis factam ex intentione introducendi errorem, etiam quo falsò existimetur esse necessariam ad valorem Sacramenti, illud inuolui, dum eorum significatio substantialis permaneat, & dicta intentio non sit contra eam significationem. Et merito: quia ex vna parte in verbis formæ manet significatio substantialis, ut fieri potest & supponimus, & dicta intentio non est contra eam significationem substantialem, ut fieri potest, præsertim quando mutatio fit aliis modis distinctis ab additione; & ex altera parte potest esse intentio sufficiens ad valorem Sacramenti, nempe intentio efficiendi Sacramentum, aut faciendi quod facit Ecclesia, aut quod Christus instituit: quia etiam ille, qui existimat, verbi gratia, ad essentiam formæ Baptismi necessarium esse miscere idiomata, aut auferre aliquod verbum, aut verba corrumpere, & id intendit introducere mediâ illâ mutatione, optimè potest intendere efficere Sacramentum, aut quod facit vera Ecclesia, quæcumque illa sit, aut quod Christus instituit, quia intentio hæc non est impossibilis cum eo errore, saltem in illo qui non existimat se opponere veræ Ecclesiæ, & institutioni Christi, ut patet. Imò, quamuis in illo qui errat, existimans in eo se opponere veræ Ecclesiæ & institutioni Christi, nequeat esse intentio efficiendi quod vera Ecclesia facit, neque quod Christus instituit, potest tamen in illo esse intentio efficiendi Sacramentum, si ignoret Sacramenta fuisse à Christo instituta, & veram Ecclesiam institutioni Christi conformari: & hæc intentio sufficeret ad valorem Sacramenti, ut dicemus Disput. 14. Diffic. 14. Quod etiam potest contingere, quando fit additio verborum ex intentione introducendi errorem in Ecclesia, etiam quo falsò existimetur verba addita esse necessaria ad essentiam formæ: quia etiam si tunc minister intendat non solum verbis verè essentialibus, sed etiam aliis verbis additis efficere Sacramentum, id tamen potest intendere non omnino absolute, sed conditionate, saltem implicite, sub ea scilicet conditione aut exceptione, nisi id obstat effecti Sacramenti; imò de facto, nisi sit omnino pertinax, sic intendit, quia omnino absolute vult efficere Sacramentum, & id affecturare, quod est impossibile cum intentione omnino absolute efficiendi Sacramentum, etiam verbis additis, ac proinde, deficiente conditione illa, quamuis implicite, deficit intentio consecrandi etiam verbis additis, & praualeat intentio efficiendi Sacramentum. Et ideo Græci verè consecrant, quamuis verbis consecrationis corporis addant illa, *quod pro vobis tradetur*, existimando verba hæc etiam esse essentialia, & intendendo etiam mediis illis consecrare, quia id intendunt sub conditione dicta saltem implicite, eo ipso quod omnino absolute intendunt consecrare, & magis firmiter, quam consecrare etiam illis verbis additis, quia intentio consecrandi omnibus verbis essentialibus & additis est modo dicto condicio-

ditionata, & intentio verè consecrandi non admittit secum intentionem consecrandi omnibus dictis verbis: quia qui omnibus illis intendit consecrare, intendit non consecrare illis solis, quibus solis inest vis ad consecrandum, ac proinde eis solis non consecrat, neque ipsis simul cum aliis non essentialibus, quia hi non essentialibus nulla inest vis ad consecrationem adhuc in consortio essentialium. Ex quibus constat ad rationem aduersariorum.

Addimus, quando intentio illa introducendi errorem non est contra significationem substan-

tialem verborum; quia si sit, vt contingit, quando quis profert verba illa, *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii & Spiritus sancti*, intendens nomine *Filii*, non significare Filium, quem tunc significat ex communis vsus accommodatione, sed Filiam, quam ex rigore sermonis significat, irritat Sacramentum, quia intentio hæc est contra significationem & sensum substantialem, & tunc potius irritat illud defectu significationis Sacramentalis, quam defectu intentionis, & id tantum voluit Zacharias in dicto Canone *Retulerunt*, de Consecratione, dist. 4.

DISPUTATIO II.

De existentia Sacramentorum.

DIFFICULTAS PRIMA.

Vtrum institutio Sacramentorum fuerit conueniens.

Porphyr.

Iræneus.

Bucerus.

PORPHYRIUS absolute & in vniuersum damnat Sacramenta, quia indignum videtur hominibus, subici rebus sensibilibus, quas Deus posuit sub pedibus ipsorum: quem errorem tenuerunt antea discipuli cuiusdam Marci, quos refert Iræneus lib. 1. Aduersus hæreses, cap. 18. Et specialiter Sacramenta nouæ legis damnantur à pluribus hæreticis, tam antiquis quam recentioribus, de quorum vsu Bucerus ait, id esse reuerti ad Synagogam antiquam, ad infirma & egena elementa, & pusillis occasionem præbere existimandi, nos colere Cererem & Bacchum oblatione panis & vini.

De Fide tamen est, institutionem Sacramentorum, præsertim nouæ legis fuisse conuenientissimam & prudentissimam, vt pote factam à Deo, qui nihil temerè & absque vtilitate efficit. Fuit autem institutio Sacramentorum, præsertim nouæ legis, conueniens, Primò ex parte Dei, quia in eorum institutione ostenditur Dei misericordia, dum remedia instituit in his quæ in promptu sunt: & Dei iustitia, dum peccatum hominis superbiens, supra omnes creaturas cupiendo esse vt Deus, emundat, instituens vt remedium quærat ex creaturis ipso inferioribus: & Dei omnipotentia, dum infirma mundi (id est res sensibiles) eligit, vt confundat fortia, id est, vt expellat ab anima spirituales nequitias: & Dei sapientia, dum sub signis sensibilibus occultat spiritualia.

Deinde fuit etiam conueniens ex parte hominis, quia huic fuit conueniens vt humilietur, capiendū remedium ab his rebus inferioribus, quæ ipsi fuerunt occasio peccandi: & vt fructuosè exerceatur conformiter ad suam naturam, dum propensus ad exercitium circa res externas, exercetur in externis sacris, quo impeditur ab occupatione in rebus vanis: & vt instruat, dum invisibilia Dei, per ea quæ facta sunt visibilia, conspiciunt.

Ad rationem ergo Porphyrij respondemus,

quod quamuis homini sit indignum subici rebus sensibilibus propter ipsas, non tamen, vt ab ipsis remedium capiat in ipsis à Deo institutum; quod non tam est ipsis subici, quam ipsis vt ad remedium in ipsis à Deo institutum. Et ad rationem Bucerii respondemus, vt Sacramentis nouæ legis, non esse reuerti ad Synagogam antiquam, neque ad infirma & egena elementa, sed vt elementis ex Christi institutione, potentibus & secundis ad sanctificandas animas iuxta præscriptum Christi, & non iuxta ceremonias Moysis: neque in hoc damus occasionem pusillis existimandi nos colere Cererem & Bacchum oblatione panis & vini, quia constat, oblationem hanc à nobis fieri Deo viuo & vero.

DIFFICULTAS II.

Vtrum post aduentum Christi in lege noua sint verè Sacramenta.

Non defuerunt hæretici, qui (vt refert Vasquez quæst. 61. art. 4.) affirmauerint, post aduentum Christi nullum fuisse institutum Sacramentum, quia præsentē veritate non est necessaria figura: Sacramenta autem sunt quædam figura gratiæ, & Christi gratiæ auctoris; ergo iam præsentē Christo, & iam facta gratia per ipsum, non sunt necessaria Sacramenta.

De Fide tamen est, post aduentum Christi in lege noua esse ab ipso instituta septem vera Sacramenta, quod Catholicis notissimum est, & perpetua traditione firmatum, & ab Eugenio IV. in suo Decreto definitum, & etiam à Tridentino sess. 7. per totam. Sed quanta sit utilitatis vsus Sacramentorum nouæ legis hominibus, dicimus Disput. III. & etiam dum de singulis Sacramentis sigillatim agimus: & quanto perfectiora sint Sacramentis veteribus, dicimus etiam Disputatione III.

Institutio autem Sacramentorum nouæ legis, & abrogatio antiquorum, fuit conueniens, Primò,

modò, quia sicut antiqui iustificabantur in fide Christi venturi, & nos in fide Christi præsents; sic etiam conueniens fuit, vt antiquis essent quædam Sacramenta, quibus protestarentur fidem Christi venturi, & nobis alia, quibus profiteamur fidem Christi præsents. Secundò, quia populo antiquo, vtpote duræ ceruicis, & habenti feruilem statum, conueniens fuit esse sub elementis debilibus, & vacuis, & numero pluribus; nobis verò, vtpote filijs & heredibus, conueniens fuit non esse sub illis quæ patres nostri portare non potuerunt, sed sub alijs virtute maioribus, vtilitate melioribus, & numero paucioribus.

Ratio tamen hæreticorum nullus est momenti: quia quamuis præsentem veritatem non sit necessaria figura quæ illam significet futuram, imò esset falsa; nihilominus conueniens est signum aliquod significans illam præsentem ad melius conseruandam memoriam illius, præsertim quando veritas non videtur, qualis est Christus in cælo tantum visibiliter existens, & gratia spiritalis facta per ipsum, quæ per noua Sacramenta significatur.

DIFFICULTAS III.

Vtrum in lege veteri scripta ante aduentum Christi fuerint verè Sacramenta.

Conueniunt Primò Theologi, Circumcisionem, quæ fuit in lege veteri scripta, & antea cœperat à tempore Abrahami, fuisse verè & propriè Sacramentum, quia ex institutione Dei saltem figurabat & significabat Baptismum, & gratiam per ipsum dandam, quod sufficit ad rationem Sacramenti: sed an Circumcisio conferret gratiam, aut saltem illam vt præsentem significaret, dicemus Disput. III.

Conueniunt Secundò, in lege veteri scripta præter Circumcisionem fuisse plures alias carimonias institutas à Deo ad significandam gratiam dandam per Christum; ac proinde in ea lege fuisse plura alia propriè Sacramenta, quod supponit Eugenius IV. in suo Decreto fidei. Huiusmodi autem in ea lege fuerunt vnctiones, quibus Sacerdotes Levitici consecrabantur, & eius Agni paschalis, & purificationes quibus fideles purgabantur à quibusdam immunditijs legalibus; quia absque dubio non fuerunt à Deo institutæ tantum propter id quod exterius apparebat, sed etiam, & magis principaliter, ad significandam sanctitatem internam conferendam ex meritis Christi: vnctio quidem Sacerdotis ad significandum Ordinem Euangelicum, & gratiam per ipsum conferendam; eius Agni paschalis ad significandam sumptionem Eucharistiæ, & refectionem spirituales conferendam per illam; purificationes ad significandam Penitentiam, & remissionem peccatorum conferendam per illam. Et Sacrificia etiam fuerunt propriè Sacramenta, quia non tantum fuerunt à Deo instituta ad cultum & recognitionem ipsius tamquam auctoris vitæ & mortis, sed etiam ad significandum Sacrificium cruentum Christi, & gratiam per ipsum conferendam, vt aduertit Valquez quæst. 61. art. 3. in fine.

Ita tamen existimamus, Circumcisionem, carimonias, & Sacrificia veteris legis fuisse à Deo in-

stituta ad significandam gratiam conferendam ex meritis Christi, vt institutio hæc non fuerit facta per modum promissionis, quæ Deus medijs illis moueretur ad postea conferendam gratiam (sicut modò mouetur nouis Sacramentis ad conferendam illam eis quibus applicantur) alijs non solum significandam, sed etiam conferrent gratiam, sed per modum puræ impositionis, quæ voluit homines deuenire in nouam infallibilem gratiæ conferendæ medijs nouis Sacramentis, & alijs vijs, quam conferendam præiudicatum præiudicatum institutione ipsorum Sacramentorum veteris legis. Sed an in vsu Sacramentorum veteris legis fuerit collata gratia, dicemus Disput. III.

DIFFICULTAS IV.

Vtrum ante Circumcisionem in lege naturæ fuerint verè Sacramenta.

Conueniunt Theologi (vno excepto Cano. Relect. de Sacramentis, par. 3.) in lege naturæ ante Circumcisionem nullum fuisse propriè Sacramentum pro adultis, quia in ea lege, quamuis fuerint externæ professiones fidei, & oblationes, & Sacrificia etiam pro adultis, adhuc oblatio panis & vini facta à Melchisedech; nihil fuit à Deo institutum pro adultis ad significandum gratiam præsentem, neque futuram, quia de tali institutione nullatenus constat: prædicta tamen, quia ob sui naturalem proportionem erant aliquo modo figura rei sacræ & occultæ, sicut etiam Matrimonium aliquo modo figurabat mysterium Incarnationis, fuerunt latè & aliquo modo Sacramenta, quod tantum volunt S. Thomas art. 3. & plures Patres, dum dicunt, in lege naturæ fuisse Sacramenta: vnde Suarez disp. 4. sect. 4. absque sufficienti fundamento affirmat, oblationem panis & vini Melchisedech fuisse ex priuilegio Sacramentum propriè pro adultis familie ipsius.

Est tamen difficultas, An in lege naturæ ante Circumcisionem fuerit aliquod propriè & strictè Sacramentum pro paruulis.

Prius tamen supponimus, in quo conueniunt Theologi, in lege naturæ ante Circumcisionem fuisse remedium, quo paruuli iustificabantur ab originali: quod expressè tradiderunt Augustinus lib. 5. Contra Iulianum, cap. 9. & lib. 2. de Nuptijs, cap. 11. Gregorius libr. 4. Moralium, cap. 3. Beda libr. 1. in Lucam, cap. 8. Bernardus Epist. 77. & Hugo de S. Victore lib. 1. de Sacramentis, par. 11. cap. 6. quia quamuis id non constet ex Scriptura, neque ex certa aliqua traditione, constat tamen ex efficaci ratione, desumpta ex Dei misericordia; quia credi non potest, Deum, cuius misericordia non est numerus, & cuius clementiæ infinitus est thesaurus, & qui ob id vult omnes homines saluos fieri, tantam infantum morientium multitudinem reliquisse absque remedio, & ineuitabili damnationi expositam.

Hoc ergo supposito, conueniunt Theologi, dictum remedium situm fuisse in fide præsertim parentum paruulis applicata, quia nihil aliud videtur aptius ad id. Nomine autem fidei parentum omnes, excepto Abulenfi, intelligunt

B 3

obla-

oblationem, qua parentes Deo suos paruulos offerbant, aut deprecationem, quam pro ipsis faciebant ex fide Dei iustificatoris, quia hæc oblatio aut deprecatio est aptissima ad id. Addidimus, *præsertim parentum*, quia paruuli non solum iustificabantur oblatione ipsorum Deo facta à parentibus, sed etiam facta à quibuscumque alijs: quia nullo sufficienti fundamento dici potest, iustificationem paruulorum alligatam fuisse ad solam parentum oblationem. Dicitur tamen communiter, paruulos fide parentum iustificari, quia parentibus principaliter incumbat pro suis paruulis ex fide orare ut iustificarentur, & communiter soli parentes id faciebant.

Est tamen difficultas, Primo, An ad iustificationem paruulorum sufficiens fuerit oblatio interna ex fide Dei iustificatoris facta, an etiam fuerit necessarium signum aliquod externum expressiuum dictæ oblationis internæ.

Alexand.
Scotus.
Durand.
Palud.
Bellarmin.
Suar.
Laiman.

Alexander 4. parte quæst. 2. memb. 5. art. 1. & 2. Scotus in 4. dist. 1. quæst. 6. Durandus quæst. 8. Paludanus quæst. 5. art. 5. Bellarminus 1. de Sacramentis, cap. 1. Suarez disp. 4. sect. 2. Laimannus Tractatu 1. cap. 3. partem affirmatiuam tuerentur: quam tradidisse videtur Augustinus vbi supra, dum ait, paruulos illos Sacramento fuisse ab originali iustificatos: Sacramentum autem in signo externo consistit. Et ratione probatur, Primo, quia paruuli dicto remedio non tantum iustificabantur, sed etiam fiebant membra Ecclesiæ visibiles, sicut modò per Baptismum; ergo dictum remedium etiam erat situm in aliquo signo externo, sicut Baptismus. Secundo, quia dictum remedium erat humanum, quo homines utebantur, ergo etiam debuit compleri aliquo signo sensibili & corporeo, sicut nos sumus sensibiles & corporei.

Ex Auctoribus tamen huius sententiæ alij existimant, dictum signum externum non fuisse à Deo assignatum, sed relictum arbitrio offerentium paruulos Deo: alij verò, fuisse præscriptum à Deo, quamuis illud non assignet.

Bonauen.
Richard.
Sorus.
Abul.
Vasquez.

Bonauentura autem in 4. dist. 1. 2. par. distinctionis, art. 1. quæst. 2. Richardus art. 5. quæstione 3. Sorus dist. 2. quæst. 1. art. 4. Abulensis in cap. 25. Matth. quæst. 67. Vasquez disput. 165. cap. 3. docent, & meritò, ad iustificationem paruulorum in lege naturæ ante Circumcisionem satis fuisse fidem internam, seu oblationem internam ex fide factam, absque exteriori aliquo signo expressiuo illius, etiam si regulariter fuerit ex deuotione exhibitum: quod S. Thomas expressit in 4. dist. 1. q. 2. artic. 6. quæstiuncula 2. & significat 3. par. quæst. 70. art. 4. ad 2. Imò id expressisse videntur Gregorius, Beda, & Bernardus vbi supra, dum dicunt, solam fidem paruulos saluare ab originali, & solam fidem fuisse ipsis sufficientem ad salutem.

S. Thom.

Greg.
Beda.
Bernar.

Et ratione probatur, quia nullo firmo fundamento constat, in ea lege ad iustificationem paruulorum necessarium esse signum aliquod externum; quia non ex Scriptura, neque ex traditione, neque ex Patribus, neque ex aliqua efficaci ratione, ergo absque fundamento dicitur, interiorem oblationem seu deprecationem pro paruulis ex fide factam, non fuisse sufficientem ad ipsorum salutem.

Augustinus verò vbi supra, nomine Sacramenti quo antiqui iustificabantur, non intellexit nisi mysterium & secretum fidei (id est virtutem absconditam fidei, seu oblationis ex fide) ad iustificandum, & ideò lib. illo 2. de Nuptijs cap. 11. illud appellat Sacramentum iustificationis ex fide.

Ad primam autem rationem aduersariorum respondemus, paruulos remedio illo fieri membra Christi, quoad influxum interiorem, non verò Ecclesiæ quoad exteriorem influxum & gubernationem (sicut neque modò adultus per iustificationem ante Baptismum) sed exteriori aggregatione ad fideles, ad Sacrificia, & ad oblationes exteriores. Et ad secundam respondemus, dictum remedium fuisse humanum, non quia necessariò fuerit sensibile, sed quia erat ab hominibus liberè exhibitum.

Secundò ergo est difficultas, An dictum remedium fuerit propriè Sacramentum. Scotus in 4. dist. 1. q. 7. Gabriel q. 2. art. 3. Paludanus, Suarez, Bellarminus, Laimannus vbi supra, partem affirmatiuam tuerentur: quia remedium illud ex Dei institutione situm erat in signo sensibili, & ex eadem institutione iustificabat paruulos.

Bonauentura verò, Durandus, Sorus & Vasquez vbi supra, partem negatiuam tradunt, & meritò; quia oblatio illa interior, siue sola, siue coniuncta cum exteriori (quæ quando habebatur, etiam iustificabat paruulos simul cum interiori) non erat à Deo instituta ad iustificandum paruulos, neque ad significandam gratiam futuram, quia de hac institutione nullatenus constat, ac proinde non iustificabat tamquam opus ad id institutum, sed solum tamquam opus operantis, & meritum de congruo iustificationis promissæ à Deo dictæ oblationi, promissione facta Adamo, aut alij Patriarchæ.

Ad iustificationem ergo illorum paruulorum necessaria erat oblatio bona facta pro illis, ex actu fidei bono procedens, alias non posset esse impetratoria, seu meritoria adhuc de congruo dictæ iustificationis: ad id autem sufficiebat oblatio bona ex bono actu fidei, imò ex sententia Paludani & Sorii sufficiebat oblatio procedens ex actu fidei humanæ, & in infideli, quia talis oblatio potest esse meritoria apud Deum, quia potest esse bona, & ipsi placens.

Constat ergo, in lege naturæ ante Circumcisionem nullum fuisse propriè Sacramentum: quia si aliquid, maxime pro paruulis; pro eis autem non fuit, ut dicimus.

DIFFICULTAS V.

Vtrum in statu innocentie futura essent Sacramenta, si Adamus non peccaret.

Conueniunt Theologi, de facto nullum fuisse proprium Sacramentum pro primis parentibus ante peccatum, quia nullo fundamento constat fuisse aliquid à Deo pro eo statu institutum.

Est tamen difficultas, An si status ille innocentie & absque peccato perseveraret in Adamo, & in suis posteris, futura essent Sacramenta. Procedit autem ex vi præsentis decreti, quo Deus de facto meritis Christi motus decreuit instituere Sacramenta.

Circa

Circa difficultatem sic intellectam conueniunt Theologi, in casu dicto nullum futurum Sacramentum in eo statu, quia Deus de facto tantum decreuit instituere Sacramenta, excitatus & motus meritis Christi: imò meritis passionis illius; ergo non veniente Christo saltem passibili, ut verè non veniret saltem passibilis, & meritis ipsius, saltem suæ passionis, non futuris, Deus nullum Sacramentum institueret ex vi decreti, quod de facto habuit.

Sed an perseverante statu innocentiae absque peccato in primo parente, & in posteris ipsius, Deus haberet aliud decretum, quo de facto instituere Sacramenta, incertum est, & conijci nequit, quia

nullum pro hac parte apparet firmum iudicium.

Sed an si, Adamo non peccante, aliqui posterit ipsius mortaliter peccarent (ut credi potest ex eo, quod non receperunt gratiam magis inanimabilem, quam ipse Adamus, qui eam habens peccauit mortaliter) futura essent aliqua Sacramenta pro illis qui peccarent, neque affirmatiue neque negatiue responderi potest, nisi temere & absque fundamento; quia ex vna parte in eo casu Deus omnino esset liber ad vtrumvis, & ex altera nullum apparet firmum iudicium, neque vestigium, quod id possumus conijcere sicut conijcimus aliquos peccaturos, quamuis Adam non peccaret.

DISPUTATIO III.

De causalitate & effectu Sacramentorum.

DIFFICULTAS PRIMA.

Vtrum Sacramenta nouæ legis causent gratiam ex opere operato.

ONVENIUNT omnes, etiam hæretici, Sacramenta nouæ legis non esse causas principales gratiæ, quia gratia est ordinis supernaturalis, & Sacramenta sunt ordinis naturalis, quibus eo ipso nequit inesse virtus proportionata ad illam, qualis requiritur in causa principali ad suum effectum.

Est tamen difficultas, An per se ipsa causent gratiam, quamuis non ut causa principales.

Non desunt hæretici, qui quamuis credant esse Sacramenta à Christo instituta, & eorum vim ad iustificandum verbis attollant, re tamen ipsa, non minus quam olim Messaliani, eam omnino ab illis tollunt, dum ipsis non aliam virtutem ad sanctificandum attribuunt, quam mediatam, mediante scilicet quadam fide, seu fiducia, quam dicunt Sacramenta in suscipiente excitare, & media ea fiducia fieri iustificationem; ac proinde non maiorem vim sanctificandi attribuunt Sacramentis, quam verbis prædicationis, quibus in audientibus potest dicta fiducia excitari, quia ipsi pertinaciter negant, Sacramenta per se ipsa, seu ratione sui, gratiam causare, & ex opere operato: imò inuehantur in Catholicos, quod modo loquendi ex opere operato vtiatur, quia sit barbarus, & Grammaticæ minus conueniens.

Catholici tamen contra hæreticos docent, Sacramenta nouæ legis ratione sui, & immediatè, & absque media excitatione ad fidem, seu fiduciam, causare ex opere operato gratiam in suscipientibus illa. Ita Bellarminus lib. 2. de Sacramentis, Vasquez disp. 131. & Egidius quæst. 62. art. 1. dub. 1. qui veritatem hanc optimè ex Scriptura deducunt, & ex constante Patrum & Ecclesiæ traditione, quibus Eugenius IV. innixus, veritatem hanc definiuit in suo Decreto fidei, & Tridentinum sess. 7. can. 6. & 8. Et id de Baptismo non parum indicant Concilium Constantinopolitanum I. in Symbolo, & Mileuitanum II.

can. 2. & Arausicanum II. canone 25. & Nicænum antè can. 8.

Et ratione probatur, desumpta ex verbis, quibus vtiuntur pro formis Baptismi & Pœnitentiæ; quia eis verè significatur, ipsis ratione sui, & non media dicta excitatione, fieri remissionem peccatorum; quia verbis illis, *Ego te absoluo à peccatis tuis*, & *Ego te baptizo in nomine Patris*, &c. satis significatur, ministrum per illa spiritualiter absolvere à peccatis, & spiritualiter ablueri. Quod autem respondent hæretici, nempe dictis verbis idem denotari ac si minister diceret, *Ego testificor tibi remissa esse peccata*, & *te esse spiritualiter ablutum*, est omnino ineptum: sicut qui tantum vellet testificari vestem esse mundam, ineptè diceret, *Ego abluo vestem*: & sicut tabulario, qui vellet testificari debitum esse solutum ab aliquo, ineptè diceret, *Ego remitto debitum tibi*. Quod si in Baptismo & in Pœnitentia reperitur vis & efficacia ad causandam gratiam immediatè, & ratione sui, absque excitatione ad fidem aliquam, negandum non est etiam in reliquis reperiri.

Sed obijciunt hæretici Primò nonnulla Scripturæ testimonia, in quibus iustificatio adultorum tribuitur fidei, ergo tribui non debet Sacramentis immediatè, sed media excitatione ad fidem. Respondemus, in eis testimonijs tribui iustificationem adultorum fidei solum tamquam principio, fundamento, & radici, quod non tollit iustificationem etiam adultorum fieri per Sacramenta tamquam per instrumenta, sicut etiam id non tollit iustificationem fieri per contritionem perfectam, siue tamquam per formam, siue tamquam per ultimam dispositionem, & per Christum tamquam per causam meritoriam vniuersalem.

Obijciunt Secundò, quod Baptismus nequeat nobis magis prodesse quam Hebræis Circumcisio, quibus hæc non profuit nisi ad excitandam fidem, quia data est in signum fidei, &

dicitur ad Rom. 4. Sed præterquam quòd Baptismus magis prodest nobis quàm Hebræis Circumcisio, ut dicemus Diffic. ix. etiam est fallum, quòd Circumcisio data fuerit Hebræis ad excitandam in ipsis fidem: quia Abrahamo data fuit in signaculum iustitiæ acceptæ per fidem ex opere operantis, & non per fiduciam hæreticorum, sed per fidem supernaturalem, qua Deo dicenti credidit: reliquis verò data fuit in signum fidei, id est in signum quòd erant fideles, & in signum Circumcisionis cordis non manu factæ, quaerendæ tamen ex meritis Christi.

Inuectio autem, qua hæretici inuehuntur in modum loquendi, quo dicimus Sacramenta conferre gratiam ex opere operato, præterquam quòd est propria Grammaticorum, qui, ut aduertit Egidius, pluri faciunt institutionem Donati quam Dei, etiam est contra rationem; quia Scholasticis, utpote Theologiæ præceptoribus, incumbit noua vocabula pro nouis rebus Theologicis inuenire, & modus operandi Sacramentorum nouæ legis fuit nouiter à Christo institutus: imò illis licet ad res & modos antiquos noua vocabula inuenire, quando his res illæ, aut modi illi, clariùs & breuiùs explicantur, quia, ut Augustinus in Psal. 138. ait, *Melius est, quòd nos reprehendant Grammatici, quàm non intelligant populi*; & ob id ipse pro *os, ossis*, usus est ibi *ossum, ossi*. Et addimus, quòd quamuis dicta verba sint minus Latina, sunt tamen non parum antiqua, quia eis ante annos 400. usus est Innocentius III. lib. 3. de Mysterio Missæ, & ab eo tempore fuerunt ab Scholasticis communi applausu recepta, utpote aptissima ad explicandum modum operandi Sacramentorum nouæ legis.

Dicuntur autem à Catholicis Sacramenta nouæ legis conferre gratiam ex opere operato, quia eam conferunt, non quia sint opera meritoria illius, neque quia suscipiens Sacramenta eam mereatur, sed quia Christus instituit applicatione ipsorum à ministro facta conferri gratiam suscipientibus illa, non attenda dignitate & ratione meriti, neque ministri, neque suscipientis, quia quæ per Sacramentum v. g. Pœnitentiæ confertur peccatori attritio, & eam de congruo merenti, non confertur illi quia eam sic mereatur, sed quia suscipit Sacramentum; & gratia, quæ per Sacramentum Pœnitentiæ, aut per aliud confertur iusto attrito, non tribuitur propter attritionem tamquam propter meritum (quamuis pro attritione iusti, tamquam pro merito de condigno, ipsi conferatur alius gradus gratiæ, qui etiam conferretur, quamuis non susciperet Sacramentum) sed propter Sacramentum ipsum secundum se, quamuis Sacramentum magis disposito, siue per attritionem, siue per aliud opus bonum, conferat maiorem gratiam. Excessus tamen gratiæ, qui ob excessum dispositionis confertur, correspondet soli Sacramento, ut causa instrumentali: attritioni verò, aut alij operi bono, medio quo suscipiens disponitur, non correspondet ut merito (quamuis ei ut sic, in iusto alius gradus correspondet, & in peccatore nullus) sed ut dispositioni ex Christi institutione, qui instituit ut Sacramenta maiorem gratiam conferant magis disposito. Sacramenta ergo dicuntur conferre gratiam ex opere operato,

quia eam conferunt ex opere facto à ministro secundum intentionem Christi, non attenda ratione meriti ut meritum est, neque ministri, neque suscipientis. Huic autem modo causandi gratiam ex opere operato opponitur modus causandi illam ex opere operantis, qui conuenit operi quia est meritorium illius saltem de congruo.

DIFFICULTAS II.

Verum Sacramenta nouæ legis causent gratiam ut instrumenta physica.

Sacramenta nouæ legis conferre & causare gratiam, & non ut causas principales, diximus Difficultate præcedenti, in initio, ac proinde aliquo modo ut instrumenta Dei illam conferunt, quod de Baptismo tradit Tridentinum sess. 6. cap. 7. Trident.

Est tamen difficultas, An causent gratiam ut instrumenta physica, an tantum ut moralia. Caietanus 62. artic. 1. & 4. Paludanus in 4. dist. 1. quæst. 1. Scotus quæst. 3. artic. 1. Suarez disp. 9. sect. 2. & communiter Thomistæ docent, Sacramenta nouæ legis causare gratiam ut vera instrumenta physica, quia possunt assumi à Deo ut physica instrumenta ad illam causandam, quia in hoc nulla apparet implicatio contradictionis, ergo de facto sic concurrunt. Consequentia probatur, quia modus physice concurrendi, est magis perfectus, & magis manifestans omnipotentiam Dei; quia posse causare gratiam, non solum per se ipsum, sed etiam medijs creaturis est quid maius: imò modus iste causandi est magis conformis Scripturæ & Patribus asserentibus, Sacramenta causare gratiam, & mundare animas à peccatis, quæ non propriè quadrant instrumentis solum moraliter causantibus gratiam & munditiam. Caiet. Paludan. Scotus. Suarez.

Auctores tamen huius sententiæ non eodem modo illam tradunt; quia Paludanus existimat, ex eo solum esse instrumenta gratiæ physica, quia physice concurrunt ad producendum ornatum quemdam in anima, qui est dispositio ad gratiam: Caietanus verò & Suarez existimant, esse instrumenta physica gratiæ, eam immediatè efficiendo physice: Scotus autem existimat, esse instrumenta physica non ad entitatem ipsius gratiæ, sed ad unionem, seu ad coniunctionem gratiæ cum anima, ac proinde ad efficiendam animam Deo gratam. Scotus verò in 4. dist. 1. quæst. 5. Bonauentura art. 1. quæst. 4. Richardus artic. 4. quæst. 6. Martilius quæst. 1. art. 3. Durandus quæst. 5. Canus Relect. de Sacramentis, part. 4. Vaquez disput. 132. & Egidius q. 62. artic. 4. docent, Sacramenta nouæ legis non esse instrumenta physica gratiæ, sed tantum moralia. Scotus. Bonauen. Richardus. Martilius. Durandus. Canus. Vaquez. Egidius.

Et in primis non esse instrumenta physica gratiæ, probatur ratione generali: quia impossibile est, rem, quæ in se nullam habet virtutem innatam, seu naturalem, neque naturalem, neque obedientialem ad aliquam actionem & effectum, assumi pro sola voluntate Dei ut physicum instrumentum ad eam actionem & effectum, quia à tali re absque virtute innata in ipsa nequit pro sola voluntate Dei actio illa neque effectus physice & realiter dependere, ut expendit

dit Vasquez disp. 57. cap. 5. & 1. part. disp. 175. & 176. quia id aperte repugnat; sed in Sacramentis nulla agnoscitur virtus innata, adhuc imperfecta, & inchoata ad productionem gratiae (qualis in intellectu quali per experientiam agnoscitur ad cognitionem supernaturalem) neque ad productionem coniunctionis gratiae cum anima, quia in Sacramentis nullum est vestigium talis virtutis, quia nulli in illis apparet proportio, nec preparatio accommodata ad productionem gratiae, neque coniunctionis illius cum anima; ergo absque fundamento dicitur Sacramenta posse assumi ut instrumenta physica ad productionem gratiae, & ad coniungendum illam cum anima.

Et quamvis assumi possent, admittendum non est, de facto assumi, quia modus cauſandi gratiam adeo extraordinarius, de quo est tanta difficultas an sit possibilis de potentia Dei absoluta, non est de facto tribuendus Sacramentis absque virginti fundamento: ad id autem nullum est virgens fundamentum, quia in primis ad id non sufficit, quod in Scriptura & a Patribus Sacramenta dicantur animam sanctificare & abluere, & gratiam continere, quia ad hoc sufficit quod causent moraliter gratiam; sicut qui demonia moraliter eijcit, dicitur id absolute efficere; & Medicus qui moraliter solum & directione sanat, dicitur absolute sanare; & Iudex, qui solo imperio aliquem suspendit, dicitur illum absolute suspendere. Quod vero modus physice cauſandi gratiam sit dignior, & magis ostensius omnipotentiae Dei (quod Vasquez negat) non sufficit, ut absque maiori & virgintiori fundamento modum adeo extraordinarium & mirabilem cauſandi attribuiamus Sacramentis.

Dnrādu.

Sacramenta ergo nouae legis, quae sunt instrumenta gratiae, & non physica, sunt a fortiori instrumenta moralia. In huius tamen explicatione variant Auctores nostrae sententiae: quia Durandus existimat, Sacramenta tantum operari ad gratiam tamquam conditiones & causas sine quibus non. Hoc tamen non satisfacit, quia modus iste causae & conditionis non sufficit, ut Sacramenta dicantur continere & conferre gratiam, & animam sanctificare. Scotus vero existimat, Sacramenta tantum operari ad gratiam tamquam dispositiones proximas ad illam ex parte suscipientis: quod nobis non probatur, quia Sacramenta neque sunt dispositiones naturales ad gratiam, ut patet, neque semper sunt morales, & ut constat in Baptismo & in Confirmatione susceptis à paruulis, & in Eucharistia & in Extrema Vnctione, & in alijs susceptis à carentibus usu rationis, & tamen Sacramenta tunc non sunt aliter instrumenta, quam sunt in adultis habentibus usum rationis. Sunt ergo instrumenta moralia gratiae, eam moraliter cauſantia, quia sua applicatione inducunt, imò obligant Deum ad collationem gratiae, ratione institutionis & promissionis, quae facta est ab ipso dandi gratiam sub conditione applicationis ipsorum, in quo efficacia & causalitas moralis consistit. Sunt autem instrumenta Dei ad gratiam, quia ipsi Deus quasi iuuatur ad collationem gratiae non physice, sed moraliter, quia ipsis excitatur ad confer-

dam gratiam; & hoc modo eam impetrant à Deo, non tamquam retributionem eam merendo à Deo, sed excitando Deum ad collationem gratiae: & non solum Sacramenta, sed etiam minister ipse est instrumentum Dei, quamvis non aliter quam efficiendo Sacramentum quo Deus immediate excitatur; ac proinde minister remotius concurret quam Sacramentum.

Conferunt verò gratiam in instanti terminatio totius motus Sacramentalis, quia usque ad illud nondum est Sacramentum perfectum, siue in eo instanti nullum indiuisibile motus producat, & instans sit omnino extrinsecum Sacramentum, ut quibusdam placet; siue in eo producat indiuisibile perfectum Sacramenti, & sit ipsi intrinsecum, ut nobis probatur.

Ex dictis constat, Sacramenta habere virtutem moralem ad producendam gratiam, & eam continere, imò & continere virtutem ipsam, hanc formaliter, & gratiam virtualiter.

Ad rationem ergo aduersariorum negandum est antecedens, nempe Sacramenta posse assumi ut instrumenta physica gratiae: imò, eo admissio, neganda est consequentia, ob rationes dictas.

DIFFICULTAS III.

Quam gratiam conferant Sacramenta nouae legis.

Supponimus, in quo Catholici conueniunt, Sacramenta nouae legis gratiam iustificantem conferre, aut primam, ut Baptismus & Pœnitentia (quae ob id dicuntur Sacramenta mortuorum); aut augmentum illius, ut reliqua Sacramenta, (quae ob id dicuntur viuorum); imò etiam duo Sacramenta mortuorum, quando applicantur homini iusto, seu spiritaliter viuo. Ita tamen Sacramenta conferunt gratiam iustificantem, ut etiam dicantur conferre gratiam Sacramentalem, singula proprias gratias, in quo Theologi conueniunt, & tradit Bernardus Sermonem de Cena Domini, dum docet, diuisiones gratiarum esse in diuersis Sacramentis, & merito, quia Sacramenta ad distinctos fines ordinantur.

Bernardus.

Hoc ergo supposito, difficultas est in explicando quid sit gratia Sacramentalis, seu in quo consistat gratiam esse Sacramentalem.

Paludanus in 4. distinct. 2. quaest. 3. docet, gratiam Sacramentalem esse habitum quemdam superadditum gratiae iustificanti, diuersum in singulis Sacramentis. Id tamen ab Scholasticis communiter reijcitur, quia dicitur absque fundamento & necessitate.

Capreolus in 4. dist. 1. quaest. 1. art. 3. qui non multum dissentit à Paludano, docet, gratiam Sacramentalem esse qualitatem superadditam gratiae iustificanti, & diuersam in singulis Sacramentis, quam in Sacramentis imprimantibus characterem ait esse characterem ipsum, & in alijs non imprimantibus characterem esse alias qualitates. Quod etiam communiter reijcitur, quia etiam absque fundamento & necessitate in Sacramentis non imprimantibus characterem constituit qualitates illas à gratia iustificante distinctas, & ipsi superadditas: & quia contra rationem in Sacramentis

mentis imprimentibus characterem constituit gratiam Sacramentalem in characterem ipso: quia contingit, characterem imprimi absque gratia, ut quando Baptismus confertur adulto peccatori non habenti dolorem peccati; & e contra conferri gratiam absque characterem, ut quando post Baptismum fidei receptum recedit fictio.

Bonauent.

Bonauent. in 4. dist. 1. art. 1. quæst. 6. docet, gratiam Sacramentalem esse ipsam gratiam iustificantem, quatenus curat animam à peccatis. Quod etiam nobis non omnino probatur: quia quamvis gratia, qua in Sacramentis remittuntur peccata, specialius opponatur peccatis, quam gratia collata extra Sacramenta, quia illa, utpote collata intuitu doloris peccatorum quæ remittit, specialem inducit respectum oppositionis ad peccata remissa, etiam venialia; nihilominus hoc modo insufficienter explicatur gratia Sacramentalis, & discrimen ipsius à gratia iustificante collata extra Sacramenta, saltem in aliis Sacramentis à Baptismo & Pœnitentia, quia in illis aliis quando non confertur gratia cum dicto respectu, vel quia suscipiens illa caret peccatis venialibus, vel quia de illis non dolet.

*S. Thomas.
Caietanus.
Ægidius.
Vasquez.
Suarez.*

S. Thomas ergo, Caietanus & Ægidius quæstione 62. art. 2. Vasquez disp. 131. Suarez disp. 7. sect. 3. & communiter recentiores docent, & merito, gratias Sacramentales in omnibus Sacramentis distingui inter se, & à gratia iustificante secundum se, in eo quod gratia iustificanti ex vi Sacramenti collata annexa sunt auxilia gratiæ ad finem peculiarem, ad quem Sacramentum, ex vi cuius collata est, institutum fuit, quod non habet gratia iustificans secundum se, seu collata extra Sacramenta.

*Trident.
Bernardus.*

Et in primis id habere gratiam Sacramentalem, seu collatam ex vi Sacramenti, significat Tridentinum sessione 14. in præmio ad Extremam Vñctionem, & etiam Bernardus ubi supra. Quod verò in eo consistat gratiam esse Sacramentalem, non leuiter indicat Bernardus, dum diuersas gratias Sacramentorum assignat per ordinem ad diuersa auxilia: & constat ex eo, quod gratia per Sacramentum collata distinguitur per id à collata extra Sacramentum; & gratia per vnum collata, à gratia collata per alterum.

Christus enim gratiæ collatæ per Sacramentum annexit collationem auxiliorum efficacium, non verò auxiliorum tantum sufficientium; quia non satis aptè institueretur peculiare instrumentum, quo applicarentur merita Christi ad auxilium, quod nullum est habiturum effectum (quamvis non ex defectu ipsius auxilij, sed hominis cui confertur) ad finem ad quem datur. Et id indicat Tridentinum quoad gratiam Sacramentalem Eucharistiæ, dum sess. 13. cap. 2. ait, Christum voluisse Eucharistiæ sumi tamquam antidotum quo à peccatis mortalibus præseruemur; præseruamur autem auxilio efficaci, & non auxilio tantum sufficienti: ita tamen Christus annexit auxilia efficaciam, ut non certo & infallibiliter conferantur (aliis qui semel dignè suscipiunt Eucharistiæ, quæ ad perseverantiam ordinatur, perseveraret infallibiliter usque ad mortem) sed tantum conferantur pro libito Dei, quod optimè fieri potuit, annectendo gratiæ Sacramentali

tamquam inductrici & excitatrici Dei ut ipse conferat auxilia illa; & non annexit illa gratiæ tamquam indefectibiliter obtinenti à Deo ipsa auxilia: id est, fieri potuit annectendo auxilia gratiæ Sacramentali tamquam suadenti, & non tamquam indefectibiliter persuadenti, conferendo gratiæ vim moralem ad quasi suadendum, & non ad indefectibiliter seu infallibiliter persuadendum, ad eum modum, quo quæcumque oratio bona est impetratiua, sed non indefectibiliter. Ob dictam autem annexionem factam gratiæ per Sacramentum collatæ, sæpè conferuntur auxilia personæ habenti gratiam illam, quæ non conferrentur si eam non haberet.

DIFFICULTAS IV.

Vtrum omnia Sacramenta habeant vim conferendi primam gratiam.

Supponimus Primò, in quo Doctores conveniunt, quædam esse Sacramenta instituta ad vivificandam animam spiritualiter mortuam, ac proinde ad conferendam primam gratiam iustificantem, qua anima mortua vivificatur, Baptismum videlicet & Pœnitentiam, quæ ob id dicuntur Sacramenta mortuorum: reliqua verò quinque Sacramenta instituta esse ad augendam vitam spiritualem animæ, ac proinde ad conferendum augmentum gratiæ iustificantis, quæ ob id dicuntur Sacramenta vivorum.

Supponimus Secundò, in quo etiam Doctores conveniunt, omnia Sacramenta, etiam mortuorum, conferre augmentum gratiæ iustificantis suscipientibus illa in statu gratiæ, quia, ut definitur in Tridentino sess. 7. can. 7. omnia Sacramenta novæ legis conferunt gratiam dignè suscipientibus illa; qui autem in statu gratiæ, acceptæ per contritionem, aut aliter, accedit etiam ad Baptismum & ad Pœnitentiam, dignè accedit, si aliàs accedat cum aliis requisitis; ergo recipit augmentum gratiæ, cum iam præhabeat primam gratiam. Unde duo Sacramenta mortuorum, quamvis primariò instituta sint ad conferendam primam gratiam, secundariò tamen instituta sunt ad augmentum, quando in suscipiente præsupponitur gratia.

His ergo præsuppositis, est Primò difficultas, An duo Sacramenta mortuorum ita habeant vim conferendi primam gratiam, ut etiam aliquando illam de facto conferant. Et procedit de adultis, quia certum est, Baptismum, qui à parvulis suscipi potest, ipsis primam gratiam conferre.

Gabriel in 4. dist. 4. quæst. 2. art. 2. docet, duo dicta Sacramenta numquam conferre primam gratiam adultis, quia ad effectum gratiæ Baptismi & Pœnitentiæ recipiendum ab adultis habentibus peccatum mortale, prærequiritur in illis perfecta contritio, per quam præsupponitur collata prima illa gratia.

Vasquez verò disp. 158. Suarez disp. 7. & communiter Doctores docent, Baptismum & Pœnitentiam sæpè de facto conferre primam gratiam adultis; & merito: quia hæc duo Sacramenta instituta sunt ad tollendum ex opere operato peccatum etiam mortale; ergo illud aliquando tollunt,

tollunt, aliàs frustra fuissent ad id instituta; ergo aliquando conferunt primam gratiam, quia absque ea non tollitur peccatum saltem mortale. Quod verò ad effectum gratiæ Baptismi & Pœnitentiæ in adultis non prærequiratur perfecta contritio, dicitur ex professo in propriis Tractatibus.

Secundò est difficultas, An quinque Sacramenta viuorum conferant primam gratiam aliquando.

Suarez disput. 7. sect. 2. Egidius quæst. 62. artic. 1. dub. 2. Reginaldus lib. 26. num. 45. Laimannus cap. 6. & plures alij, partem affirmatiuam tuerunt, quando peccator accedit attritus, existimans bona fide se esse in statu gratiæ absque peccato mortali; quia de diuina clementia credi potest, quòd voluerit sic accedenti conferri primam gratiam. Id tamen non eodem modo defenditur ab auctoribus huius sententiæ: quia alij existimant, id habere dicta Sacramenta per se, & ex primaria institutione eorum, secundum rationem genericam Sacramenti, quamuis secundum specificam fuerint instituta ad conferendum augmentum gratiæ: alij verò existimant, id habere dicta Sacramenta ex institutione ipsorum secundum rationem specificam, secundario tamen & per accidens.

Vasquez. Valquez verò disp. 205. loquens de Eucharistia, & alij plures in peculiaribus Tractatibus de Sacramentis viuorum, docent, Sacramenta hæc numquam conferre primam gratiam. Quod nobis probatur quoad reliqua quatuor Sacramenta, excepta Extrema Vnctione: quia de aliis quatuor nullatenus constat instituta fuisse ad conferendum aliquando primam gratiam, quia id non constat ex Scriptura, neque ex definitione aliqua Ecclesiæ, vt patet; neque ex aliqua Patrum traditione, quia nullus eorum id affirmavit, & si aliqui dicunt per ea Sacramenta remitti peccata, explicandi sunt de remissione venialium, quia verè remittuntur per illa, vt de Eucharistia tradit Tridentinum sess. 13. c. 2. Imò postquam dixit per Eucharistiam remitti peccata venialia seu quotidiana, addit, per eam nos præseruari à mortalibus, quo indicat, per Eucharistiam non remitti. Neque id constat ex aliqua efficaci ratione, quia sola diuina clementia absque vrgentiori ratione non sufficit ad id, quia non debet durum censerì, Sacramenta, quæ tantum scimus instituta fuisse ad augendam vitam spiritualem spiritualiter viuus, non conferre vitam spiritualem spiritualiter mortuis, quamuis attritis & bona fide accedentibus.

Excepimus Extremam Vnctionem, quia existimamus, per hanc etiam conferri primam gratiam attritis, & absque mala fide suscipientibus illam; quia id efficaciter deducitur ex Scriptura Iacobi 5. & ex Tridentino sessione 14. canon. 1. & de Extrema Vnctione, & ex verbis formæ Extremæ Vnctionis, vt expendimus Tractatu de Extrema Vnctione Diffic. VII.

DIFFICULTAS V.

Vtrum Sacramenta conferant æqualem gratiam.

Non procedit difficultas de Sacramentis diuersæ speciei inter se comparatis, quia incertum est, quod eorum, quantum est ex se, ceteris paribus ex parte dispositionis suscipientis, conferat maiorem gratiam; quamuis vero simile sit, Eucharistiam copiosiorē gratiam cōferre quàm quodlibet aliud, ex eo quòd realiter contineat auctorem gratiæ: sed procedit de Sacramentis eiusdem speciei diuersis numero, vt de duobus Baptismis.

Circa difficultatem hanc Paludanus in 4. dist. 4. quæst. 1. docet, Sacramenta eiusdem speciei diuersis applicata, semper vi sua conferre inæqualem gratiam; quia existimat, homines creatos fuisse ad reparandas sedes Angelorum qui ceciderunt, & tot homines subrogandos esse Angelis lapsis, quot lapsi fuerunt, & in tanta gloria, quantam illi haberent si in gratia perseverarent: & existimat, Angelos lapsos, si perseverarent, habituros inæqualem gloriam, sicut etiam habuerunt inæqualem gratiam, iuxta illud Augustini, *Erat Deus in Angelis simul condens naturam, & largiens gratiam*; ac proinde Sacramenta, quantum est ex se, inæqualem conferre gratiam: aliàs infantes, qui post Baptismum moriuntur, æqualem gloriam consequerentur.

Sed Paludanus incerto & infirmo nititur fundamento; quia homines creatos esse occasione lapsus Angelorum, & tot esse illis subrogandos, & in tanta gloria, incertum est & absque fundamento, & non minùs, Angelos ipsos habituros inæqualem gloriam: quia quamuis creati fuerint in inæquali gratia, vt significat Augustinus, potuissent tamen qui in minori creati fuerunt, meritis supplere defectum gratiæ acceptæ, ac proinde saltem in iure ad gloriam æquare, imò & superare creatos in maiori gratia.

Scotus in 4. dist. 4. quæst. 7. art. 1. & Gabriel quæst. 2. art. 2. conclus. 7. docent, paruulis, & etiam adultis aliquando, ceteris paribus ex parte dispositionis, in Baptismo (& idem in reliquis Sacramentis) conferri inæqualem gratiam, non vi Sacramentorum, sed adultis ex sola voluntate Dei, & paruulis ex vi meritum, vel baptizantis, vel parentum, vel adstantium; quia illos tam paruulos quàm adultos prædestinavit ad tantam gloriam, ad quantam aliquando non sufficit gratia quæ vi Sacramenti confertur.

Sed Scotus & Gabriel absque fundamento docent, post instituta Sacramenta nouæ legis Deum pro sola sua voluntate, aut ex merito aliorum conferre immediatè gratiam iustificantiem: quia quamuis admittamus, Deum prædestinare homines ad tantam gloriam ante præuisionem iustificationis, non deesset Deo modus, quo, seruata lege ordinaria, sic prædestinatos perduceret ad ius ad tantam gloriam, absque eo quòd prædicta gratia conferretur modo ad eò extraordinario, qui ordinariè tantum contingeret ad iustificationem paruulorum antiquorum media oblatione

tione parentum, aut aliorum, tamquam merito de congruo, ne tanta paruulorum multitudo absque ordinario remedio periret.

Suarez.
Ægidius.

Alij, vt referunt Suarez & Ægidius, docent, Sacramenta eiusdem speciei semper conferre æqualem gratiam adhuc inæqualiter dispositis, quia Sacramenta operantur tamquam agentia naturalia, quæ, vbi non est impedimentum, operantur quantum possunt, ac proinde Sacramenta in subiectis capacibus carentibus obice, quantumuis inæqualiter dispositis, causabunt æqualem gratiam, quia operantur quantum possunt, & quantum est ex se, semper possunt idem.

Trident.

Sed horam doctrinam iam post Tridentinum sustineri non potest, quia sess. 6. cap. 7. agens de iustificatione adultorum, quæ fit in Baptismo, ait, in ea vnumquemque recipere gratiam secundum propriam dispositionem, & cooperationem (& idem est absque dubio de reliquis Sacramentis;) ergo Baptismus, & reliqua Sacramenta inæqualiter dispositis conferunt inæqualem gratiam, & æqualiter dispositis æqualem; alias gratia non conferretur secundum vniuersiusque dispositionem. Dicuntur tamen operari vt agentia naturalia, quia absque sui libertate operantur, sed tamquam instrumenta causæ liberæ, quæ illa assumit ad maiorem vel ad minorem gratiam, vel potius illis ad maiorem vel minorem gratiam conferendam excitatur, iuxta suscipientis dispositionem.

S. Thomas.
Vasquez.
Suarez.
Ægidius.

S. Thomas ergo quæst. 69. artic. 8. Vasquez disp. 135. Suarez disp. 7. Ægidius quæst. 62. art. 1. dub. 3. & communiter Theologi docent, Sacramenta eiusdem speciei gratiam conferre iuxta vniuersiusque suscipientis dispositionem, inæqualiter dispositis inæqualem, & æqualem æqualiter dispositis, iuxta æqualitatem & inæqualitatem dispositionum: quod definitum est à Tridentino de Baptismo cap. illo 7. (& idem est de reliquis Sacramentis.) Et merito sic institutum est à Christo: quia æquitas exigit, vt æqualiter dispositi æqualem fructum è Sacramento percipiant, & maior cura & diligentia ad suscipiendum Sacramentum careret fructu Sacramentali. Vnde duo Baptismi duobus paruulis applicati, æqualem illis conferunt gratiam, quia illi æqualiter se habent ad Baptismum, nempe absque dispositione, & absque obice seu impedimento.

Sed quæ sit dispositio ad quodlibet Sacramentum, & quæ sit necessaria, commodius dicitur in propriis Tractatibus: nunc tamen dicimus, voluntatem suscipiendi Sacramentum, & deuotionem erga Sacramentum quod suscipitur, & reuerentiam in suscipiendo illud, & actum fidei quo credimus Deum esse auctorem gratiæ, & Sacramentum illud habere virtutem ad conferendam gratiam; & actum spei, quo medio illo Sacramento speramus à Deo fructum gratiæ; & etiam dolorem peccatorum, quando per Sacramentum remittuntur, esse dispositionem proportionatam ad perceptionem fructus Sacramenti. Status tamen gratiæ, quamuis necessarius sit ad susceptionem Sacramentorum viuorum, tamquam fundamentum & inchoatio ad augmentum gratiæ ad quod instituta sunt, non est dispositio; quia dispositio aliquem ordinem

importat ad effectum (vt calor ad ignem) quem non importat sanctitas ad sui augmentum, ac proinde Sacramenta conferunt gratiam iuxta mensuram voluntatis suscipiendi illa, & deuotionis & reuerentiæ erga illa, & fidei, & spei, & doloris; non tamen iuxta mensuram sanctitatis personæ suscipientis.

Addimus, ad perceptionem fructus Baptismi, Confirmationis, & Eucharistiæ in paruulis, nullam esse illis necessariam dispositionem, sed tantum statum gratiæ ad fructum Confirmationis & Eucharistiæ, & in adultis ad perceptionem fructus Sacramentorum necessariam esse voluntatem suscipiendi illa saltem implicitam, aut interpretatiuam, & specialiter ad fructum Pœnitentiæ etiam esse necessariam actum fidei & spei, & dolorem sanctum peccatorum, & ad fructum gratiæ Baptismi, etiam actum fidei & spei, & quando est peccatum actuale mortale, etiam dolorem illius; de quibus ex professo in propriis Tractatibus.

DIFFICULTAS VI.

Verum Sacramenta in voto conferant eandem gratiam, quam conferunt realiter sumpta.

Suponimus, Matrimonium & Ordinem in voto seu in desiderio tantum suscepta, non conferre ex opere operato gratiam, quam conferunt quando realiter suscipiuntur, quia hæc duo Sacramenta instituta sunt ad conferendam gratiam Sacramentalem valde vtilem ad statum conjugalem & Ordinis, ratione auxiliorum ipsi gratiæ annexorum; ergo absque fundamento dicitur, eam gratiam conferri ob votum seu desiderium ipsorum, quod non constituit ipsum desiderantem in eo statu.

Est ergo difficultas de alijs quinque Sacramentis, An votum, seu desiderium suscipiendi illa quando realiter suscipi nequeunt, conferat ex opere operato gratiam, quam Sacramenta ipsa realiter suscepta conferunt.

Non desunt qui partem affirmatiuam tueantur, quando Sacramenta nequeunt realiter suscipi ab eo qui illis valde indiget, quia Sacramenta instituta sunt à Christo ad subueniendum necessitati spirituali; ergo quando est hæc necessitas, & Sacramenta suscipi nequeunt, idem efficiunt suscepta in voto ex institutione Christi, quia hoc maximè decet benignitatem ipsius.

Sotus verò in 4. dist. 11. quæstione 2. artic. 1. Sotus. Suarez disp. 8. Ægidius quæst. 62. art. 1. dub. 4. & communiter Doctores, partem negatiuam tradunt, & merito; quia promissio Christi conferendi gratiam Sacramentalem, non est facta voto seu desiderio suscipiendi Sacramenta, sed Sacramentis ipsis realiter susceptis, v.g. reali manducationi Corporis Christi, & reali ablutione, & absolutioni, & vnctioni; ergo absque sufficiente fundamento tribuitur voto Sacramentorum significatio & vis conferendi gratiam ex opere operato.

Non negamus, per actum contritionis perfectæ, & per quemcumque alium actum dilectionis amicitiae Dei, in quo includitur votum suscipiendi

Trident.

piendi Sacramentum, quod est sub præcepto, conferri peccatori primam gratiam iustificantem, & iusto augmentum illius ex opere operantis, & etiam per desiderium expressum suscipiendi Sacramentum, idem augmentum conferri iusto ex opere operantis, quod tantum voluit Tridentinum sess. 13. c. 8. dum dixit, eos, qui voto Panem caelestem edunt fide viva, fructum & utilitatem illius sentire, id est, augmentum iustificationis, quamvis non Sacramentalis; sed tantum asserimus, per dilectionem Dei, in qua continetur votum implicitè, & per votum expressum Sacramenti non conferri gratiam ex opere operato, ac proinde neque Sacramentalem, cui annexa sunt auxilia ad finem proprium cuiuscumque Sacramenti.

Quod verò homo constitutus sit in necessitate Sacramenti, & in impotentia suscipiendi illud, non sufficit, ut desiderio illud suscipiendi tribuamus, quod non constat Christum tribuisse.

DIFFICULTAS VII.

Quando Sacramenta conferant gratiam.

Non desunt qui existiment, Sacramenta conferre gratiam non in instanti, sed in tempore immediato ante instantis ultimum terminatum temporis in quo fit motus Sacramentalis, seu actio Sacramentalis, quia ex una parte Sacramentum nequit gratiam conferre antequam sit, neque postquam iam desinuit esse & non est, quia nulla res operatur quando non est; & ex altera parte Sacramentum consistens in motu (in quo sex Sacramenta, excepta Eucharistia, consistunt) non potest esse in aliquo instanti, sed in tempore; quia tantum est, seu existit, quando fit; & non fit in instanti, sed in tempore: ergo Sacramenta conferunt gratiam in tempore, & non in alio quam in tempore immediato ante, dictum instantis terminatum, quia in eo tempore, utpote immediato ante dictum instantis fit & perficitur motus ipse Sacramentalis, seu Sacramentum.

Vasquez.
Suarez.
Henric.
Egidius.

Vasquez verò disp. 32. Suarez disp. 8. Henriquez libro 1. c. 19. Egidius q. 62. art. 1. dub. 4. & communiter Theologi docent, Sacramenta non conferre gratiam in tempore, sed in instanti, & non in alio quam in ultimo termino totius temporis, in quo successivè fit Sacramentum, & meritò: quia Sacramenta non conferunt gratiam, nisi quando sunt perfecta & completa, qualia non sunt usque ad dictum instantis, quia usque ad illud semper superest aliquid motus & actionis Sacramentalis, & in eo instanti iam nihil superest, ergo in tempore immediatè antecedente ad dictum instantis, siue indeterminato siue determinato non conferunt gratiam. Accedit, quòd Sacramenta nequeunt connaturaliter ipsi gratiæ eam conferre, nisi in instanti; quia gratia, utpote spiritualis, & quoad extensionem indivisibilis, & carens contrariis diuisibili, & habens subiectum omnino indivisibile & ultimè dispositum, exigit in instanti produci.

Sotus.
Maior.

Vnde, ut contra Sotum & Maiorem advertunt Suarez & Henriquez, Sacramentum administratum homini qui in dicto ultimo instanti moritur, non confert illi gratiam, quia in eo instanti iam non est homo ille.

Ad rationem ergo aduersariorum constat, Sa-

cramenta conferre gratiam in instanti ultimo terminatio motus, seu actionis sacramentalis (siue instans istud sit omnino extrinsecum ipsi Sacramento, quia in eo nihil adhuc indivisibile producit, ut quibusdam placet; siue & aliquo modo intrinsecum, quia in eo producit indivisibile Sacramenti, ut nobis probatur) quia usque ad illud non sunt completa & perfecta Sacramenta. Quòd autem in eo ultimo instanti nihil sit Sacramenti, seu motus Sacramentalis, nisi forsan indivisibile illius, non impedit ut causare possit; quia Sacramenta tantum causant moraliter, ad quod non requiritur existentia actualis Sacramentorum, sed sufficit ipse fuisse.

DIFFICULTAS VIII.

Utrum Sacramenta fide suscepta, postea, recedente fictione, conferant gratiam.

Difficultas procedit de Sacramentis fide sumptis, fictione tantum effectui gratiæ opposita, ut quando Baptismus suscipitur ab adulto peccatore absque dolore peccati mortalis, & non opposita valori Sacramentorum, quia sic fide suscepta, utpote inualida, nullam unquam conferunt gratiam.

Circa difficultatem ergo Durandus in 4. dist. 4. quæst. 4. & Canus de Penitentia, part. 5. docent, Baptismus & Penitentiam gratiam conferre, dicta fictione recedente. Quòd autem id habeat Baptismus, probatur: quia alias peccata ante Baptismum commissa remitti possent absque Baptismo in re & in voto, quia tunc tantum possunt remitti per contritionem, aut per accidens per Sacramentum Penitentia, quæ tunc non continent in voto Baptismus, seu susceptionem Baptismi, quia tunc non est obligatio iterum suscipiendi Baptismum. Et quòd idem habeat Penitentia, probatur: quia alias mortalia post Baptismum commissa, etiam possent remitti absque Sacramento Penitentia in re & in voto, illa scilicet peccata quæ confessa fuerunt in dicto Sacramento fide facto, quia possunt remitti per contritionem absque Sacramento Penitentia, in re, ut patet, & etiam absque ipso in voto, quia tunc contritio, per quam remittuntur, non continet votum Sacramenti Penitentia quoad dicta peccata, quia non est obligatio iterum illa confitendi, quia iam fuerunt rite & legitime confessa.

Maior in 4. dist. 4. quæst. 2. & Couarruias in Maior. cap. Alma mater. 1. part. §. 4. num. 23. docent, hæc tria Sacramenta, nempe Baptismus, Confirmationem & Ordinem, fide suscepta, conferre gratiam recedente fictione, quia alias fide suscipiens illa maneret per totam vitam fructu illorum priuatus; quia cum imprimant characterem, repeti non possunt. Addunt Paludanus in 4. dist. 4. quæst. 5. & Silvester v. Baptismus 4. id etiam convenire Sacramento Penitentia, ob rationem Durandi & Cani.

Egidius quæst. 62. art. 1. dub. 5. docet, non solum Baptismum, Confirmationem & Ordinem conferre gratiam recedente fictione; sed etiam Matrimonium, pro tempore quo durat vinculum ipsius, & Extremam Vnctionem pro tempore quo in infirmitate, in qua datur, durat periculum mortis;

tis; quia pro dictis temporibus nequeunt iterari & repeti: quod etiam in hac Academia docuit Ludouicus Tena Cathedræ Scoti moderator, & postea Episcopus Tortuensis.

Tena.

Suarez.

Suarez disp. 28. sect. 6. docet, non solum Baptismum, Confirmationem, Ordinem, Matrimonium, & Extremam Vnctionem conferre gratiam recedente fictione, ob rationem dictam, sed etiam Pœnitentiam, ob rationem Durandi & Cani.

Caietanus.
Sotus.

Caietanus tom. 1. Opusc. tract. 5. & Petrus Sotus de Institutione Sacerdotum, lect. 5. de Baptismo, docent omnia septem Sacramenta fide recepta conferre gratiam recedente fictione. Quia Baptismus ideo confert gratiam recedente fictione, quia quamuis gratia Baptismi suppleri possit per contritionem, id tamen est melius & vtilius hominibus; sed etiam est illis melius & vtilius, quod reliqua Sacramenta fide suscepta, postea, recedente fictione, conferant gratiam; ergo id etiam est illis tribuendum sicut Baptismo.

Sotus.
Vasquez.

Sotus ergo in 4. dist. 6. quæst. 1. art. 8. & Vasquez disput. 161. docent, conferre gratiam recedente fictione, nulli Sacramento conuenire nisi Baptismo, si alicui conuenit; & metitò, quia si Sacramenta hanc virtutem haberent, eam haberent ex institutione Christi; ex hac autem illam non habent, quia nullo firmo fundamento constat, Christum virtutem hanc contulisse aliis Sacramentis à Baptismo, quia non constat Scripturâ, neque traditione, neque testimonio Patrum, nec efficaci aliqua ratione, ut constabit ex solutione eorum quæ ab aduersariis afferuntur. Sed, an Baptismus virtutem hanc habeat, dicimus Tractatu de Baptismo Disp. IV. Diffic. VIII.

Quod autem absque Pœnitentia in re vel in voto nequeant remitti mortalia post Baptismum commissa, non conuincit, Pœnitentiam fide susceptam conferre gratiam remittentem mortalia recedente fictione, quia illud saluatur, quamuis post dictam receptionem conferatur gratia, & remittantur peccata per contritionem, absque eo quod in eo contineatur votum Pœnitentiæ; quia tunc gratia illa remittens peccata non confertur absque Sacramento illo Pœnitentiæ antea realiter & fide suscepto, ac proinde etiam tunc est verum, quod Sacramentum Pœnitentiæ sit necessarium in re vel in voto, quia absque illo iam antea suscepto non confertur gratia, quamuis non per illud, sed per contritionem perfectam.

Quod verò Sacramenta imprimentia characterem numquam repei possint, & Matrimonium durante vinculo ipsius, & Extrema Vnctio durante eodem periculo mortis infirmi, non conuincit, illa fide suscepta, postea, recedente fictione, conferre gratiam; quia gratia ipsorum non est necessaria ad saluationem, quamuis sit maximè vtilis, præsertim cum malitia aut negligentia suscipientis Sacramentum, non fuerit adepta. Quod si Baptismus id habet (quod Vasquez & alij negant) non est, quia gratia Baptismi sit quocumque modo vtilis, sed quia est vtilis ad remissionem mortalium, absque qua non contingit saluari, & quia iterari non potest; gratia verò aliorum Sacramentorum non est vtilis ad id nisi Pœnitentiæ, hæc tamen iterari potest.

DIFFICULTAS IX.

Utrum Sacramenta veteris legis iustificarent non tantum ex opere operantis, sed ex opere operato.

Supponimus, Sacramenta veteris legis, utpote Opera bona ad cultum Dei pertinentia, & ex auxilio Dei facta, habuisse vim iustificandi ex opere operantis (licet reliqua opera bona) quia in statu gratiæ facta causabant gratiam, tamquam merita de condigno augmenti illius; & facta in statu peccati, impetrabant à Deo spiritum contritionis (quamuis non infallibiliter) mediâ quâ remittebantur peccata. Cui non obstat Paulus ad Roman. cap. 3. & 4. & ad Galat. 2. dum ait, neminem ex operibus legis iustificari; quia tantum significat, neminem obseruatione legis, facta ex sola notitia legis, & ex propriis viribus iustificari, non excludens opera legis bene facta ex auxilio gratiæ.

Hoc supposito difficultas est, An Sacramenta illa etiam iustificarent ex opere operato.

Conueniunt communiter Doctores, Sacramenta veteris legis, Circumcisione excepta, non contulisse gratiam ex opere operato, sed tantum ex opere operantis, quod absque dubio tradit Eugenius I V. in Decreto fidei, dum ait, Sacramenta nouæ legis multum differre à Sacramentis antiquæ legis, quia hæc non causabant gratiam, sed tantum significabant per passionem Christi dandam; & satis significat Paulus ad Gal. 4. dum Sacramenta & caerimonias antiquæ legis appellat elementa infirma & egena; & ad Hebræos 9. dum ab ipso dicuntur iustitiæ carnis, quæ secundum conscientiam mundare non possunt; & cap. 7. dum affirmat, factam fuisse reprobationem antiquæ legis propter eius infirmitatem & inutilitatem; quia si illa aliter quam ex proprio merito, seu ex opere operantis, iustificarent, non possent in ratione Sacramentorum & caerimoniarum dici inutilia, & infirma, & egena, & non posse mundare conscientias.

Superest ergo difficultas de Circumcisione, an contulerit gratiam ex opere operato, non attenda ratione meriti circumcisi, neque ministri circumcidentis.

Alexander 4. part. quæst. 4. memb. 3. Bonaventura in 4. dist. 1. art. 3. quæst. 3. Scotus quæst. 6. Durandus quæst. 7. Henriquez lib. 1. c. 6. & Bonacina disp. 1. quæst. 1. punct. 3. docent, Circumcisionem ex opere operato, seu ex Dei institutione contulisse gratiam paruulis, per quam eorum originale deletur. Quod tradidisse videtur Augustinus & alij Patres, quos refert Vasquez vbi infra; imò id tradidisse videtur Innocentius III. in cap. Maiores, de Baptismo, dum ait, Baptismus successisse Circumcisioni; & dum, assignans discrimen inter Baptismum & Circumcisionem, ait: Quoniam etsi originalis culpa remittebatur per Circumcisionis mysterium, & damnationis periculum vitabatur; non tamen perueniebatur ad Regnum calorum. Quod etiam significari videtur Gen. 17. illis verbis: Mascululus cuius præputium caro circumcisa non fuerit, deletur anima illa de populo suo, quia pactum meum irritum fecit. Vbi cum Deus minaretur etiam paruulis, qui non circumcidebantur, perpetuum inter-

Alexand.
Bonauent.
Scotus.
Durandus.
Henric.
Bonacina.

interitum, nequit aliter verificari, nisi quia per Circumcisionem liberandi erant à peccato originali & morte perpetua.

S. Thomas. S. Thomas verò quæst. 62. art. 6. & quæst. 70. art. 4. Bellarminus lib. 2. de Sacramentis, à cap. 13. Valentia disp. 3. quæst. 3. punct. 3. Suarez disp. 10. Valquez 1. 2. disp. 184. & Egidius quæst. 62. art. 6. docent, Circumcisionem non contulisse gratiam ex opere operato, quod tradunt plures Patres quos Valquez refert: & id absque dubio definiuit Eugenius I V. in Decreto fidei, dum de Sacramentis antiquæ legis ait non causasse gratiam, sed tantum figurasse dandam per passionem Christi: sub Sacramentis autem antiquæ legis absque dubio comprehendit Circumcisionem, quia quamvis instituta fuerit ante legem Moylis, fuit tamen etiam præcepta illi populo cui data fuit lex illa, & cum ipsa lege permansit tamquam vnum præceptum illius. Et quidem mirum esset, Pontificem tantum voluisse comparare Sacramenta noua cum Sacramentis antiquæ legis, excludendo Circumcisionem, quæ erat vnum ex Sacramentis & præceptis in ea lege vigentibus. Quod etiam deducitur ex testimonio Scripturæ iam adductis, in quibus Sacramenta & carimonie veteris legis dicuntur infirma & egea elementa, & lex vetus dicitur infirma & inuiliis. Imò Paludanus ad Rom. 3. Circumcisioni nullam aliam vtilitatem attribuit, quam quod esset in signum populi, cui Deus commisit eloquia sua.

Et ratione probatur: quia si Circumcisio iustificaret amplius quam ex opere operantis, & attenda ratione meriti, id tantum haberet ex institutione Dei; nullo autem fundamento constaret, Deum id instituisse, quia neque constaret ratione aliqua efficacis, neque traditione, ut patet: neque ex Scriptura, quia si ex aliquo testimonio, maxime ex illo Genes. 17. *Masculus, cuius præputium caro circumcisa non fuerit, delebitur anima illa de populo suo, quia pactum meum irritum fecit;* tamen ex hoc testimonio id non constaret, quia in eo ad litteram tantum est sermo de morte corporali infligenda adultis transgredienti præceptum Circumcisionis, quod in eo capite dicitur *pactum;* & non de morte spirituali, ut deponatur addito illo, *delebitur anima illa de populo suo,* quo mors corporalis, & non spiritualis denotatur. Neque id constaret ex testimonio Patrum; quia pro parte negatiua est maior numerus Patrum, quam pro affirmatiua, si pro hac sunt aliqui, quod non est certum: quia Augustinus & alij Patres, qui videntur parti affirmatiuæ fauere, exponi possunt, ut tantum velint in Circumcisione conferri gratiam & remissionem peccati originalis, sed non virtute ipsius ut Sacramenti, seu ut operis ad id instituti à Deo, sed tantum ut operis meritorij de congruo; quamuis infallibiliter ex promissione Dei, ut Disp. 11. Diff. 14. dicimus de remedio pro paruulis in lege naturæ. Et hoc modo exponi potest Innocentius III. ubi supra, præsertim, quod quamuis id dixerit in sensu aduersariorum, id tamen non definiuit, ut aduertit Valquez, quia id tantum adduxit in exemplum secundum opinionem probabilem, quod non incongruè sit à Pontificibus, quando id non est vnicum fundamentum eius quod definiunt, quale non erat in præsentia; unde neque constaret ex definitione Ecclesiæ.

Per Circumcisionem ergo conferebatur paru-

lis gratia iustificans, non tamquam per opus operatum, & ex sola institutione Dei, sed tamquam per opus bonum, & meritum congruum ministri operantis: & non conferebatur adultis, quia isti non premebantur necessitate huius remedij, sicut neque remedij legis naturæ, quia iustificari poterant contritione perfecta. Conferebatur autem paruulis, quatenus per Circumcisionem offerebantur Deo à ministro ex fide Dei iustificatoris, & conferebatur infallibiliter ex promissione Dei, non aliqua peculiari Circumcisioni facta, quia de ea non constat, sed ex generali, quia generaliter oblationi pro paruulis factæ tamquam merito de congruo promissa erat remissio originalis ipsorum, ne carerent certo remedio, ac proinde quocumque alio signo, quo ex fide dicta paruulus offerretur Deo, iustificaretur; imò sola interiori oblatione, absque signo exteriori adhuc Circumcisionis, ut etiam dicimus Disp. 11. Diff. 14. Circumcisio ergo non solum non erat iustificans ex opere operato, sed neque necessaria erat ut opus seu meritum operantis; quia absque ipsa fieri poterat iustificatio per aliam exteriorem oblationem, imò & per solam interiorem.

Qua autem ratione, & quas personas, & quo tempore Circumcisio obligabat, & quo ritu, & quo instrumento facienda erat, aduertunt Valquez *Valquez.* disp. 162. & 163. Suarez quæst. 70. art. 3. Henri- *Suarez.* quez lib. 5. cap. 6. *Henric.*

DIFFICULTAS X.

Utrum per aliqua Sacramenta imprimatur character.

Heretici nostri temporis negant esse Sacramenta aliqua imprimentia characterem, quia non constat Scriptura, ut patet; neque traditione, quia vsque ad Innocentium III. nulla inuenitur mentio characteris; neque id constat ratione aliqua efficaci.

De fide tamen est, esse tria Sacramenta characterem imprimentia, nempe Baptismum, Confirmationem, & Ordinem, quod admittunt omnes Scholastici, etiam Gabriel, quamuis de hac re non Gabriel. sit omnino certus. Et id definiunt Innocentius III. in cap. *Masores* 3. de Baptismo & eius effectum, & Eugenius IV. in suo Decreto fidei, & Tridentinum sess. 7. can. 9. innixi perpetuæ & constanti traditioni Ecclesiæ, cuius nullum post Apostolos agnoscitur initium.

Characteris autem Baptismi expressam mentionem faciunt Cyrillus Ierosolymitanus in Præfatione in Catecheses, Basiliius Homil. 13. Nazianzenus Orat. 40. Epiphanius Hæresi 8. Augustinus Epist. 25. & sæpe alibi. Et per Confirmationem etiam imprimi characterem, significat Augustinus lib. 2. Contra litteras Petilianæ, c. 104. Et etiam imprimi per Ordinem, significat Nyssenus Orat. de Sancto Baptismo. Et sane, semel admisso characterem Baptismi, facile est eum etiam admittere in Confirmatione & Ordine, quia etiam nequeunt repeti, sicut neque Baptismus.

Quod ratione Theologica probatur: quia Baptismus, Confirmatio, & Ordo nequeunt iterari, ut notissima traditione constat; id autem ex nullo alio capite prouenire potest, nisi quia imprimant characterem.

characterem indelebilem, ne duplex character frustra imprimatur: ergo.

Ad fundamentum ergo hæreticorum constat, ante Innocentium III. non paucos Patres mentionem fecisse characteris: & quamvis id non constet ex Scriptura, constat tamen ex perpetua traditione, quia ei innixi fuerunt Pontifices, & Patres Concilij Tridentini, ad id definiendum.

DIFFICULTAS XI.

Utrum character Sacramentalis sit qualitas, an relatio.

Scotus.
Durandus.
Guillelmus.

Scotus in 4. dist. 6. quæst. 10. Durandus dist. 4. q. 1. & Guillelmus Parisiensis Tract. de Baptismo c. 1. docent, characterem non esse qualitatem, sed relationem, quia homo deputatur seu insignitur ad actiones sacras, Primum, quia relatio sufficit ad saluanda omnia quæ Ecclesia attribuit characteri. Secundum, quia character est signum, quo homo insignitur ad aliquam actionem sacram; signum autem est in genere relationis. Prædicti tamen Doctores in eo dissentiant, quod Scotus existimat esse relationem extrinsecam, & rationis; Durandus verò & Guillelmus, esse intrinsecam & realem.

S. Thomas.
Caietanus.
Vasquez.
Suarez.

S. Thomas verò, Caietanus & recentiores Thomistæ q. 63. art. 2. Vasquez disp. 134. Suarez disp. 11. sect. 2. & communiter Theologi docent, characterem non esse relationem, sed esse rem absolutam, & non aliam quam qualitatem; & merito: quia in primis non est relatio extrinseca, neque rationis, quia character animæ imprimitur, & est signum indelebile, ut dicitur in Tridentino. Relatio autem extrinseca, & rationis, non propriè dicitur imprimi, (quamvis dicatur conferri;) neque dici potest signum, id est, cui conveniat significatio. Deinde, non est relatio realis intrinseca prædicamentalis, quia hæc nunquam producitur, nisi in ipsa re quæ refertur, & in alia producatur aliquid absolutum, ex quo relatio illa oriatur, ut inductione constare potest. Vnde character producatur in anima, non est necessarium, quod in ipsa, neque in alia re producatur aliquid, quia ipse solus potest absque gratia, & absque aliquo alio produci & imprimi, ut supponitur ab Scholasticis; ergo character non est relatio, sed res absoluta.

Quod verò character sit qualitas, ex eo constat, quod non possit esse substantia, quia imprimitur animæ; neque possit esse quantitas, quia imprimitur animæ spirituali; neque possit ad aliud prædicamentum distinctum à qualitate pertinere, quia id absque indicio aliquo dicitur; & tandem, quod sit qualitas ab anima & ab eius potentia re ipsa distincta, constat ex eo, quod anima, & eius potentia re ipsa separata existunt à characterē, quia sunt absque eo ante receptionem Sacramentorum, per quæ imprimitur.

Ad primam ergo rationem constat, relationem non sufficere ad saluanda ea quæ à Tridentino dicuntur de characterē. Et ad secundam concedimus characterem esse signum, & ipsi convenire significationem sitam in relatione extrinseca, & rationis; nihilominus ipsum characterem, cui convenit dicta significatio, ratione cuius dicitur signum, esse qualitatem realem.

DIFFICULTAS XII.

Ad quam speciem qualitatis pertineat character Sacramentalis.

Doctores, qui admittunt characterem esse qualitatem realem, conveniunt (excepto Richardo) illum directè & per se ad prædicamentum qualitatis pertinere, quia est qualitas permanens, vtpote indelebilis, imò in suo genere perfectior: quod autem sit supernaturalis, cum sit supra exigentiam cuiuscumque rei creatæ, & sit impressa, & infusa à Deo, non obstat ut vniuocè conveniat cum qualitate naturali, & cum ea in eodem prædicamento colloctetur, ut constat in actionibus naturali & supernaturali.

Est tamen difficultas, Ad quam speciem qualitatis pertineat character.

Marsilius in 4. quæst. 4. art. 1. & Catherinus in Opusculis de Characterē, docent, characterem Sacramentalem ad quartam speciem qualitatis pertinere, nempe ad figuram, quia sit figura spiritualis qua anima figuratur. Immeritò tamen: quia figura propriè sumpta nequit inueniri nisi in corporalibus, vtpote resultans ex terminis quantitatis; in spiritualibus autem solum per metaphoram. Et ita Aristoteles pro quarta specie qualitatis tantum adduxit exempla figurarum Mathematicarum.

Altiſiodorensis lib. 4. tract. 3. cap. 2. docet, characterem pertinere ad tertiam speciem qualitatis, nempe ad passibilem qualitatem, quia sit lumen spirituale, quo intellectus illuminatur ut melius videat quod faciendum est. Immeritò tamen, Primum, quia absque fundamento dicitur esse lumen intellectus, & principium manifestationis seu intellectus in actu. Secundum, quia quamvis esset lumen, potius esset habitus, quia disponderet intellectum ad melius intelligendum.

Caietanus q. 63. art. 2. & Scotus in 4. dist. 1. q. 4. art. 2. docent, characterem pertinere ad secundam speciem qualitatis, nempe ad potentiam, quia characteri Baptismi convenit positiua ratio potentie passivæ ad recipiendum, quia constituit hominem potentem, & habilem ad recipiendum reliqua Sacramenta; & characteri Confirmationis & Ordinis convenit positiua ratio potentie activæ, characteri Confirmationis ad defendendam fidem coram tyranno, & characteri Ordinis ad ministrandum in Ecclesia iuxta varietatem Ordinis.

Immeritò tamen character dicitur ad secundam speciem qualitatis pertinere, quia ad eam non pertinet nisi quod est principium physicum (imò non nisi actuum, quia substantia non indiget potentia aliqua accidentali ad receptionem) character autem Sacramentalis non est principium physicum, quia non est ad physicè agendum, neque ad physicè recipiendum, ut patet, quia character Baptismi tantum est principium morale quasi passivum, seu quasi conditio moralis ex voluntate Dei ad recipiendum validè Sacramenta, & quasi actuum ad efficiendum Sacramentum Matrimonij; & character Confirmationis tantum est principium morale quasi actuum ad propugnandam fidem; & character Ordinis, si sit Diaconi aut Subdiaconi, ad ministrandum in Sacrificio; & si sit Sacerdotis, ad efficienda Sacramenta, quia

quia illud physicum, quod fit ab insignitis caractere, non fit medio caractere, sed mediis aliis principiis physicis, & ideo illud etiam fieri potest ab aliis non habentibus caractere, vt receptio physica Sacramentorum, quæ fit ab habentibus caractere Baptismi, & applicatio materia, & prolatio formæ, quæ fit ab habentibus caractere Ordinis, & propugnatio fidei, quæ fit ab habentibus caractere Confirmationis, etiam si physicum, quod fit ab habentibus caractere, habeat, vel acquirat ex Dei institutione valorem aliquem moralem, aut aliquem extrinsecum respectum, quem non habet physicum illud factum à non habentibus caractere. Et ob id, caractere dici potest principium morale, vel conditio moralis: & ideo S. Thomas quæst. 63. art. 2. reduxit caractere ad secundam speciem qualitatis, non negando pertinere directe ad aliam. Et quamuis caractere esset principium physicum alicuius operationis aut effectus, non pertineret ad secundam speciem, quia non esset principium natium ipsi animæ, quod requiritur ad secundam speciem qualitatis, ob quod hæc species dicitur potentia & impotentia naturalis, id est natua, in quo secunda species distinguitur ab habitu operationis ad primam speciem pertinente; quia iste non est principium natium ipsi rei, sed aliunde requiritur.

S. Thom.

Valquez.
Suarez.
Egidius.

Valquez ergo disp. 134. num. 70. Suarez disp. 11. sect. 3. & Egidius quæst. 63. docent caractere pertinere ad primam speciem qualitatis, & merito: quia ad hanc pertinet qualitas, qua subiectum conuenienter vel disconuenienter se habet vel in suo esse substantiali, vel in ordine ad operandum, quæ dicitur habitus, vel dispositio; caractere autem est qualitas, qua anima conuenienter physice se habet non in ordine ad physice operandum, sed in suo esse physico; quia homo illo ornatur & insignitur physice, vel tamquam domesticus Dei, vt caractere Baptismi, vel tamquam miles Dei, vt caractere Confirmationis; vel tamquam ministrator & dispensator mysteriorum Dei, vt caractere Ordinis.

DIFFICULTAS XIII.

In quo caractere Sacramentalis subiectetur proxime & immediate.

Sotus.
Bassol.

Sotus in 4. dist. 6. quæst. 11. & Bassolis dist. 5. & 6. q. 2. docent, caractere proxime & immediate subiectari in voluntate, quia caractere est dispositio ad gratiam quæ est in voluntate, dispositio autem est in eodem subiecto in quo est forma ad quam est dispositio.

Caietanus.
Valent.
Sotus.

Caietanus quæst. 63. art. 4. Valentia disp. 3. q. 4. punct. 4. & Sotus in 4. dist. 1. q. 4. art. 4. docent, caractere immediate subiectari in intellectu, quia est potestas quædam physica ad tribuendum vel recipiendum Sacramenta, quæ sunt diuini cultus, qui consistit in quadam fidei testificatione & professione; fides autem est in intellectu, & consequenter etiam caractere, qui ad fidei testificationem ordinatur.

Alexand.
Bonaventura.

Alexander 4. part. q. 8. memb. 8. art. 1. & Bonaventura in 4. dist. 6. art. 1. q. 3. docent, caractere immediate subiectari in intellectu & in vo-

luntate, quia conformatur animam nostram ad similitudinem Dei; similitudo autem Dei, quam habet anima, est in intellectu & in voluntate.

Marsilius verò in 4. quæst. 4. art. 1. Valquez Marsilius disp. 134. cap. 4. Suarez disp. 11. sect. 4. & Egidius Valquez. q. 6. art. 4. docent, caractere immediate subiectari in anima ipsa, & merito: quia caractere non est principium physicum alicuius operationis, sed tantum est habitus, vel dispositio, qua anima in suo esse substantiali bene & conuenienter se habet (qualis est gratia habitualis in opinione distinguuntur illam à charitate) ergo immediate est in ipsa anima, sicut etiam est gratia in opinione prædictorum.

Ad rationem ergo pro Soto & Bassole negamus, caractere esse dispositionem ad gratiam: & quamuis esset, tantum esset moralis, quæ potest esse in alio subiecto, vt patet de fide, quæ est moralis dispositio ad gratiam, & tamen fides est in intellectu, gratia vero in anima vel in voluntate.

Ad rationem verò pro Caietano, Valentia & Soto negamus, caractere esse potestatem physicam conferendi vel recipiendi Sacramentum, quia tantum est qualitas qua anima bene se habet in suo esse, & aliqui caracteres sunt qualitates, quibus anima non solum bene se habet in suo esse, sed etiam quibus homo ex Dei institutione redditur moraliter aptus vel ad recipiendum vel ad efficiendum Sacramentum; & quamuis esset potestas physica ad diuinum cultum, non esset in intellectu, sed potius in voluntate, in qua virtus religionis, qua Deus colitur, reperitur.

Et ad rationem pro Alexandro & Bonaventura, quamuis admittamus, nos medio caractere conformari similitudini Dei, negamus tamen, ipsum esse in vtraque potentia, quamuis similitudo Dei esset in vtraque, quia caractere est quedam simplex qualitas, quod non conuenit similitudini Dei, quæ sita est in ipsa anima cum vtraque potentia, aut potius in relatione quadam extrinseca, & denominatione extrinseca, qua non inconuenit plura simul denominari.

DIFFICULTAS XIV.

Utrum caractere Sacramentalis sit indelebilis.

Conueniunt Theologi, caractere esse indelebilem (ad minus quamdiu homo vivit) quod definitum est ab Eugenio IV. in suo Decreto, & à Tridentino sess. 7. can. 9. & constat ex perpetua & constante traditione Ecclesiæ.

Character autem dicitur indelebilis, non respectu Dei, qui suspendendo concursum quo ipsum conseruat, cum destrueret, & qui posset illum, quamuis consisteret in extrinseca relatione, & denominatione proueniente ex Sacramento, delere & destruere, statuendo, vt qui reciperet Sacramentum conferens caractere, non maneret habilis, neque deputatus ad recipiendum Sacramenta, neque ad illa conficienda, neque ad propugnandam fidem, nisi usque ad tantum tempus, aut nisi usque ad commissionem alicuius peccati: sicut etiam consecratio templi posset ab Ecclesia deleri, statuendo, vt non esset consecratum nisi usque ad tantum tempus, vel nisi usque

C 3

ad

ad occasionem aliquam. Sed character dicitur indelebilis ab agente creato, quia agens creatum neque potest illum physicè destruere, quia caret contrario, medio quo posset illum destruere, neque potest moraliter, seu demeritoriè, quia Deus statuit ut homo non amittat illum, quamvis peccet.

Et quamvis certum non sit, characterem non esse delendum post mortem, tamen est valde verisimile, delendum non esse post mortem, (in quo *S. Thomas* quæst. 63. art. 5. & communiter Theologi conveniunt) sed post illam manere in æternum in anima iusti ad eius decorem, & in anima damnati ad eius ignominiam & confusionem. Et

sanè, si post mortem non maneret, defunctus, qui à Deo resuscitaretur, esset iterum baptizandus, & confirmandus, & ordinandus, quod dici non potest.

Observandum tamen est, ut optimè Vasquez *Vasquez* & Egidius, quòd quamvis character maneat post mortem in anima defuncti, in ea tamen non manet potestas aut habilitas illa moralis, aut deputatio characteri annexa; quia ei tantum pro hoc statu annexa, quia pro alio est superflua.

Sed, an character intendi & remitti possit, incertum est, & nullo principio indagabile: est tamen certum, imprimi æqualem omnibus, quia non imprimitur iuxta mensuram alicuius dispositionis.

DISPUTATIO IV.

De causa Sacramentorum.

DVplex est causa Sacramentorum, altera instituens illa, & altera illa efficiens & ministrans; & de utraque disputandum est, prius de causa instituyente, & postea de causa efficiente & ministrante.

DIFFICULTAS I.

Utrum possit creatura communicari potestas instituendi Sacramenta conferentia gratiam ex opere operato.

ONVENIUNT Doctores, potestatem primariam & principalem, & independentem ab altero tamquam à superiore ad instituenda Sacramenta collatiua gratiæ ex opere operato, non posse creaturæ communicari; quia impossibile est, creaturam fieri independentem à Deo in collatione efficacitatis & virtutis faciendæ alicui signo ad conferendam gratiam.

Est tamen difficultas, An ex commissione Dei possit communicari creaturæ potestas secundaria instituendi dicta Sacramenta pendens à Deo, & ipsi subordinata.

Scotus. Gabriel. Vasquez. Scotus in 4. dist. 1. q. 3. Gabriel q. 2. art. 3. dub. 2. & Vasquez disp. 135. partem negativam tuentur, quia instituere dicta Sacramenta, est noviter & primò statuere signum collatiuum gratiæ: nulla tamen creatura id potest primò & noviter statuere adhuc ex commissione Dei, quia quòd-cumque statutum seu decretum creaturæ circa impositionem dicti signi supponeret decretum Dei, ex quo decretum creaturæ exordium sumeret, ac proinde creatura non primò stateret illud, sed Deus.

Sotus. Valentia. Suarez. Sotus verò in 4. dist. 1. quæst. 5. art. 4. Valentia disp. 3. quæst. 3. punct. 1. & Suarez disp. 12. sect. 2. partem affirmativam tradunt, & merito: quia non repugnat, Deum committere alicui creaturæ potestatem iustificandi homines modo ipsi creaturæ placito, & creaturam ipsam ex hac potestate sibi commissâ eligere modum iustificandi homines ex opere operato, & infallibiliter, mediis signis

exterioribus hominibus applicatis, & ea assignare & imponere ad id: sed hæc assignatio & impositio signorum sic collatiuum gratiæ esset vera institutio Sacramentorum de quibus loquimur, ergo non repugnat, dictam potestatem communicari & committi creaturæ. Consequentia patet, & etiam Maior: Minor autem, in qua est tota difficultas, probatur; quia assignatio illa & impositio dictorum signorum esset prima, & nova statutio corum, quia tantum supponeret decretum Dei, quo committeret creaturæ iustificationem hominum, & electionem mediorum ad id; & non supponeret impositionem seu institutionem aliquam illorum signorum à Deo factam: quia commissio illa Dei, & decretum quo potestatem illam committeret, non esset impositio & statutio signorum, ut patet; neque decretum Dei esset immediate circa impositionem, sed tantum circa potestatem iustificandi homines, & eligendi media ad id; ergo impositio & assignatio signorum facta à creatura illa, esset prima & nova, ac proinde vera institutio. Ex quo patet ad rationem adversariorum.

Vnde ob eandem rationem etiam potuit creaturæ à Deo communicari potestas instituendi Sacramenta veteris legis, quibus ex vi institutionis conveniebat denotare infallibiliter gratiam dandam per passionem Christi.

Observandum tamen est, potestatem excellentiæ, qua humanitas Christi de facto instituit Sacramenta nova, non posse creaturæ puræ communicari eo modo quo humanitati Christi communicata fuit, nempe ob merita condigna, quibus de condigno eam potestatem meruit, & effectum Sacramentorum: quia nulla pura creatura potuit hæc de condigno mereri, quia gratia adoptionis, qua pura creatura posset esse prædita, non potest esse semen & principium merendi de condigno, nisi augmentum sui ipsius, & etiam gloriam, & non nisi habenti ipsam gratiam, & non aliis: id tamen potuit & potest mereri de congruo, ac proinde quòd ipsi potestas communicetur, & quòd Sacramenta instituta ab ipsa impetrent gratiam.

DIFFI-

DIFFICULTAS II.

Utrum omnia Sacramenta nouæ legis fuerint de facto à Christo immediate instituta.

Circa hanc difficultatem non tam est controversia inter hæreticos & Catholicos, quam inter Catholicos ipsos, quia hæretici expressè affirmant, Sacramenta, quæ ipsi esse admittunt, fuisse à Christo instituta.

Non ergo defuerunt Catholicis, qui existimauerint aliqua ex septem Sacramentis, præsertim Confirmationem & Extremam Vnctionem, non fuisse à Christo immediate instituta.

Trident. Iam tamen Catholicis omnes conveniunt, omnia septem Sacramenta fuisse à Christo immediate instituta: quod iam est adeo certum, ut negari nequeat absque iniuria fidei, & definitum videtur à Tridentino sess. 7. can. 1. dum dicitur: *Si quis dixerit, Sacramenta nouæ legis non fuisse omnia à Christo instituta, anathema sit.* vbi absque dubio sermo est de institutione à Christo immediate facta, & non mediatè per Apostolos & Ecclesiam, potestate ab ipso accepta, quia illud verba apertiùs significant, & verba in definitionibus dogmaticis in apertiore significatione accipienda sunt, quod maximè confirmat Tridentinum sess. 14. can. 1. dum de Extrema Vnctione, quæ Iacobi 5. videbatur à Christo instituta per Iacobum, ait institutam esse à Christo, & à S. Iacobo promulgatam, ac proinde non institutam immediate à Iacobo, sed à Christo.

Ambros. Quod etiam significant Ambrosius lib. 4. de Sacramentis, cap. 4. dum ait: *Auctor Sacramentorum quis est, nisi Dominus Iesus?* Et Augustinus lib. 3. de Doctrina Christiana, cap. 9. dum loquens de Sacramentis nouæ legis ait: *Ipsè Dominus, & Apostolica tradidit disciplina.* hoc verò quod addit de Apostolica disciplina, non addit, quia sentiat, Christum quædam, & Apostolos alia instituisse, ut constat ex eodem Epist. 118. cap. 1. vbi supponit omnia fuisse à Christo instituta, & non ab Apostolis, neque à Conciliis plenariis; sed eo addito solum significat, ea quæ à Christo fuerunt instituta, fuisse in nos per Apostolos deriuata.

Cyprianus. Quod verò ab hæreticis obijciatur ex Cypriano in Sermonem de Ablutione pedum, vbi significare videtur, solam Eucharistiam esse à Christo institutam, est parui momenti; quia Sermo ille non est Cypriani, sed alterius, qui ibi plura obscure tradit: nihilominus id ita exponitur à Vasquez disputat. 135. c. 1. ut non aduerfetur dictæ doctrinæ.

Vasquez. Ita tamen Sacramenta nouæ legis fuerunt à Christo Domino immediate instituta, ut non fuerint ab ipso ut Deo instituta; alias institutio Sacramentorum non attribueretur peculiariter Christo; sed fuerunt instituta ab ipso ut homine, potestate excellentiæ sibi à Deo ex meritis condignis communicata & commissæ.

Sacramenta verò veteris legis, etiam Circumcisionis, instituta fuerunt immediate à Deo, sicut & lex vetus fuit ab ipso immediate lata, & per Angelum Moysi intimata, & per Moysen populo promulgata, quia nullo fundamento dici potest illa fuisse ab homine aliquo instituta.

In lege autem naturæ nullum fuit propriè Sacramentum adhuc pro paruulis, qui sola eorum oblatione Deo ab adultis facta iustificabantur ex opere operantis, ipsorum videlicet offerentium, infallibiliter tamen ex promissione Dei, sicut ex eadem iusti morientes cum meritis infallibiliter adipiscuntur gloriam ex opere operantis.

DIFFICULTAS III.

Utrum soli & omnes homines sint ministri Sacramentorum nouæ legis.

Conueniunt Theologi, etiam Scotus, contra Lutherum, solos homines, & non Angelos, esse ministros efficientes & ministrantes Sacramenta, quia officium & potestas efficiendi & ministrandi Sacramenta pendet ex institutione Christi, quæ non constat facta esse pro Angelis, & constat facta esse pro hominibus, non solum generaliter quoad omnia Sacramenta, ex perpetuo sensu & vsu Ecclesiæ; sed etiam specialiter quoad Baptismum, ex illo Math. 28. *Baptizantes eos;* & quoad Eucharistiam, ex illo Luc. 22. *Hoc facite in meam commemorationem;* & quoad Pœnitentiam, ex illo Ioan. 20. *Quorum remisistis peccata;* & quoad Extremam Vnctionem, ex illo Iacobi 5. *Inducat presbyteros Ecclesiæ;* & quoad Confirmationem, ex Actor. 8. vbi Apostoli mittuntur ad confirmandum baptizatos in Samaria; & quoad Ordinem, constat ex traditione Ecclesiæ: pro Matrimonio autem res est certissima, quia soli contrahentes sunt ministri. De his tamen ex professo in propriis Tractatibus.

Ea verò quæ obijciuntur à Luthero, ad probandum etiam Angelos habere potestatem efficiendi & ministrandi Sacramenta, omittimus, quia facilia sunt, & illa soluit Vasquez disp. 138. Nihilominus si contingat Angelum bonum Sacramentum aliquod efficere & ministrare, censendum est validum, ut aduertit S. Thomas q. 64. art. 7. non quia ad id habeat potestatem ordinariam, sed quia credendum est id efficere ex peculiari Dei commissione & ordinatione. Et ideo habita fuit ut valida ordinatio, qua Amphilocheus ordinatus fuit Episcopus ab Angelo, ut refert Nicephorus libro 11. cap. 20.

Ita tamen soli homines sunt ministri Sacramentorum, ut id tantum conveniat hominibus viatoribus, & non Beatis, neque damnatis (ut contra Suarez disp. 13. sect. 1. aduertit Egidius q. 64. art. 7.) ut constat ex perpetuo sensu & vsu Ecclesiæ. Et sanè neque ex Scriptura, neque ex traditione, neque aliunde agnoscitur facultas ministrandi Sacramenta inesse, & collata, nisi viatoribus: quod etiam docet Vasquez disp. 134. c. 5. loquens de ministris Sacramentorum, ad quorum ministerium requiritur character, qualia sunt reliqua, excepto Baptismo.

Et quamuis soli homines viatores sint ministri Sacramentorum, sed non omnes omnium absque delectu, etiam si à Republica eligantur, ut contra Lutherum definitur in Tridentino sess. 7. can. 10. *Trident.* dum dicitur: *Si quis dixerit, in Sacramentis ministrandis omnes habere potestatem, & tantum opus esse vocatione & electione, anathema sit.*

DIFFICULTAS IV.

Quid debeat intendere minister, ut valide efficiat & conferat Sacramentum.

Lutherus.
Calvinus.

Catherinus.

Augustinus.

Rufinus.

Lutherus & Calvinus ad valorem Sacramenti nullius alius obiecti intentionem in ministro requirunt, quam faciendi illud exterius cui convenit ratio Sacramenti, v. g. ablutionem & prolationem verborum Baptismi, quamvis fiat animo irridendi & ludendi, absque intentione aliqua adhuc confusa efficiendi Sacramentum: & illis absque dubio adheret Catherinus in Opusculo de Intentione ministri Sacramentorum, quamvis se subiiciendo Apostolicae Sedi. Quibus fauere videtur Augustinus lib. 7. de Baptismo contra Donatistas, cap. 53. dum significat, simulationem & iocum ex parte conferentis Sacramentum non nocere valori ipsius, dum in recipiente absit simulatio. Eis quoque fauere videtur, & non parum, historia illa Athanasij: qui cum esset puer, alios pueros per iocum baptizauit, & tamen Baptismus ab ipso factus habitus fuit ut validus ab Alexandro Patriarcha Alexandrino, ut refert Rufinus 1. Historiae cap. 14.

Et id ratione probatur Primo, quia ad valorem Sacramenti non requiri intentionem alius obiecti, quam efficiendi exterius illud, seu materiale Sacramenti, est convenientius ad securitatem valoris illius, & consequenter ad tranquillitatem conscientiae suscipientis, ut patet. Secundo, quia semel facta institutione vocis ad significandum, non requiritur intentio proferentis, ut vox instituta significet, ergo semel facta institutione Christi, qua instituit exterius illud ad significandum gratiam, non est necessaria in ministro intentio aliqua, dum efficiat illud à Christo institutum ad id. Tertio, quia in contractibus & negotiis humanis non est necessaria in ministris alia intentio, quam efficiendi exterius illud quod à Domino praescribitur, ergo etiam in Sacramentis, quae à ministris loco Christi tamquam Domini fiunt, non est necessaria alia intentio, quam efficiendi exterius illud quod à Christo institutum est in Sacramentum.

Magister.
Alexand.
S. Thomas.

Magister verò in 4. dist. 6. Alexander 4. p. q. 8. memb. 3. ar. 1. S. Thomas q. 64. art. 10. & reliqui Doctores (excepto Catherino, & fortan etiam Siluestro v. Baptismus 3. q. 12.) docent, ad valorem Sacramenti in ministro requiri intentionem efficiendi Sacramentum, saltem confusam, intendendo videlicet facere quod facit Ecclesia, vel quod ministri Christiani faciunt, vel quod Christus instituit, vel aliud aequiuale. Quod absque dubio definitum est ab Eugenio IV. in suo Decreto fidei, & oppositum damnatum est in Tridentino sess. 7. can. 10. dum ad valorem seu perfectionem Sacramenti dicitur necessariam esse intentionem saltem faciendi quod facit Ecclesia, id est faciendi totum quod Ecclesia facit: Ecclesia autem non tantum efficit exterius illud cui ex institutione Christi convenit ratio Sacramenti, sed etiam efficit Sacramentum. Et id specialiter definit Tridentinum sess. 14. can. 9. de Sacramento Penitentiae, dum ait, Sacerdotem ioco absoluentem nihil agere, & tamen ille proferat verba absolutionis ex intentione

Eug. IV.
Trident.

proferendi illa. Quod generaliter quoad omnia Sacramenta absque dubio constat ex perpetua Ecclesiae traditione, cui Eugenius I V. innixus id generaliter definiuit, & cui Tridentinum innixum generaliter damnauit oppositum.

Id quoque ab absurdo probatur: quia si ad valorem Sacramenti sufficeret intentio adhibendi res & verba quae adhibet Ecclesia, & non esset necessaria intentio efficiendi Sacramentum saltem confusa, fieret verus Baptismus ab illo qui ludere & irrisorie aliquem in fonte demergeret, dicens: *Ego te baptizo*, vel, *Ego te demergo, in nomine Patris*, &c. quia iste adhibet res & verba quae adhibet Ecclesia, & illa adhibet ex intentione ea adhibendi. Consequens autem est absurdum, ergo etiam Antecedens.

Sed quamuis ad valorem Sacramenti necessaria sit intentio efficiendi illud exterius formaliter, id est tamquam caerimoniam Christianorum, tamen non est necessaria intentio formalis conferendi gratiam. In quo Doctores conveniunt, & sentit Ecclesia, dum non rebaptizat baptizatos ab illis haereticis, qui existimant per Baptismum non conferri gratiam, & consequenter non intendunt illam conferre. Ad valorem ergo Sacramenti sufficit intentio adhuc confusa efficiendi Sacramentum, in qua virtualiter continetur intentio conferendi gratiam, quae est effectus Sacramenti ea proportionem, qua effectus virtualiter continetur in sua causa.

Augustinus autem ubi supra non fauet haeretico, quia in illo cap. nihil concludit, sed se remittit reuelationi Dei, aut resolutioni alicuius plenarii Concilij. Neque illis fauet historia illa Athanasij: quia Athanasius non solum habuit intentionem adhibendi exterius illud & materiale Sacramenti, sed etiam efficiendi illud Sacramentum; quia quamuis fuerit iocosè operatus, seu ad iocum & delectationem capiendam, ad id tamen usus est materiali Sacramenti, tamquam caerimonia Christianorum, non mimice & pure representatiue id fingendo, sed intendendo serio efficere quod Alexander Patriarcha efficiebat, eius officium usurpando ad iocum & delectationem (sicut puer, qui ab aliis ludi & ioci causa constituitur Rex, solet non mimice sed serio imperare) & ideo Athanasius non baptizauit nisi pueros iam catechumenos.

Ad primam ergo rationem pro aduersarijs respondemus, quod quamuis ad securitatem valoris Sacramenti, & consequenter ad tranquillitatem conscientiae suscipientis, melius esset ita instituere Sacramenta, ut ad ipsorum valorem necessaria non esset intentio efficiendi Sacramentum, nihilominus absolute melius fuit ita instituere illa, ut dicta intentio sit necessaria: quia convenientius fuit Sacramenta fieri religiose à ministris, nempe tamquam caerimonias sacras, quo Sacramenta magis reuerenter fiunt & suscipiuntur, quam quod ex malitia ministri aliquando non fiat Sacramentum, & quam quod suscipiens habeat Metaphysicam certitudinem valoris Sacramenti, cum possit habere certitudinem moralem, praesertim quod quamuis intentio illa non esset necessaria, minister, si veller, posset facile irritare Sacramentum, detrahendo aut mutando aliquid essentiale formae, saltem submissè proferendo formam.

Ad secundam concedimus Antecedens, & negamus

gamus Consequentiam ob discrimen inter institutionem vocum & Sacramentorum, quia voces instituta sunt ab hominibus ad significandum independentem ab intentione proferentis: materia verò & forma Sacramentorum dependenter ab intentione ministri, quod Christus potuit & congruenter fecit, ob rationem prædictam.

Ad tertiam respondemus, in contractibus & negotiis humanis non requiri in ministro aliud, quam quòd fideliter referat verba à domino præscripta, quia dominus, quantum est ex parte sua, nihil aliud exigit ad valorem & firmitatem contractus; Christus verò ad valorem Sacramentorum non fuit eo solo contentus, sed requisivit in ministris intentionem efficiendi Sacramenta.

Ex dictis constat, deficiente dicta intentione in ministro adhibente materiam & formam, non fieri Sacramentum, quia ex vna parte intentio illius requisita est ad valorem Sacramenti, & ex altera defectus intentionis ministri nequit suppleri intentione alterius ministri, ut patet; neque intentione Ecclesiae, quia Ecclesia non habet aliam intentionem quam suorum ministrorum: deficiente autem Sacramento, quamvis solus intentionis defectus, non sit effectus Sacramenti à Deo adhuc in parulis (in quibus nequit alià viâ suppleri, excepto martyrio, sicut suppleri potest in adultis contritione perfecta) quia id nullo fundamento constat.

Observandum est, quòd quando in ministro sunt duæ intentiones oppositæ, (quæ esse non possunt, nisi quando ignoratur esse oppositæ) ut quando minister adhibens materiam & formam, intendit efficere Sacramentum, vel id quod Christus instituit, & simul etiam intendit non efficere quod Romana Ecclesia efficit, existimans eam in hoc discordare ab institutione Christi; tunc si minister ita pertinaciter velit non efficere quod Ecclesia Romana, ut id velit & intendat omnino absolute, excludendo quancumque conditionem, cum qua stare & compati possit intentio efficiendi Sacramentum, vel quod Christus instituit, ut quando id ita pertinaciter vult, ut malit non efficere Sacramentum, quam conformari Ecclesiae Romanae, quamvis hæc conformetur Christo, non efficit Sacramentum, quia intentio hæc sic absoluta est impossibilis cum intentione faciendi Sacramentum (quia Ecclesia Romana id intendit & facit) & prævalet contra intentionem illam. Si verò econtra minister omnino intendit efficere Sacramentum, vel quod Christus instituit, & id intendit omnino assecurare, tunc verè efficit Sacramentum, quamvis expressè nolit efficere quod Ecclesia Romana efficit, quia tunc cum hac intentione non efficiendi quod Ecclesia Romana, compati potest altera intentio, & prævalet contra illam, utpote omnino absoluta. De facto tamen nullus minister, quamvis habeat expressè utramque intentionem, in oppositam, est adeò peruersus, ut saltem tacite non præferat intentionem efficiendi Sacramentum, intentioni non faciendi quod Ecclesia Romana facit, & illi firmitus non adhæreat; ac proinde tunc intentio non faciendi quod Ecclesia Romana facit, includit tacite conditionem hanc, Si intentio hæc stare potest cum intentione faciendi Sacramentum, & cum effectione Sacramenti; quia hoc intendit assecurare, & non aliud, & idèò intentio non faciendi quod facit Ecclesia Romana, corri-

gitur per alteram intentionem, vel potius evanescit defectu conditionis in ipsa intentione tacite inclusa. Quòd si minister esset adeò peruersus & pertinax, ut expressè malit non efficere Sacramentum, quam conformari intentioni Ecclesiae Romanae, tunc non efficit Sacramentum, quia intentio non faciendi quod Ecclesia Romana, prævalet contra alteram.

Addimus, de facto numquam, aut rarissimè, in ministro, quantumvis peruerso, & existimante Ecclesiam Romanam in administratione Sacramentorum non efficere quod Christus instituit, reperriri duplicem illam intentionem, sed tantum faciendi Sacramentum, aut quod Christus instituit, aut quod sua particularis Ecclesia facit, aut quod ministri debent facere: vel quia nihil cogitat de faciendi aut non faciendi quod Ecclesia Romana facit, vel quia, quamvis aliqua huius cogitatio ipsi occurrat, & existimet Christum aliud instituisse ab eo quod Ecclesia Romana facit, tamen non tam intrat intendere non efficere quod Ecclesia Romana facit, quam efficere quod Christus instituit, & debet fieri.

DIFFICULTAS V.

Utrum ad valorem Sacramenti sufficiat intentio efficiendi Sacramentum, quando præterita est.

Conueniunt Doctores, Primò, ad valorem Sacramenti non sufficere intentionem indirectam, quam minister velit indirectè adhibere materiam & formam Sacramenti, volendo directè & expressè causam adhibitionis materiae & formae, non adhibitionem ipsam: ut quando quis sciens se in ebrietate adhibere materiam & formam Sacramenti, expressè & directè vult se inebriare, quia tunc intentio illa indirecta non fertur adhuc indirectè in materiam & formam formaliter, nempe tamquam caerimoniam Ecclesiae, sed tantum fertur indirectè in illas materialiter, quia in ebrietate non adhibentur formaliter, sed tantum materialiter. Neque sufficeret, ut aduertunt Vasquez disp. 138. & Suarez disp. 13. intentio indirecta, qua minister velit ebrietatem, præuidens quòd in ea adhibiturus est materiam & formam, in ebrietate ipsa directè intendendo efficere Sacramentum: quia intentio hæc directè in ebrietate habita, ex qua in ebrietate ipsa adhibet materiam & formam, non est humana, utpote elicitā ab homine ebrio, carente usu rationis. Imò neque sufficeret, ut prædicti aduertunt, quòd minister ex intentione expressa & directā adhibendi materiam & formam formaliter, tamquam caerimoniam Ecclesiae, in ebrietate, eligat ebrietatem, & se inebriet, & in ebrietate illas adhibeat formaliter: quia quamvis intentio illa directā, ex qua ebrietas elicitā & assumpta est, sit humana, ipsa tamen adhibitio materiae & formae facta in ebrietate, & intentio adhibendi illas formaliter elicitā in ebrietate, aut in ea perseverans, non est humana; Christus autem absque dubio tantum actionem in se humanam, aut saltem in statu plus rationis factam instituit in Sacramentum, ut ablutionem, & prolationem verborum; aut in factiuam Sacramenti, ut consecrationem verbalem.

Conu-

Conueniunt Secundò Doctores, intentionem directam & liberam efficiendi Sacramentum, quæ actu & formaliter est quando adhibentur materia & forma, esse sufficientem ad valorem Sacramenti; quia nulla alia melior intentio excogitari potest: & hanc actualem intentionem non esse necessariam ad valorem illius, quia credi non potest Christum ita scrupulosè instituisse Sacramenta, & tanto periculo nullitatis exposita, vt si minister accedens cum intentione efficiendi Sacramentum, & in eo momento, in quo adhibet materiam & formam, naturali inconsideratione distractus ab ea intentione cesset, non efficiat Sacramentum: alias Sacramenta passim & absque humana negligentia fierent irrita, quia dicta naturalis inconsideratio, saltem quantum ad aliquam partem materiam aut formæ, passim & absque negligentia humana accidit.

Tertiò ergo conueniunt Doctores, ad valorem Sacramenti sufficere intentionem directam & liberam efficiendi Sacramentum, quamuis sit præterita, & actu non sit, quando adhibentur materia & forma; sed non sufficere habitualem, quæ neque in se neque in aliquo effectu sui manet, & dicitur habitualiter permanere, ex eo quòd præcessit, & reuocata non est: sed tantum sufficere virtualem, quæ quamuis in se non sit quando adhibentur materia & forma, est tamen virtualiter in earum adhibitione, quæ ex intentione efficiendi Sacramentum immediatè inchoata est, aut in alia actione præuia ordinata ad ipsam actionem Sacramentalem, seu adhibitionem materiæ & formæ, cum qua actio illa præuia habet connexionem, vtpote in effectu ab ipsa intentione actuali efficiendi Sacramentum deriuato, siue immediatè siue mediatè.

Et in primis quòd intentio efficiendi Sacramentum, quando nec actualiter in se ipsa neque virtualiter in aliquo effectu sui perseverat, sed tantum habitualiter, non sufficiat ad valorem Sacramenti, patet, quia ad hunc est necessarium, quòd materia & forma adhibeantur ex intentione faciendi Sacramentum, vt constat ex dictis Difficultatibus præcedentibus; & quando intentio id efficiendi tantum est habitualis, tunc adhibitio materiæ & formæ non fit ex illa intentione adhuc remotè, & mediante aliquo effectu ipsius, quia intentio habitualis nullo modo adhuc remotè insluit in dictam adhibitionem, quia hæc non deriuatur ex intentione illa, vt ponimus.

Obseruandum tamen est, vt optimè Vasquez & Suarez vbi suprà, & Egidius quæst. 64. art. 8. dub. 2. quòd quamuis intentio habitualis non sufficiat ad efficiendum Sacramentum, neque ad efficiendum Sacrificium, quia ad id requiritur intentio factiua, quod conuenire nequit intentioni non perseveranti actualiter in se, neque virtualiter in aliquo effectu sui; sufficit tamen ad applicandum valorem seu fructum Sacrificij faciendi ex alia intentione actuali aut virtuali, quia ad applicandum valorem & fructum Sacrificij, non est necessaria intentio factiua Sacrificij, neque valoris illius, sed sufficit intentio applicatiua valoris futuri Sacrificij faciendi ex alia intentione, & respiciens ipsum valorem vt purum obiectum, & non vt effectum; quia ex eo tantum, quòd celebrans tunc quando fit Sacrificium, aut antea velit suum Sacrificium tunc existens, aut postea futurum alicui prodesse,

dicitur illi sufficienter applicare valorem; ad id autem sufficit intentio habitualis, quia sufficit intentio non factiua, & purè volitiua.

Ad valorem ergo Sacramenti, sufficit intentio virtualiter perseverans in ipsa actione Sacramentali, seu adhibitione materiæ & formæ tamquam in effectu sui, siue immediato, vt quando immediatè inchoata est ex ipsa intentione, nempe efficiendi actionem ipsam Sacramentum; siue mediato, vt quando actio Sacramentalis deriuatur ex dicta intentione, mediante alia actione præuia ad ipsam actionem Sacramentalem ordinata, & connexa cum ipsa, & per quam ad ipsam actionem Sacramentalem peruenitur: quia ex vna parte ad valorem Sacramenti non est necessaria intentio actualis, vt iam diximus; & ex altera parte ex illa intentione, quamuis non perseverante actu adhuc confusè, aliquo modo fit actio Sacramentalis, quia ex illa intentione, quamuis mediatè, peruenitur ad ipsam actionem Sacramentalem, & fit; & non fieret, nisi dicta intentio præcessisset: vt quando minister ex intentione baptizandi aliquem se confert ad Ecclesiam, & induit se superpellicem, & vadit ad fontem Baptismi, & non aduertens ad Sacramentum Baptismi, sed ad alia distractus abluir, & profert verba formæ.

Obseruandum tamen est, vt optimè Vasquez, Suarez, & Egidius, quòd quamuis ad hoc, quòd actio, quæ procedit ex intentione præterita, sit moraliter bona aut mala ex ea intentione, necessarium sit, quòd actio illa non desinat esse libera, imò & quòd intentio seu voluntas illa aliquo modo perseveret actu, si non expresse, saltem confusè, mutata voluntate seu intentione illa actionis expressa in confusam, vt aduertit Vasquez 1. 2. disp. 73. cap. 3. nihilominus ad hoc, quòd actio Sacramentalis, seu adhibitio materiæ & formæ, fiat Sacramentum, non solum non est necessarium, quòd intentio, ex qua procedit, maneat actu adhuc confusè ob rationem dictam, sed neque quòd actio Sacramentalis fiat liberè absque distractione naturali; quia quamuis fiat inconsideratè, fit Sacramentum: alias Sacramenta passim fierent nulla absque negligentia humana, quia absque hac passim contingit distractio & inconsideratio naturalis eius, quòd actu facimus, saltem quoad aliquam partem actionis. Requiritur tamen perseverantia status vsus rationis, vt actio illa saltem fiat ab homine, qui possit operari, vt homo (quamuis fiat modo simili ei quo fit ab homine experte vsus rationis) quia modum hunc operandi non semper possumus euitare: & credendum est, Christum actiones tantum hominis habentis statum vsus rationis in Sacramenta instituisse, quamuis non exegerit illas esse humanas & liberas, quia, iuxta communem modum operandi hominum, non raro fiunt inaduertenter & absque libertate, saltem quoad aliquam partem ipsarum.

DIFFICULTAS VI.

Virum intentio conditionata efficiendi Sacramentum sufficiat ad eius valorem.

Conueniunt Doctores, intentionem efficiendi Sacramentum elicitam sub conditione de præterito aut de præsentī, sufficere ad valorem illius,

Vasquez.
Suarez.
Egidius.

illius, si conditio subsistat, & sit impleta. Quod satis significatur in cap. 2. de Baptismo, dum precipitur baptizare sub conditione eos, de quibus est dubium an sint baptizati: & constat ex eo, quod tunc intentio conditionata efficiendi Sacramentum, ex qua adhibentur materia & forma, statim ac adhibentur perficitur, & desinit esse suspensa, subsistentia & veritate conditionis; ac proinde ex ea intentione potest statim, absque expectatione alicuius, aduenire actioni materiali Sacramenti ratio Sacramenti intenta ea conditionata intentione, quod absque dubio sufficit ad valorem Sacramenti, quia tunc verè adhibentur materia & forma ex intentione efficiendi Sacramentum, quæ post adhibitionem materiæ & formæ non manet suspensa, expectans aliquid in futurum; & relinquens illas absque ratione Sacramenti, quod non posset à ministro fieri. Et id etiam existimamus verum, quamvis subsistentia conditionis sit ignota, & talis, ut post adhibitionem materiæ & formæ ex dicta intentione factam maneat incertum, an persona receperit Sacramentum (ut quando quis baptizatur sub conditione, si sit prædestinatus) quia eadem est ratio, ac quando Sacramentum administratur sub conditione relinquente certam receptionem Sacramenti, ut quando quis baptizatur sub conditione, si non sit baptizatus.

Sed quamvis validè fiat Sacramentum sub conditione de præterito aut de præsentis, non tamen licitè, nisi adsit necessitas; quia administrando Sacramentum sub conditione, exponitur periculo nullitatis, si fortè non subsistat conditio. Addidimus, nisi adsit necessitas sic administrandi: quia si adsit, ut verè adest, quando post factam prudentem diligentiam manet dubium, an quis, verbi gratia, sit baptizatus, vel an sit capax absolutionis, potest licitè Sacramentum sic administrari, quia in ea necessitate nulla fit irreuerentia Sacramento, illud exponendo dicto periculo: & id est verum, siue conditio, sub qua adhibentur materia & forma, sit tantum interius & mentaliter concepta, siue etiam exterius prolata.

Est tamen difficultas, An intentio efficiendi Sacramentum, habita sub conditione de futuro contingenti, sufficiat ad valorem Sacramenti; ut quando Baptismus vel absolutio fit sub conditione restitutionis postea faciendæ.

Circa quam conveniunt communiter Doctores, dictam intentionem non sufficere ad valorem Sacramentorum: quod nos verum existimamus non in Matrimonio, sed in aliis sex. Ratio huius doctrinæ est, quia qui in dictis sex Sacramentis adhibet actionem materialiter Sacramentalem ex intentione faciendi illam Sacramentum, habita sub conditione de futuro contingenti, prius tempore perficit actionem illam materialiter Sacramentalem, quam intentio efficiendi Sacramentum perficiatur, & fiat absoluta, & desinat esse suspensa; ergo dicta intentio non sufficit ad eorum Sacramentorum valorem, quia ad hunc requiritur, quod intentio non sit suspensa, sed perfecta & absoluta antè vel statim, ac actio materialiter Sacramentalis perfecta est. Quia quamvis in manu seu potestate ministri sit, quod una pars essentialis Sacramenti, verbi gratia ablutio, expectet completionem seu perfectionem alterius partis essentialis, verbi gratia, prolationis verborum, non tamen quod utraque pars iam perfecta ex-

spectet rationem Sacramenti nondum existentem, utpote pendente ex intentione perficienda per impletionem conditionis futuræ. Quod autem actio materialiter Sacramentorum prius tempore perficiatur, quam intentio illa, patet, quia actio illa nequit pendere & suspendi: prolatio enim verborum, verbi gratia Baptismi, & ablutio, statim ac fiunt, sunt absolutæ & perfectæ, & non suspensæ, quia non fiunt sub conditione de futuro, quantumvis ipsis intendatur addi. Imò nequit intendi, nisi ab ignorantibus dictam impossibilitatem, sicut addi non potest actui ambulandi; quia qui ambulat, nequit verè affirmare, Ambulo si crastina die placeat, quamvis addi possit intentioni efficiendi illas, ut carimonias sacras & Christianorum.

Et idem est, quando fit actio materialiter Sacramentalis ex intentione pendente à conditione de futuro necessaria (verbi gratia, quando ablutio & prolatio verborum fiunt ex intentione pendente à conditione, Si Sol cras oriatur) si intentio verè & seriò eliciatur dependenter ab ea conditione, quod scilicet dicta intentio non sufficiat ad valorem Sacramenti ob rationem dictam, quia scilicet tunc dicta intentio manet suspensa post actionem materialiter Sacramentalem iam perfectam. Fatemur, conditionem necessariam cognitam, ut talem, si aliquando apponitur, non tam apponi ad suspendendam intentionem, quam ad significandam certitudinem intentionis absolutæ & perfectæ, ac proinde tunc, quando aliud non constat, Sacramentum censendum est validum.

Quia verò actio materialis Matrimonij, nempe contractus ipse coalescens essentialiter ex intentione, seu consensu in traditionem proprii corporis, & in acceptionem corporis alterius, & ex expressione sensibili illius consensus, potest, quoad unam partem sui, nempe quoad intentionem & consensum, fieri dependenter à positione futuri, & suspendi usque ad eam positionem, & hac positione perfici & absolui, quamvis expressio sensibilis illius consensus non possit, idèò ad valorem Sacramenti Matrimonij sufficit intentio efficiendi Sacramentum sub conditione eiusdem futuri, sub qua præbetur consensus in traditionem proprii corporis, & in acceptionem corporis alterius, ex quo consensu coalescit contractus Matrimonij, quia tunc intentio illa conditionata efficiendi Sacramentum Matrimonij, ex qua inchoatus est contractus ipse, postea impletionem conditionis perficiendus, desinit esse suspensa, & fit perfecta & absoluta, statim ac perficitur contractus; quia sub eadem conditione elicitur intentio efficiendi Sacramentum, & consensus ipse in dictam traditionem & acceptionem, ex quo coalescit dictus contractus, qui est actio materialiter Sacramentalis, cui convenit ratio Sacramenti: & multò melius fiet Sacramentum Matrimonij ex intentione elicitæ sub conditione alterius rei distinctæ futuræ, si prius impleatur quam conditio futuri, sub qua elicitur dictus consensus, quia tunc intentio efficiendi Sacramentum Matrimonij prius perficitur & absoluitur, quam contractus ipse, quoad dictum consensum.

DIFFICULTAS VII.

Vtrum ad valorem Sacramenti necessarium sit, intentionem ministri ferri in personam certam sine errore.

Conueniunt Doctores, quando intentio ministri ita determinatè fertur in aliquam certam personam, ut expressè excludat alias, non fieri Sacramentum, si personæ exclusæ conferatur per errorem, ut patet: & dictam exclusionem esse illicitam, & mortaliter, quia ea exclusionem exponitur Sacramentum periculo nullitatis, si conferatur personæ exclusæ, quod est illicitum mortaliter, nisi ad id sit rationabilis causa, ut esset, quando in collatione Ordinis timeretur aliquam personam supponendam esse pro altera.

Est tamen difficultas, An quando intentio ministri fertur in personam certam, verbi gratia in Petrum, quem credit habere præsentem, sufficiat ad valorem Sacramenti quod conferatur alteri, quando hic alter non est expressè exclusus.

Siluester.

Siluester v. Baptismus 3. quæst. 15. loquens de Baptismo, partem negatiuam tueretur, quia ad valorem Sacramenti necessarium est intentionem ministri ferri in personam cui conferatur: quando autem conferatur alteri personæ, & non personæ quæ creditur esse præsens, intentio ministri non fertur in personam cui conferatur, sed in alteram.

Scotus.

Vasquez.
Suarez.
Ægidius.

Scotus verò in 4. dist. 1. quæst. 5. art. 8. Vasquez disp. 158. cap. 7. Suarez disp. 13. sect. 4. Ægidius quæst. 64. art. 8. dub. 4. & communiter Doctores partem affirmatiuam tradunt quoad alia Sacramenta, excepto Matrimonio, & merito: quia qui administrat quodcumque Sacramentum ex alijs, ita intendit illud administrare certæ personæ quam existimat esse, ut suam intentionem non restringat ad eam personam existimatam, quia intendit illud administrare personæ præsentem, quæcumque illa sit, quia tunc parum interest huic aut alij illud administrare: & si tunc expressè fertur in vnam personam, v. g. in Petrum, non est quia restringatur ad Petrum, sed quia præsens creditur esse Petrus: intentio verò contrahentis Matrimonium ita fertur in certam personam, v. g. in Mariam, ut ad eam restringatur, & quamcumque aliam excludat, quia tantum intendit contrahere cum illa, & non cum præsentem, quæcumque illa sit, & tunc expressè fertur in Mariam, non tantum quia ipsa creditur esse ea cum qua contrahitur, sed quia cum illa sola intendit contrahere, quia non parum interesse potest cum hac vel illa contrahere.

Suarez.

Ægidius.

Et ob dictam rationem, ut optimè Suarez & Ægidius, proferens verba consecrationis super decem Hostias, credens non esse nisi octo, consecrat omnes decem, nisi expressè intentionem restringat ad octo; & quando proferit verba consecrationis super duas Hostias, credens vnam esse tantum, etiam consecrat duas, nisi expressè restringat intentionem ad vnam tantum.

Ad rationem ergo in oppositum constat, intentionem ministri in alijs Sacramentis à Matrimonio, etiam ferri in personam incognitam, etiam si circa eam erretur, quia fertur in præsentem quæcumque illa sit.

DIFFICULTAS VIII.

Vtrum ad valorem Sacramentorum requisita sit fides & sanctitas in ministro.

Conueniunt Catholici contra hæreticos, ad valorem Sacramentorum non esse necessariam in ministro fidem, neque sanctitatem. Ita quoad fidem definitur in Concilio Nicano I. canone 19. ut constat ex ipso canone, & ex Innocentio I. epist. 22. cap. 5. & in Constantinensi sess. 8. & quoad fidem & sanctitatem in Tridentino sess. 7. can. 4. de Baptismo, in quo est sermo de fide, & Trident. can. 12. de Sacramentis in genere, in quo est sermo de sanctitate; quod Christus merito sic instituit, quia minister non est nisi instrumentum Dei, qui est idem respectu ministri peccatoris, etiam infidelis, & iusti fidelis.

Quod si Sacramenta validè fiunt ab infidelibus, & ab alijs peccatoribus, ut fieri possunt, etiam erunt fructuosa suscipientibus illa, si in suscipientibus non sit obex, ut potest non esse; quia absque fundamento negabitur fructus Sacramentis validis, quantumvis factis à dictis ministris. Imò id etiam negabitur contra Tridentinum sess. 7. can. 6. de Sacramentis in genere, dum generaliter ait Sacramenta gratiam conferre non ponentibus obicem.

Sed obijciunt hæretici Primò, Quod nemo dat quod non habet; sed infidelis, imò & fidelis peccator, non habet sanctitatem; ergo nequit illam dare alijs, & consequenter neque conferre validum Sacramentum, quia hoc, quantum est ex se, confert sanctitatem. Respondemus, falsum esse quod nemo dat quod non habet formaliter, quando non dat ut causa vniuoca, ut contingit soli danti calorem, quem non habet formaliter, præsertim quando dans non dat immediatè, sed mediatè, ut contingit Medico infirmo danti sanitatem mediâ Medicinâ; & etiam quando dans non dat ut causa principalis, sed ut minister & instrumentum alterius, ut contingit procuratori conferenti dominium rerum domini cuius est procurator; minister autem Sacramentorum non dat sanctitatem ut causa vniuoca, neque immediatè, sed mediante Sacramento, & non nisi ut minister Dei, ac proinde potest sanctitatem conferre, quamvis eam non habeat formaliter.

Quod si obijcias Secundò illud Ioan. 20. Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; ergo minister, qui non habet Spiritum sanctum, qualis est peccator siue fidelis siue infidelis, nequit gratiam remissionis peccatorum conferre, ac proinde neque validè efficere Sacramenta collatiua illius: Respondemus, dictis verbis Ioan. 20. conferri Sacerdotibus in ipsorum ordinatione gratiam iustificantem significatam per Spiritum sanctum, & etiam conferri characterem; ex his autem character sufficit, & necessarius est ad validè remittenda peccata; gratia verò iustificans, per Spiritum sanctum significata, necessaria est non ad validè, sed ad licitè remittenda illa.

Quod si Tertio obijcias, In eo qui discedit Ecclesiam efficere Sacramentum gratiam conferens, & id Christum instituisse, non potest esse intentio eius.

*Concilium
Nicænum I.
Innoc. I.
Conc. Const.
Trident.*

efficiendi Sacramentum, quamvis intendat efficere quod Ecclesia facit, & Christus intendit; & in eo qui discedit mysterium Trinitatis, nequit esse intentio baptizandi in nomine illius, ut intendit Ecclesia; ergo saltem fides harum rerum requiritur in ministro ad valorem Sacramenti. Respondemus, etiam in eo qui discedit illud prius, posse esse intentionem efficiendi Sacramentum, si, quando adhibet materiam & formam, intendat efficere quod facit Ecclesia, & quod Christus fieri voluit, quidquid illud sit, si Ecclesia medijs illis aliquid facit, & Christus aliquid fieri voluit: & is qui discedit illud posterius, nempe Trinitatem, verbis formæ Baptismi significatam, etiam potest, eo errore interius retento, verba illa nihil mutando proferre intentione faciendi medijs illis quidquid Ecclesia facit, & quidquid Christus fieri voluit, si medijs illis aliquid fieri voluit, quia istæ intentiones sufficiunt ad valorem Sacramentorum, & impossibiles non sunt cum dictis erroribus & dissensibus.

Ex Patribus vero, qui significant Sacramenta ab hæreticis collata potius inquinare suscipientem quam mundare, nonnulli id dicunt, quia loquuntur de Sacramentis intentatis fieri a quibusdam hæreticis, qui formas Sacramentorum substantia- liter pervertebant: & alij id dicunt etiam loquentes de Sacramentis valide factis ab hæreticis, quia regulariter nequeunt absque peccato mortali suscipi a ministris hæreticis illa conferentibus, ut dicemus Difficultate xxi.

Nonnulla alia, quæ contra dictam veritatem obijciuntur, videantur apud Bellarminum lib. i. cap. 26. & apud Vasquez disp. i. 37.

DIFFICULTAS IX.

Utrum in ministro requisita sit sanctitas, ut licet administret Sacramenta.

Supponimus, ministrum requisitum ad valide conficiendum Eucharistiam, Penitentiam, & Extremam Unionem, esse Sacerdotem; & ad valide conficiendum Confirmationem & Ordinem, esse Episcopum (quamvis etiam simplex Sacerdos possit ex commissione Papæ valide confirmare;) ad valide vero conficiendum Sacramentum Matrimonij sufficere laicum baptizatum; & ad valide conficiendum Sacramentum Baptismi sufficere laicum, quamvis non baptizatum.

Hoc supposito, conveniunt Doctores, ministrum consecratum, conficientem Sacramenta in statu peccati mortalis, per se seu ex obiecto peccare mortaliter, nisi per accidens excusetur impossibilitate saltem morali se iustificandi, quia extrema necessitas suscipientis, ita ad illud celeriter conficiendum cogat, ut nequeat saltem moraliter ad gratiam præparari.

Et in primis id esse illicitum & peccatum, satis significat Augustinus lib. 2. Contra epist. Parmeniani, c. 10. post medium, dum ait: *Omnia sacramenta, cum ob sint indignè tractantibus, presunt tamen per eos dignè suscipientibus.* Appellat autem indignè tractare Sacramenta, ea in peccato ministrare. & Nicolaus I. in suis Rescriptis habitis 3. Tom. Conciliorum, tit. 11. nu. 5. Gregorius IX. in cap. finali de Temporibus ordinationum, & in cap. finali de Cohabitatione Clericorum. Quod

etiam ratione constat, quia id est prohibitum non Iure aliquo positivo: quia non humano, quia id nullibi prohibetur, etiam in nuper dictis capitulis Iuris supponatur esse illicitum, neque Iure aliquo positivo divino voluntate Dei lato, quia de eo nullatenus constat: sed est prohibitum Iure divino naturali, orto ex natura Sacramentorum, quam ex Dei institutione habent, quia est irreuerentia contra Sacramentum institutum ad sanctificandam & mundandam conscientiam, effici ab immundo & sordido ministro ad id consecrato.

Quod verò id sit per se & ex suo obiecto peccatum mortale, constat ex eo, quod effectio Sacramenti est res gravis, & non parvi momenti, ac proinde cum facta in statu peccati mortalis sit illicita, erit per se & ex suo obiecto graviter & mortaliter illicita.

Addimus, ut optime Vasquez disp. 136. & Ochagavia q. 19. contra Suarez disp. 16. lect. 4. & contra Bonacinam disp. 1. q. 3. puncto 2. quemcumque, quamvis non consecratum, efficientem Sacramentum in statu peccati mortalis, ut laicum baptizantem in eo statu, quamvis in extrema necessitate, peccare mortaliter, (nisi extrema necessitas suscipientis non relinquat tempus ministro, ut saltem moraliter possit ad iustificationem præparari;) quia quicumque valide efficiens Sacramentum, quamvis laicus, & in extrema necessitate, est minister à Christo deputatus & institutus ad id; & est contra reuerentiam Sacramenti, ipsum effici à ministro instituto ad id in statu peccati mortalis: quod maiorem vim habet in Sacerdote peccatore efficiente Sacramentum, quamvis in extrema necessitate, & quamvis non solemniter, quia etiam efficitur à ministro non solum ad id instituto, sed etiam ad id consecrato.

Addimus, nisi extrema necessitas suscipientis non relinquat tempus ministro, ut saltem moraliter possit ad iustificationem præparari; quia quando sic urget, potest licet in statu peccati mortalis illud efficere & administrare (in quo Doctores conveniunt) non quia obligatio Religionis cesset ob occursum obligationis misericordie, quasi hæc sit maior, quia verè non est, sed minor; sed quia hac necessitate succurrendi proximo urgente, & existente impossibilitate saltem morali iustificationis ministri, nulla sit irreuerentia Sacramento illud in statu peccati mortalis efficiendo & ministrando, quia Sacramentum institutum est in remedium hominum, & tunc non potest homini subueniri, nisi illud in eo statu ministrando.

Obseruandum est, ut optime Vasquez, ministrum in statu peccati mortalis distribuentem Eucharistiam antea factam, non peccare mortaliter, quia in hac distributione non apparet gravis aliqua irreuerentia contra Eucharistiam, quamvis appareat, & sic in effectione illius: & multò minus erit mortale, in statu peccati mortalis transferri Eucharistiam de loco in locum, & eam eleuando benedicere populum, quia in hoc multò minus apparet irreuerentia gravis: & nulla adhuc levis in eo, quod quis Eucharistiam lapsam in terram (quamvis sit laicus, non existente Sacerdote) leuet, & in loco decente reponat.

Ita tamen minister Sacramentorum tenetur in statu gratiæ Sacramenta conficere, ut quamvis

fit conscius peccati mortalis non confessi, non teneatur confessionem illius ad effectum Sacramentorum adhuc Eucharistiae praemittere, sed factus sit, si perfectam contritionem eliciat, ut contra Adrianum & Marfilium aduertunt Vasquez, Suarez & communiter Doctores, quia talis praeccepti & obligationis nullum extat sufficiens fundamentum: nihilominus Sacerdos celebrans ad id tenetur, sed non quia conficit Eucharistiam, sed quia illam recipit.

Vasquez.
Suarez.

DIFFICULTAS X.

Utrum Diaconus & Subdiaconus, in statu peccati mortalis cantantes solemniter Euangelium & Epistolam, peccent mortaliter.

Medina.
Angelus.
Siluester.
Victoria.

Medina Cod. de Pœnitentia tract. 1. q. 6. Angelus v. Clericus 8. & Siluester v. Clericus 2. §. 8. & Victoria de Sacram. q. 29. partem affirmatiuam tuerentur. Quod deduci videtur ex cap. ultimo de Temporibus ordinationum, ubi postquam Gregorius IX. dixit Clericos ob crimina occulta non esse impediendos in susceptis Ordinibus ministrare, postquam egerint pœnitentiam, addit: *Quod si non pœnituerint, monendi sunt, & sub interminatione diuini iudicii obstandi, ut in susceptis Ordinibus non ministrent.* Et ratione probatur, quia ex vna parte id fit indignè & irreuerenter in statu peccati mortalis, & ex altera id est materia grauis sufficiens ad mortale, ut patet in eo, qui suspensus, aut irregularis id efficit. Et ob eandem rationem Medina addit, Episcopum in mortali conficientem Chrisma, vel benedicentem oleum, vel consecrantem, aut benedicentem Ecclesiam, peccare mortaliter, & id generaliter docet de quacunque actione propria Ordinis sacri.

Sotus.
Vasquez.
Suarez.
Ægidius.
Ochag.
Bonacina.

Sotus verò in 4. dist. 1. quæst. 5. art. 6. Vasquez disp. 136. cap. 4. Suarez disp. 16. sect. 3. Ægidius q. 64. art. 6. dub. 1. Ochagauia q. 19. Bonacina disp. 1. q. 3. puncto 2. & communiter recentiores partem negatiuam tradunt, & merito: quia quamuis prædictæ actiones sint graues, in earum tamen exercitio, facto in statu peccati, non reperitur grauis irreuerentia (etiam si indecentia aliqua reperiat) quia non sunt actiones ex opere operato sanctificantes. Et idem ob eandem rationem docent Vasquez, Suarez & Ægidius contra Medinam, & merito, de Episcopo, & de Presbytero, consecrante, & benedicente, & quacunque alia Sacramentalia efficiente, nempe quod in eis actionibus Sacramentalibus in statu peccati factis, non sit irreuerentia & malitia mortalis.

Vasquez.
Ægidius.
Bonacina.

Addunt Vasquez, Ægidius & Bonacina contra nonnullos, in nulla actione ex dictis, in statu peccati facta, esse malitiam mortalem, quamuis sapissimè fiant, & repetantur, & merito: quia frequentatio & repetitio actionis non mortalis, non fit mortalis, nisi quando materia continuatur, ut in furtis paruis, vel quando effectus relictus ex repetitionibus continuatur, ut in pluribus comestitionibus paruis in die ieiunij, vel quando frequentatio notabiliter nocet fini legis, ut in frequentatione omissionis audiendi Missam in illustri Collegio D. Ildephonsi in diebus non festis, quæ in præfenti non habent locum.

Addunt Vasquez & Ochagauia, in actione solemni Diaconi & Subdiaconi, & in consecratione Chrisma, & in benedictione Aquæ, & in effectione aliorum Sacramentalium in statu peccati factis, non solum non esse malitiam mortalem, sed neque esse venialem, quia id non fit contra præceptum aliquod: quia non est contra positium aliquod, ut patet; neque contra naturale virtutis religionis, quia in eo nulla apparet irreuerentia.

In cap. autem illo ultimo de Temporibus ordinationum, non supponitur, Clericos ob peccata mortalia esse prohibitos in susceptis Ordinibus ministrare, sed monendos esse & prohibendos a Superioribus.

Et ad rationem, negamus id fieri indignè & irreuerenter, quamuis fiat indecenter, ut sentit Vasquez.

DIFFICULTAS XI.

Utrum concionari in statu peccati mortalis, sit mortale.

Caietanus quæst. 64. art. 6. & in Summa v. *Prædicatorum peccata*, partem affirmatiuam tueretur, tum quia concionari sit actus Ordinis sacri, ex institutione Ecclesiæ applicatum Ordini sacro, quamvis ex institutione Christi conueniat Episcoporum etiam, quia concionari in statu peccati, est iniuriam irrogare prædicationi, quia eo denotatur, prædicatores esse à Christo institutos, ut solo verbo & non opere prædicent.

Sotus verò in 4. dist. 1. q. 5. art. 6. Vasquez disp. 136. c. 5. Suarez disp. 16. sect. 3. Ægidius q. 64. art. 6. Ochagauia q. 19. & communiter Doctores partem negatiuam tradunt, & merito, quia id non est contra præceptum aliquod: quia non est contra aliquod positium, ut patet, nec contra naturale virtutis religionis, quia in concionando in statu peccati, non irrogatur iniuria prædicationi, quia qui in mortali prædicat, non denotat Christum instituisse prædicatores, ut solo verbo prædicent, & non opere, sed prædicat in eo statu, quia existimat, & verè, nullo iure teneri ad prædicandum in statu gratiæ; neque irrogatur iniuria Ordini, quia concionari non est actus Ordinis, quamuis ab Ecclesiâ sit annexum Ordini sacro: aliàs qui suspensus ab Ordine prædicaret, fieret irregularis, quod est falsum: & quamuis esset actus Ordinis, & sacri, non fieret mortalis, ut patet ex dictis Difficultate præcedenti.

Addunt Sotus, Vasquez & Ochagauia, concionari in statu peccati non esse peccatum adhuc veniale, quia id non est contra præceptum aliquod.

Vasquez.
Ochag.

Caietan.

Sotus.
Vasquez.
Suarez.
Ægidius.
Ochag.

Sotus.
Vasquez.
Ochag.

DIFFICULTAS XII.

Utrum licitum sit accipere Sacramentum ab eo, quem scio in administratione peccaturum.

Supponimus, ministrum dupliciter peccare posse Sacramentum administrando, vno modo, quia in peccato mortali illud administret; & altero, quia illud censura aliqua ligatus administret, quamuis iustificatus sit à peccato ob quod illam incurrit.

Circa

Circa prius, quia pertinet ad Tractatum de Scandalo, breuiter dicendum est, licitum esse cui-
cumque petere & recipere Sacramentum à mini-
stro existente in peccato mortali, quamuis mini-
ster non sit proprius Pastor petentis, & quamuis
paratus non sit Sacramentum conferre, si receptio
Sacramenti à dicto improbo ministro futura sit
commodior vel utilior petenti, quam ab altero
probo ministro, qui etiam possit administrare. Ita
Suarez d. 18. sect. 2. Egidius q. 64. ar. 6. dub. 2. Bo-
naccina disp. 1. q. 6. punct. 5. Quod nō restringi-
mus, ut verum sit, quando minister administratu-
rus est ex malitia in statu peccati mortalis (ex qua
regulariter fit in presenti materia) & non ex igno-
rantia, neque ex passione, seu infirmitate. Ratio,
huius doctrinæ est, quia in casu dicto, petens Sa-
cramentum ab improbo ministro, quamuis eum
inducat ad administrandum, tamen non inducit
illum ad peccandum, neque illum actiue scan-
dalizat, quia si ipse minister velit, potest Sa-
cramentum licite administrare: quia si velit,
potest iustificari, sed ipse ex se ipso, & non in-
ductus ad peccandum, peccat, & passiue scan-
dalizatur. Nemo autem tenetur id quod sibi est
utile (quamuis solum temporaliter) omittere, ut
euitet scandalum passiuum alterius, nisi ortum ex
ignorantia, vel ex passione, ex quibus in presenti
materia raro oritur: quia non iustificari in casu dic-
to, regulariter euenit ex malitia ipsius ministri.
Quod si minister ex ignorantia aut ex passione ad-
ministraturus est in eo statu peccati, illicitum est
ab eo petere & recipere Sacramentum, nisi cessante
ignorantia media admonitione, aut aliter, vel
cessante passione: excepto quando receptio Sacra-
menti est sub præcepto, & non est alius minister
probus à quo recipi possit, quia non sunt omitten-
da ea quæ sunt sub præcepto, ut euitetur scanda-
lum passiuum adhuc puillorum, seu ortum ex
ignorantia vel ex passione.

Circa posterius, quia pertinet ad Tractatum de
Censuris, breuiter dicendum est, à ministro ex-
communicato, vel denunciato, vel notorie excom-
municato ob percussione Clerici (qui dicitur
minister vitandus, seu non toleratus) non posse fi-
deles recipere Sacramentum, nisi in articulo mor-
tis, & non quodcumque Sacramentum, sed tan-
tum Baptismi & Pœnitentiæ, & etiam Eucharis-
tiæ, quando non potuit suscipi Sacramentum Pœ-
nitentiæ, & etiam Sacramentum Extremæ Vn-
ctionis, quando non potuit suscipi Sacramentum
Pœnitentiæ nec Eucharistiæ, de quo dicimus Tra-
ctatu de Excommunicatione Disp. IV. Diffic. II.

Est tamen difficultas, An fideles possint recipere
Sacramenta à ministro excommunicato non
denunciato, nec notorie excommunicato ob per-
cussione Clerici (qui toleratus dicitur, & non
vitandus) quam generaliter examinamus eodem
Tractatu Disp. I. Diffic. IV.

Circa quam etiam breuiter dicendum est, fide-
les posse licite à dicto ministro tolerato recipere
Sacramenta, quamuis neque sit proprius Pastor,
neque sit paratus ad collationem Sacramentorum;
quia in Extraui. *Ad euertenda scandala*, conceditur
fidelibus facultas ab Ecclesia communicandi, et-
iam in administratione & receptione Sacramen-
torum, cum ministro excommunicato tolerato, ac
si non esset excommunicatus, etiam cum inducen-
do & prouocando ad id quod fieri potuit ab Ec-

clesia, cum ab ea pendeat tota vis excommunica-
tionis, quoad effectum ipsius; ac proinde fideles
possunt licite Sacramenta à ministro excommu-
nicato tolerato petere & recipere, & non solum li-
cite absque peccato contra prohibitionem Eccle-
siæ, sed etiam absque peccato cooperationis ali-
cui peccato ministri: quia etiam ipsi ministro,
quamuis non directe intendendo ipsi fauere, sed
indirecte, in fauorem fidelium, quatenus his est
necessarium, ut libere absque peccato cooperatio-
nis possint cum ipso communicare, conceditur li-
centia, ut possit tractari & communicari à fide-
libus, ac si non esset excommunicatus, eo ipso quod
fidelibus conceditur licentia, ut cum eo tractent
& communicent ac si non esset excommunicatus.
Addimus, quatenus his est necessarium, ut libere
absque peccato aliquo, etiam cooperationis, possint
cum eo communicare, quia aliquando fideles pos-
sunt licite ab ipso petere & recipere Sacramenta,
quamuis ipse illa illicite administret: ut quando
minister ex se ipso incipit, & se ingerit admini-
strationi, & etiam quando, antequam necessarium
sit administrare, habet in sua manu absolui ab ex-
communicatione, & non absoluitur, de quibus ex
professo dicimus vbi supra.

DIFFICULTAS XIII.

*Qui sint capaces Sacramentorum; & An
ad eorum valorem requiratur con-
sensus in recipiente.*

Circa prius Doctores conueniunt, solos ho-
mines, & viatores, esse capaces Sacramento-
rum, quia ad ipsos solos tamquam ad subiecta sus-
ceptiua Sacramentorum, directa fuit institutio
Christi, & pro ipsis solis facta: quod etiam con-
stat ex sensu & vlu Ecclesiæ. Ita tamen soli homi-
nes viatores sunt capaces Sacramentorum, ut non
solum prædestinati, sed etiam reprobi capaces
sint; & non solum iusti, sed etiam peccatores (de
quo contra hereticos videndus est Suarez disp. 14. *SHARAZ.*
sect. 1.) quamuis non omnes viatores sint capaces
omnium absque delectu, ut in proprijs Tractati-
bus dicitur.

Circa posterius (quod non habet locum in Sa-
cramento Eucharistiæ, quia præsupponitur valide
factum independenter à suscipiente, neque in Sa-
cramento Matrimonij, in quo, quia suscipientes
etiam sunt ministri, idem consensus requisitus ad
valorem illius in ministris, etiam requiritur in sus-
cipientibus) conueniunt Catholici, in paruulis
nullum requiri consensum ad valorem Sacra-
mentorum quorum pro ea ætate capaces sunt, quia
nequeunt naturaliter absque miraculo consen-
sum habere; miraculosus autem consensus, quem
in paruulis fingunt hæretici, nullum habet funda-
mentum.

Est tamen difficultas, An ad valorem Sacra-
mentorum in adultis requiratur consensus seu vo-
luntas suscipiendi illa.

Circa difficultatem hanc certum est, quod ne-
gari nequit, (ut male negarunt Glossæ can. *Solet*, Glossa
de Consecrat. dist. 4. & Glossa in cap. *Maiores*,
de Baptismo) eum, qui omnino resistit susceptio-
ni Sacramenti, non suscipere validum Sacramen-
tum, ut exprimit Innocentius III. in cap. *Maiores*, de *Innoc. III.*
Baptismo: quod Christus merito ita instituit, quia
D 2 inde

indecens erat omnino resistente iniriari sacris Christianis: & ob id sumptio Eucharistiae ab omnino resistente non est Sacramentalis, sed materialis (sicut fiet à cane) qua non impletur praeceptum diuinum suscipiendi Eucharistiam.

Punctum ergo difficultatis in eo est, An ad valorem Sacramenti (& idem est de susceptione Sacramenti ut sit Sacramentalis) requiratur positivus consensus suscipiendi illud in adultis, an in eis sufficiat non resistere.

Caietan. Ledesm. Caietanus q. 68. art. 7. & Ledesma in 4. part. 1. q. 9. art. 7. docent, ad valorem Sacramenti in adultis non requiri positivum consensum suscipiendi illud, sed sufficere quod non resistat. Quod ex-

Innoc. III. pressisse videtur Innocentius III. in d. cap. Maiores, dum ait: *Sacramentalis operatio imprimit characterem, cum obicem voluntatis contraria non inuenit obfistentem.* Et id non leuiter insinuat Eugenius IV.

Eug. IV. in suo Decreto fidei, dum ait: *Sacramenta tribus perficiuntur, rebus tamquam materia, verbis tamquam forma, & persona ministri conferentis Sacramentum, cum intentione faciendi quod facit Ecclesia.* ergo Sacramentum verè perficitur absque consensu & intentione suscipiendi illud. Et ratione à simili probatur, quia in paruulis non requiritur consensus suscipiendi Sacramentum ad valorem illius, ergo neque in adultis, quia idem est in vtrisque Sacramentum.

S. Thom. Scotus. Vasquez. Suarez. Egidi. S. Thomas verò q. 68. art. 7. Scotus in 4. dist. 4. q. 4. Vasq. disp. 1. 38. n. 65. Suarez disp. 14. sect. 2. Egidius q. 64. art. 8. dub. 5. & communiter Theologi docent, ad valorem Sacramenti in adultis, qui aliquando fuerunt domini propriae voluntatis, requiri positivum consensum suscipiendi illud. Quod

August. expressisse videtur Augustinus lib. 4. de Baptismo c. 24. Et merito, quia ex vna parte convenientissimum est, adultos aliquando dominos propriae voluntatis non initiari sacris Christianis absque proprio consensu positivo, quamvis paruuli & amenes, qui numquam fuerunt domini propriae voluntatis, valide absque positivo consensu iniciantur: & ex altera, parte facile est, & facile fieri potuit, ut idem materiale Sacramenti ex Christi institutione requireretur, ut sit & fiat signum & causa gratiae in adultis, dictum consensum tamquam conditionem; & non in paruulis, neque in perpetuo amenibus, cum illi non possint illum habere, & possint illi; ergo credendum est, sic fuisse à Christo in-

stitutum. Ex quo constat ad rationem à simili adductam pro Caietano & Ledesma.

Innocentius III. verò in dicto cap. *Maiores*, dum ait, quod Sacramentalis operatio imprimit characterem, cum obicem voluntatis contraria non inuenit obfistentem, per contrariam intelligit contrariam etiam priuatiuam, quae etiam priuatiue obfistit, ut ex contextu deducitur. Et Eugenius IV. quando ait, Sacramenta tribus perfici, materia, & forma, & intentione ministri, tantum loquitur de his quae sunt generaliter necessaria omnibus Sacramentis ad ipsorum valorem & perfectionem, & susceptis à quibuscumque; & ideo nullam fecit mentionem consensus suscipientis, quia iste non est generaliter necessarius, quia necessarius non est ad perfectionem seu valorem Eucharistiae, neque ad valorem Sacramentorum, quae suscipiuntur à paruulis, & à perpetuo amenibus.

Ita tamen in adultis suscipientibus requiritur positivus consensus ad valorem Sacramentorum, ut sufficiat habitualis (id est praeteritis non renocatus) ut supponitur in dicto cap. *Maiores*, & satis congruenter, quia suscipiens non se habet ut agens & operans (sicut se habet minister) sed tantum se habet ut patiens, ac proinde non est necessarium consensum esse actualiter, neque virtualiter, ut ex eo tamquam ex efficiente deriuetur, & fiat Sacramentum, sed sufficit quod suscipiens aliquo modo consentiat in susceptionem Sacramenti, ad quod sufficit consensus praeteritis nondum renocatus. Et etiam sufficit consensus ex metu coactus, ut supponitur in dicto cap. *Maiores*, & in Concilio Toletano IV. can. 55. quia consensus iste est simpliciter voluntarius & liber, quamvis aliquando inuoluntarij habeat admixtum: imò non est necessarius consensus specialis, sed sufficit quilibet etiam generalis, quia quolibet suscipiens dicitur in susceptionem Sacramenti consentire, ut consensus, quo quis Catholicè viuens desiderat aliquando uti medijs Ecclesiae, vel ea sibi conferri quando ipsis indigeat: & hunc ad minus praesumit Ecclesia in moribundo, quem extreme vngit, quamuis id non petierit.

Praeter consensum autem suscipiendi Sacramentum, non est necessarius in suscipiente, quamvis adulto, actus fidei ad valorem Sacramentorum (in quo etiam Catholici conueniunt) quia dicta necessitas nullo fundamento ostendi potest.

DISPUTATIO V.

De ordine & numero Sacramentorum.

DIFFICULTAS I.

Quot sint Sacramenta nouae legis.

RRor est haereticorum, existimantium Sacramenta nouae legis pauciora esse quam septem (quamuis ipsi in eorum numero non conueniant) quia numerus iste septenarius Sacramentorum neque ex Scriptura neque ex Patribus constat. Imò addit Kemniius, si credendum esset Patribus, plura essent assignanda Sacramenta quam septem: quia Ambrosius li-

Kemnii.

Ambros.

bro 3. de Sacramentis, cap. 1. & Cyprianus Serm. Cyp. de Ablut. pedum, & Bernardus de Coena Domini, lotionem pedum factam à Christo in nocte Coenae Ioannis 13. appellant Sacramentum: quod verò ex institutione Christi conferat gratiam, significare videtur Christus illis verbis, *Si non laveris te, non habebis partem mecum*, per gratiam videlicet: & eam etiam pro reliquis hominibus in Sacramentum institutam mansisse significare videtur Christus illis verbis, *& vos debetis alter alterius lavare pedes*.

Catholici tamen conueniunt, Sacramenta nouae legis esse septem, neque plura, neque pauciora, nempe

hempe Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam Vnctionem, Ordinem, & Matrimonium, quod definitum est ab Eugenio IV. in suo Decreto, & clarius à Tridentino sess. 7. can. 1. de Sacramentis in genere, quorum definitio innixa est non Scripturæ, sed traditioni, etiamsi non pauca ex septem Sacramentis ex Scriptura constent, ut dicitur in proprijs Tractatibus.

Patres verò, quamvis nullibi omnia septem Sacramenta simul enumerent, quia huius nulla ipsis necessitas occurrit, tamen omnium eorum sparsim mentionem faciunt, ut in proprijs Tractatibus dicimus, & non aliquot aliorum: quia etiamsi aliquando aliquas alias caerimonias appellent Sacramenta, tamen tunc sumunt Sacramentum latiori significatione pro quouis signo rei sacræ, non pro signo sanctificante ex opere operato. Nonnulli verò Patres, qui lotioni pedum à Christo factæ, & quasi pro nobis institutæ, attribuunt remissionem peccatorum, non id ei attribuunt tamquam causæ ex opere operato, sed tamquam bono operi charitatis, & insignis humilitatis, quod verè extinguit reatum peccatorum relictum post remissionem culpæ, imò hanc impetrat, quamvis non infallibiliter.

Christus verò Ioan. 13. illis verbis, *Si non lauero te, non habebis partem mecum*, non est minatus Petro exclusionem à gratia neque à Regno celorum, sed à Cœna, tam communi seu viali, ad quam nullus solebat recubere, nisi lotis pedibus; quam à corpore & Sanguine suo, quæ in ea Cœna consecraturus erat; quamvis tunc Petrus hoc posterius non intellexerit vsq; ad tempus consecrationis. Neque illis verbis, *Et vos debetis*, &c. instituit lotionem pedum pro posteris in sanctificationem ex opere operato, sed illis tantum proposuit nobis exemplum imitandi suam humilitatem & charitatem.

Nonnulla verò, quæ hæretici obijciunt ad probandum Sacramenta pauciora esse quam septem, desumpta sunt ab auctoritate negatiua, quæ solent esse parui momenti. Tamen videri possunt apud Bellarminum lib. 2. de Sacramentis cap. 27.

Observandum tamen est, quòd, quamvis definitum sit esse tantum septem Sacramenta, non est tamen definitum quodlibet ex illis esse vnum secundum speciem infimam, ita ut sub se non contineat plures species, quod est sub controuersia apud Theologos de Sacramento Ordinis, & de Sacramento Eucharistiæ.

De numero Sacramentorum veterum non constat, quia quamvis omnia in Scriptura exprimentur, non tamen sub nomine Sacramenti: sunt tamen innumera, ut aduertit Episcopus Oxoniensis 3. par. q. 61. num. 9. quia erant varia Sacrificiorum genera, & variae purificationes, & usus Agni patibularis, & panes propositionis, & vnctiones sacerdotales, ob quod Augustinus lib. 19. contra Faustum, cap. 11. me ritò dixit, Sacramenta nostra esse numero pauciora veteribus, etiãsi virtute maiora.

DIFFICULTAS II.

Quem ordinem habeant inter se Sacramenta nouæ legis.

Sacramenta nouæ legis à Theologis hoc ordine numerantur: Baptismus, Confirmatio, Eu-

charistia, Pœnitentia, Extrema Vnctio, Ordo, & Matrimonium; & eodem ordine recententur ab Eugenio IV. in suo Decreto fidei, & à Tridentino sess. 7. can. 1. de Sacramentis in genere. Ordo autem iste non desumitur ex causalitate, imò neque ex perfectione (nisi inter Ordinem & Matrimonium) neque ex tempore, sed ex habitudine ad diuersos fines vitæ spiritualis, ad quos ordinantur.

Et quia in vita spirituali priorem locum obtinent quæ sunt ad se, quam quæ sunt ad alterum, ideò prius enumerantur quinque Sacramenta, quæ sunt ad singulas personas, quam Ordo & Matrimonium, quæ ordinantur ad Rempublicam Christianam: & inter quinque illa Sacramenta primum locum obtinet Baptismus, quia est spiritualis regeneratio; secundum obtinet Confirmatio, quia est completio & perfectio Baptismi, qua homo regeneratus munitur, roboratur, & crescit; tertium obtinet Eucharistia, quia est nutritio, qua vita spiritualis conseruatur, & quia per Eucharistiam etiam potest nutriri & conseruari vita spiritualis per Baptismum communicata, absque eo quòd præsupponatur necessariò completa & roborata per Confirmationem, ideò Eucharistia potest etiam ante Confirmationem enumerari, ut numerata fuit à Dionysio de Ecclesiastica Hierarchia, agente prius de Eucharistia cap. 3. & postea ca. 4. agens de Confirmatione: & post tria dicta Sacramenta quartum locum obtinet Pœnitentia, & non anteriorem, quia tantum est vtilis aut necessaria per accidens, lapsis videlicet in mortale ad illius remissionem; & post Pœnitentiam quintum locum obtinet Extrema Vnctio, quia est consummativa pœnitentiæ, cum ordinetur ad auferendas reliquias quæ ex peccatis iam remissis remanent; & inter Sacramenta, quæ ad alterum ordinantur, priorem locum obtinet Ordo, quia magis habet de spiritualitate ad quam Sacramenta ordinantur.

De ordine verò perfectionis inter Sacramenta nouæ legis, ex Tridentino sess. 7. can. 3. de Sacramentis in genere constat contra Lutherum, non omnia esse æqualia (quo non significatur omnia esse inæqualia) & sess. 13. can. 3. constat, Sacramentum Eucharistiæ esse omnium præstantissimum, quia re ipsa continet Christum auctorem gratiæ, ex quo etiam habet quòd copiosorem gratiam conferat quam reliqua. Quòd autem Sacramentum inter reliqua maiorem gratiam æqualiter dispositis conferat, incertum est: quomodo verò Sacramenta, quoad alias rationes se inuicem excedant, ostendit Bellarminus lib. 2. cap. 28. etiamsi Sacramentum Eucharistiæ ob rationem dictam sit & absolutè dicatur omnium præstantissimum.

De ordine verò temporis quoad susceptionem Sacramentorum, certum est, Baptismum ita necessariò ex Christi institutione præsupponi omnibus alijs, & esse ianuam ad illa, ut nullum aliud valide suscipiatur à non baptizatis: inter reliqua verò per se loquendo non est necessaria dicta præsuppositio, etiamsi per accidens ex præsuppositione peccati mortalis, Sacramentum Pœnitentiæ necessitate præcepti præsupponatur ad Eucharistiam, non ad reliqua adhuc viuorum.